

**Олександр Іщук
Володимир Іванченко**

**ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ
ГАЛИНИ ГОЛОЯД – «МАРТИ ГАЙ»**

ЛІТОПИС УПА
СЕРІЯ «ПОДІЇ І ЛЮДИ»

КНИГА 10

LITOPYS UPA
Series «Events and People»
Book 10

Oleksandr Ishchuk, Volodymyr Ivanchenko

**THE LIFE OF
HALYNA HOLOIAD – «MARTA HAI»**

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Серія «Події і люди»

Книга 10

Олександр Іщук, Володимир Іванченко

**ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ
ГАЛИНИ ГОЛОЯД – «МАРТИ ГАЙ»**

УДК 94(477.8)+821.161.2

ББК 63.3(4УКР3)–54

I – 98

Олександр ІЩУК, Володимир ІВАНЧЕНКО
ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ГАЛИНИ ГОЛОЯД – «МАРТИ ГАЙ»

У пропонованій читачам книзі чи не вперше на основі архівних документів МДБ УРСР, збережених в Галузевому державному архіві СБ України, детально висвітлено життя та долю однієї з чільних діячок українського визвольного руху Галини Голояд – «Марти Гай». Книгу доповнено творами письменниці, маловідомими фотографіями та документами з архівів радянської державної безпеки.

The book provides a detailed analysis of the life and fate of Halyna Holoiad («Marta Hai»), one of the leading activists of the Ukrainian liberation movement, based on the archival documents of the MGB Ukrainian SSR deposited in the Archive of the SB Ukraine. The publication also contains writer's works, the little known photographs and the documents of the Soviet security services.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР
Петро Й. ПОТІЧНИЙ

Літературна редакція:
Леся ЛУНЬО
Тетяна БУДАР

Художнє оформлення оправи:
Анна ЛАДИК

ISBN 978-966-2105-21-6 (Ukraine)
ISBN 978-1-897431-20-7 (Canada)

© Літопис УПА, 2010
© Litopys UPA, 2010

**Столітній ювілей від дня народження
Ярослава СТАРУХА
(1910 – 2010)**

**Фундатором цієї книги є
родина ПОТІЧНИХ і друзі
в пам'ять**

**АНТОНІНИ ПОТІЧНОЇ з КОГУТІВ
(12 квітня 1935 – 2 березня 2010)**

Антоніна народилася в с. Радава на Ярославщині в патріотичній сім'ї Параскевії (з дому Бера) та Михайла Когутів. У 1947 р. під час Акції "Вісла" її родину насильно виселено на північно-західні землі Польщі. Була активною в УСКТ в Польщі та в різних громадських організаціях в Канаді.

Одружена з Андрієм Потічним у 1957 р., а у 1975 р. з цілою сім'єю переїхала до Канади.

Залишила у смутку чоловіка Андрія, троє дітей: Зенона з дружиною Сонею, Лесю з чоловіком Блером, Ірину з чоловіком Тарасом, та внуків: Андрія, Олексу, Касандру, Ларису, Катю, Аріадну, Олега і Левка.

Галина ГОЛОЯД (1922 – 2003)

ПРО ЩЕ ОДНУ ВЕЛИКУ...

Доба сучасного відродження нашої державності ставить перед нами, свідомими українцями, ще одне невідкладне завдання – закріпити для наступних поколінь якнайточнішу пам'ять про героїв та мучеників нашого минулого. Доволі довго недруги всіх окупацій світлі постаті нашої історичної спадщини представляли в якнайчорніших фарбах. В офіційно створених стереотипах ворогів поставав зрадником російського царя гетьман Іван Мазепа, Батько ідеї нашої державності. Майже ціле століття плямували Голову Української Народної Республіки – підступно вбитого Симона Петлюру – запеклим антисемітом. Не інакше й оцінювали діяльність новіших наших героїв – Степана Бандери, Романа Шухевича та сотні тисяч їх вірних послідовників – учасників ОУН та УПА. Вояки Української Дивізії – без сумніву вірні спадкоємці ідей Січового Стрілецтва – ще й досі вважаються «колаборантами» німців і поки що не можуть сподіватися на офіційне визнання їх Українською державою учасниками визвольних змагань. Відомо: ворожі твердження – безпідставні, часто неправдиві. Але саме на таких поняттях виховувалися численні покоління українців, формувалася загальна міжнародна думка про нас і серед урядів впливових держав світу.

І ось настала свобода. Українці одержали можливість сказати вголос, закріпити на письмі факти про нашу історію, нашу правду й незаслужену кривду та про дійсну людську й надлюдськи-героїчну вартість Тих, хто навіть «без надії» змагався невтомно за нашу справедливість. А нам добре відомо, в яких обставинах та з якою безмежною жертівністю Вони це робили!..

Тому й треба щиро вітати всі старання звільнених українців – за спростування навішаних ярликів, обвинувачень на адресу відомих особистостей українського походження, встановлення й закріплення правдивої історії нашого народу. І ми бачимо такі старання: від найбільш відповідальних громадських та державних чиновників – до найменших, навіть поодиноких сільських громад. Від найбільш успішних і широких заходів Редакції «Літопису УПА» та найновіших праведних задумів сучасних українських політиків – до простих заходів селян, котрі бажають увіковічнити пам'ять про своїх героїчних односельчан хоч у скромних виданнях, пам'ятниках.

У цьому плані повертаються в свідомість України та світу і згадки про особливе геройство української Жінки – від непам'ятних часів, від сотничихи Ориси Зависної із Буші, і до сьогодні. Особливо численні згадки – про визначних жінок визвольних змагань різних років, мартирологи, оскільки знаходимо багато жіночих імен між Великими тих часів. Це природно – своїм звичаєм українська Жінка, виховуючи в першу чергу покоління за поколінням Лицарів – послідовно стояла поруч із ними й у змаганнях за втілення наших національних ідеалів.

Природно, що найбільше уваги звертає наша сьгоднішня література – документаційна, мемуаристична та мистецька – на найближчі до нас періоди визвольних змагань. Адже ще не висохли на скорбній землі всі плями пролітої крові Мучениць і Героїнь, й відкриваються щораз нові, досі невідомі архівні документи, які підтверджують усі наші уявлення та сподівання.

Відрадно, що появляється щораз більше важливої й нової інформації про найгероїчніших, найславетніших українок – Олену Телігу, Катерину Зарицьку, недавно покійну Ірину Сенік, воїна-письменницю Богдану Світлик – Марію Дмитренко... Як і про маловідому долю киянки Людмили Фої, воїна, письменниці й витонченого дипломата, котра доклала зусиль до ліквідації більшовицької провокації, що спрямовувалась проти «другої сітки ОУН» на Правобережжі і... полягла в бою. А що вже говорити про мужніх повстанок, безіменних героїнь Кінгіру...

Про них і про багатьох інших з'являються численні статті в нашій пресі, збірниках, в окремих виданнях. «Мертві ожили й німі заговорили», – як казали давні мудреці. Друкуються також спомини жінок підпілля, котрі дожили до наших часів, отаких, як «Марічки» – Марії Галаси. Бо це дозволяють, нарешті, це уможливають і просто цього вимагають – сьгоднішній час і обставини.

Отож у потоці загального громадського спрямування особливо радісно привітати і нову книжку в пам'ять визначної жінки-воїна – поетки – громадської діячки – Галини Савицької–Дребот–Голояд, відому, хоч і небагатьом досі, під письменницьким іменем МАРТА ГАЙ. Про неї, її життєві подвиги – розповідає це видання на основі достовірних матеріалів. На переліснення самих її високовідповідальних становищ в ОУН та УПА – замало місця у передмові. Уродженка княжого Львова з його свободолюбними українськими традиціями (1922), стала вже сімнадцятилітньою – членом Організації – саме у доленосний 1939-ий рік. Швидко підіймалась у величині своїх нелегких завдань у Червоному Хресті та організаційній сітці ОУН у рідному Львові та різних районних проводах Галичини. Згодом – референт пропаганди ОУН, зв'язкова відомого поета, провідної постаті підпілля – «Петра Полтави» (Петра Федуна), близька до Генерала «Тараса Чупринки». І в цьому ж часі вона втратила першого свого чоловіка, товариша зброї «Влодка», та дитину...

Далі чекала її немінуча доля: виснажливий процес ув'язнення і концтабору. Відомий багатьом патріотам «Владімирській централ»... Мордовія... У пізніших листах Галина згадує покалічені в неволі руки, якими при розбитій старій машинці до писання вміло орудувала майже до останнього віддиху. І це впродовж чотирнадцяти років... 1951 – 1964.

Згадай, читачу, якщо ти в літах – де і як проходили у ті роки твої життєві дороги.

Її ім'я було добре відоме скромній авторці цих рядків. Познайомилася з нею, хоч тільки листовно, на початку цього тисячоліття. Завдяки її спів'язневі, теж поетці і теж уже покійній – Галині Гордасевич – це наприкінці минулого тисячоліття. І розпочалася жвава переписка – така почесна й дорога для мене, її кореспондентки, яка чомусь одразу здобула її зворушливе довір'я. Марта Гай – тоді вже Галина Голояд – вдруге овдовіла. Мешкала в містечку Бурштині на Прикарпатті й, незважаючи на поважний вік і все пережите, була надзвичайно рухлива та діяльна. Ще в тоталітарні часи советського панування вела патріотичну діяльність під прикриттям гуртка «Юних друзів природи». А вже в роки Незалежності України – у повному розмаху різноманітності зацікавлень та задумів: у жіночому русі, відновленні традиційних патріотичних товариств, у широкій пропаганді заповітних ідей між шкільною молоддю, навіть в екології... Ну й, зрозуміло, безперервно творила – глибоко продумані патріотичні вірші, мемуарну прозу, філософськи пережиті й осмислену публіцистику, твори для дітей, щиро натхненні релігійними переживаннями.

Вміла дивитися тверезо на недоліки вистражданої «свободи». Із глибокими знаннями й надзвичайним відчуттям шукала ліку на труднощі того часу й обставин. Вела широку переписку з культурними центрами в краю та в діаспорі, з нашими видавництвами. Переживала турботи через видання численних своїх творів, давніх і нових. На це ж видавання доводилося їй не раз витратити незайві кошти, призначені на щораз більш необхідну підтримку здоров'я. Фінансові й побутові негаразди не оминули її – Людину, яка справедливо заслужила від держави життя спокійного та забезпеченого...

Клопоталася теж і труднощами побуту сина Богдана та його дружини, мистців-малярів у Києві. Живо й цілеспрямовано співпрацювала у старанному вихованні улюбленого внука – Марчика.

Ще встигнула зі світлою радістю сприйняти гідне громадянське вшанування її 80-літніх уродин. Ще турбувалася в останніх листах, проживаючи в маленькій квартирі сина у Києві, що то буде, коли вона стане вповні залежною від чиеїсь опіки... І писала, писала до останньої хвилини працю про Ісуса Христа, яка так і осталася недокінчена...

Аж прийшов лист зимового ранку у далеке Замор'я – від приятельки вже покійної, викладачки технікуму, пані Чехівської. «Марта Гай» просила її повідомити свою канадську знайому, що «Вона вже перестала терпіти»... Її страхи-турботи врешті минули за чотири дні перед Різдвом Господнім 2003-го року, у столичному Києві, де й похована..

Саме на час поспіла її Душа до Небесного Вертепу, щоб засвітити над ним зіркою всіх Божих, національних і просто людських чеснот – на вічну славу Найвищій Справедливості, на приклад тим, хто остався...

Леся Храплива-Щур

ВСТУП

Одним з актуальних напрямків сучасних вітчизняних історичних досліджень є висвітлення біографій керівників українського національно-визвольного руху та його найбільш яскравих постатей. Це і не дивно, адже протягом советського періоду історії України більшість борців за волю України вважалися «бандитами» та «антисоветчиками», і подробиці їх біографії були утаємничені каральними органами ВУЧК–ДПУ–НКВС–НКДБ–МДБ–МВС–КДБ. Якщо учасник визвольного руху був заарештований і засуджений до перебування у виправно-трудовах таборах, то матеріали його кримінальної справи ховали за сімома замками в архівах КДБ. Якщо підпільника вбивали під час військової операції чи розстрілювали за вироком суду – чекісти робили все, щоб ніхто не міг знати навіть де його могила. Зі здобуттям Україною незалежності в 1991 р. ситуація кардинально змінилася. Поступово стали відкриватися раніше засекречені архівні матеріали, з яких нині можна дізнатися правду про діяльність українського національно-визвольного руху. Особливу роль у розсекреченні архівів колишніх советських спецслужб відіграв Указ Президента України Віктора Ющенка № 37 від 23.01.2009 р. згідно з яким усі документи про український визвольний рух та боротьбу з ним радянських каральних органів підлягають повному розсекреченню.

Наша публікація присвячена постаті однієї з підпільних поетес, довіреної особи керівника Головного осередку пропаганди ОУН в Україні Галини Омелянівни Голяд – «Марті».

Галина Голяд (1922 – 2003) – учасниця збройної боротьби Організації Українських Націоналістів (бандерівців) та Української Повстанської Армії, зв'язкова і помічниця Петра Федуна, непересічна письменниця із літературним псевдонімом «Марта Гай», людина, доля якої відображає героїчні і водночас трагічні сторінки історії українського визвольного руху.

Криваві події Другої світової війни на теренах України, боротьба ОУН та УПА за створення незалежної Української держави, радянські політичні репресії проти незгодних у післявоєнну добу, зрештою постановлення незалежної України – всі ці події віднайшли своє місце в її непростій долі.

Історія її життя та роль у визвольній боротьбі українського народу і досі, на жаль, не вивчена у достатній мірі українськими істориками. Це в першу чергу пов'язано з браком інформації у населення про діяльність українського визвольного руху взагалі, і його керівників зокрема. Метою книги є прослідкувати життєвий шлях Г. Голяд а також оприлюднити її твори, щоб з ними могли ознайомитися всі бажаючі. Також важливим завданням цієї книги є висвітлення

маловідомих, але цікавих обставин роботи Г. Голояд у Головному осередку пропаганди ОУН, чекістської операції по її захопленню, спроб використання її органами МДБ, зокрема вчинення різноманітних оперативних провокацій, і те, як вона цьому опиралася.

Щодо вміщених у книзі документів, які допомагають краще осмислити особистість Галини Голояд, то їх передруковано без скорочень, у повній відповідності до оригіналу. Усі документи і матеріали мають заголовки, складені упорядниками. В них вказано: вид документа, за наявності – автор, короткий зміст, дата. Якщо точної дати немає, то документ датується за його змістом, що також відображається у заголовку.

Географічні назви подані у книзі так, як це зазначено у документах і можуть не співпадати із сучасними (адміністративний поділ України неодноразово змінювався, особливо кордони районів).

Автори висловлюють подяку працівникам видавництва «Літопис УПА»: головному адміністраторові Миколі Кулику, відповідальному редакторові проф. Петру Потічному, Наталі Солтис, співробітникам львівського представництва Ігорю Гомзяку та Миколі Посівничу за надані поради і допомогу під час підготовки книги.

ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА

Історіографію питання не можна назвати занадто великою. Галина Голянд згадується в основному у публікаціях про П. Федуну, а також в узагальнюючих книгах про український визвольний рух. Серед авторів, які згадували про неї у своїх працях, варто назвати Анатолія Русначенка¹, Дмитра Веденєєва², Олександру Стасюк³, Олександра Іщука⁴, Володимира Мороза⁵, Михайла Романюка⁶ та інших. Коротка згадка про неї з зазначенням основних етапів життя міститься у енциклопедичному виданні «Українська жінка у визвольній боротьбі 1940–1950 рр.»⁷. З науково-популярних праць слід виокремити

¹ Русначенко А. М. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2002. – 519 с.

² Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. «Повстанська розвідка діє точно і відважно...» – К.: К.І.С., 2006. – 568 с.; Веденєєв Д. Під псевдонімом «Полтава» // Дзеркало тижня. – № 20 (699). – 31 травня – 6 червня 2008 р.

³ Стасюк О. Видавничо-пропагандистська діяльність ОУН (1941–1954 рр.). – Автореферат... кандидата історичних наук. – Львів, 2004. – 20 с.; Стасюк О. Підпільні видання ОУН–УПА 40–50 рр. // Історія. Частина II: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців, 26–29 серпня 1996 р. / Міжнародна асоціація українців та ін. Упоряд. С. Кульчицький, В. Даниленко. Відп. ред. Я. Ісаєвич. – Харків: Око, 1996. – С. 164–168.; Стасюк О. Підпільні видання ОУН–УПА (40–50 рр.) // Українська періодика: історія і сучасність: Доповіді та повідомлення другої Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, 21–22 грудня 1994 р. / НАН України. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. Відп. ред. М. М. Романюк. – Львів – Житомир, 1994. – С. 70–74; Стасюк О. Видання ОУН (б) післявоєнного періоду: тематичний огляд публікацій // Український визвольний рух. – 2006. – № 6. – С. 148–169; Стасюк О. Видавничо-пропагандивна діяльність ОУН (1941–1953 рр.). – Львів, 2006.

⁴ Ішук О., Ніколаєва Н. Методи зашифрування кореспонденції у підпіллі ОУН і УПА та її розшифрування органами державної безпеки УССР в 1944–1955 рр. – К., 2007. – 38 с.; Ішук О. Розшук органами державної безпеки УССР керівника Головного осередку пропаганди ОУН (б) Петра Федуну у 1944–1951 рр. – К., 2008. – 66 с.

⁵ Мороз В. Підпільна преса ОУН і УПА на території Львівської області // Збірник праць науково-дослідного центру періодики / НАН України. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Науково-дослідний центр періодики. Відп. ред. М. М. Романюк. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 217–222; Мороз В. Підпільна преса ОУН і УПА на території Львівської області // Визвольний шлях. – 2001. – Кн. 9. – С. 44–48 та інші.

⁶ Федун Петро – «Полтава». Концепція Самостійної України. Том 1. Твори / Упоряд. і відп. ред. М. В. Романюк; НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Галузевий державний архів Служби безпеки України. – Львів, 2008. – 720 с. [передмова про життя і долю П. Федуну і його оточення на с. 3–28].

⁷ Українська жінка у визвольній боротьбі 1940–1950 рр. Біографічний довідник. Випуск перший – Львів, «Світ», 2004. – С. 120.

публікацію про арешт Г. Голояд та її слідчу справу у журналі «Нація і держава» у 2005 р⁸.

Оскільки в завдання нашої книги не входить детально аналізувати історіографію питання, то розгорнено зупинитися на цьому питанні не будемо. Відзначимо лише те, що видавнича діяльність ОУН і УПА на сьогодні є одним з найкраще вивчених питань в історії українського визвольного руху, їй присвячено чимало наукових та науково-популярних праць. Однак навіть за таких умов опубліковано все ще мало вузькоспеціальних досліджень, що стосуються діяльності конкретних друкарень підпілля, їх керівників та працівників, підпільних авторів. Думається, саме тому дослідження про життя та долю Г. Голояд набуває особливої важливості.

Окремого наукового дослідження, присвяченого постаті Г. Голояд, досі підготовлено та видано не було. Це і не дивно, адже мало-дослідженими залишаються і значно важливіші сторінки діяльності українського визвольного руху. Саме цим зумовлена актуальність і необхідність пропонованої праці. Адже чим більше українське суспільство буде знати про цікавих людей, що жили в минулому, тим краще.

Зважаючи на обмежену кількість опублікованих праць зі згадками про Г. Голояд, пропоноване дослідження підготовлене в основному з використанням маловідомих широкій громадськості документів Галузевого державного архіву Служби безпеки України (ГДА СБУ), де зберігаються раніше недоступні для дослідників історії України ХХ століття архіви колишніх радянських спецслужб. Їх збереглося цілком достатньо, щоб дослідити життя та діяльність Г. Голояд, а також проаналізувати особливості репресій, вчинених радянськими каральними органами.

У першу чергу мова йде про документи з двотомної архівної кримінальної справи на Г. Голояд⁹. У ній зберігаються важливі матеріали: документація УМДБ по Львівській області про її арешт; анкета з біографічними даними; фотокартки; протоколи допитів Г. Голояд та свідків її діяльності; документи, які характеризують хід слідства та суду (довідки різних установ, обвинувальний висновок, протокол судового засідання, вирок тощо). Збереглася також автобіографія Г. Голояд, касаційна скарга, написана її матюю, та документи, які стосувалися перегляду справи в різних інстанціях тощо.

Зважаючи на те, що більшості людей, які пам'ятають ті часи, вже немає серед живих, матеріали протоколів допитів заарештованих підпільників є цінним інформаційним джерелом. Саме вони дають можливість прослідкувати бодай основні етапи життя засуджених. З іншого боку – протоколи допитів склалися у слідчих відділах

⁸ «Нація і Держава». – № 77, 27.04.2005.

⁹ ГДА СБУ. - Ф. 6. – Спр. 75389-фп.

каральних органів, тому містять відповідну лексику, термінологію та ідеологічне упередження. Наприклад: повстанці скрізь названі «бандитами»; протокол багатогодинного допиту може займати всього кілька сторінок, бо препарований слідчими, як їм вказувалося керівництвом; свідчення заарештованих запротокольовані так, що цілком зрозуміло – вони сказати подібного не могли, це виклад слідчих і т. п. Тим не менше, завдяки архівній кримінальній справі можемо прослідкувати біографію Г. Голояд та її активну участь у визвольному русі протягом 40-х рр. XX століття.

Розшук та подробиці арешту Г. Голояд висвітлюють документи з оперативно-розшукової справи на керівника Головного осередку пропаганди ОУН Петра Федуна – «Полтави» у 18 томах¹⁰. Саме у ній сконцентровані матеріали про те, як чекісти у 1945–1951 рр. намагалися вистежити більшість його довірених осіб, у т. ч. Г. Голояд. Крім того, в цій справі міститься інформація про спроби чекістів використати «Марту Гай» після арешту, щоб з її допомогою встановити місця перебування підпільників ОУН, в тому числі і П. Федуна. Для підготовки пропонованої книги використані довідки, спеціальні повідомлення, доповідні записки, листи, рапорти, оперативні та агентурні замітки, агентурні донесення, карти і плани чекістсько-військових операцій, протоколи допитів заарештованих підпільників та інші службові документи МДБ УРСР з цієї справи. Матеріали дозволяють встановити подробиці оперативних заходів МДБ УРСР проти ГОСП ОУН, детально подають інформацію, як саме чекістський апарат намагався вирішити питання припинення діяльності П. Федуна та його оточення.

Також для підготовки книги використано доповідні записки та інші матеріали МДБ УРСР про арешт Г. Голояд, виявлені у справі № 372 із фонду 13 ГДА СБУ та агентурної справи «Берлога» на Провід ОУН в Україні (фонд № 65, справа № С-9079). Для підготовки книги використано матеріали таємного діловодства органів МДБ УРСР про розшук та захоплення Г. Голояд, які зберігаються у фонді № 2 (фондоутворювач – управління 2-Н МДБ УРСР) – звіти, доповідні записки, спецповідомлення тощо.

У окремому розділі до книги вміщено літературні твори Галини Голояд – її вірші та короткі оповідання, які зберігаються у справі № 398 з колекції друкованих видань ГДА СБУ¹¹. Більшість з них також публікуються вперше. На жаль, це лише вцілілі уривки її творчості: розшукати всі твори Г. Голояд поки що не вдалося.

Книгу доповнено фотографіями Г. Голояд та її оточення, які збереглися у фотоальбомах підпільників ОУН і УПА та у різних справах з фондів ГДА СБУ. Більшість з цих фотографій лише зараз вводяться до наукового обігу і публікуються вперше. Але краще пізно, ніж ніколи.

РОДИНА ТА МОЛОДІ РОКИ ГАЛИНИ ГОЛОЯД

Галина Голояд народилася 20 червня 1922 р. у м. Львові в родині Омеляна і Олени Савицьких. Її батько був колишнім вояком Української Галицької Армії, мати – вчителькою. Дитинство її пройшло у польському містечку Баранів, над Віслою. Згодом вона навчалася у місті Лева у гімназії, однак недовго, опісля продовжила освіту у м. Тарнуві, де закінчила ліцей.

За часів польської влади, у 1930-х роках, в умовах полонізації, ідеологія ОУН знаходила все більшу підтримку українського народу, та особливо молоді. Не стала виключенням і Галина. Наприкінці 1930-х років вона з родиною переїздить до м. Холма (зараз м. Хелм, Польща), де у 1940 році, у віці 18 років, одружується із Мироном Голоядом, на той час активним учасником ОУН, котрий виконував різноманітні завдання Організації на території Краківського воеводства. За таку діяльність Мирон Голояд був переслідуваний польською владою. У 1939 році, після окупації Польщі, територія Закерзоння, де мешкала значна кількість українського населення, опинилася у складі німецького Рейху. Відносини ОУН та німецької адміністрації були, станом на 1939 рік, досить обережними, адже німці мали на меті використати українських патріотів у майбутній війні проти СРСР. В той же час на території Галичини, котра опинилася під радянською окупацією, відбувалися масові політичні репресії, в тому числі і проти українських націоналістів.

На початку радянсько-німецької війни, у червні 1941 року, відбувся швидкий відступ радянських окупаційних військ із Західної України та подальша її окупація німцями. Під час цих подій родина Голояд переїздить із Холма назад до Львова, де чоловік Галини, Мирон, брав активну участь у діяльності крайових структур ОУН. Повернення до Львова було зумовлено організаційними потребами підпілля у досвідчених в підпільній роботі людях. Після відмови німців визнати Акт про відновлення Української Держави 30 червня 1941 року стало зрозуміло – українських патріотів чекає довга і виснажлива боротьба. Мирон Голояд взяв активну участь у створенні організаційної мережі ОУН, зокрема наявні відомості про те, що він на той час був працівником Служби Безпеки (СБ), мав організаційні зв'язки із однією з ключових фігур українського визвольного руху, керівником СБ ОУН Миколою Арсеничем, відомим тоді під псевдо «Михайло», у серпні 1941 року¹².

---

¹⁰ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112.

¹¹ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 398. – Т. 19.

¹² ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 49 (1953 р.). – Спр. № 2. – Т. 1. – Арк. 8.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГАЛИНИ ГОЛОЯД У ПІДПІЛЛІ ОУН ТА УПА

Львівщина, початок 1940-х рр.

Значну частину проведеної у підпіллі роботи Г. Голояд здійснила, перебуваючи на теренах Львівщини. Власне, Галина вступає до ОУН ще у 1939 році, обравши псевдо «Оксана». Її діяльність у крайових структурах Організації на теренах Галичини значно активізувалася протягом 1943 року, коли вона виконувала функції зв'язкової, перебуваючи під керівництвом підпільника «Влодка» – її чоловіка Мирона. Використання молодих дівчат у якості зв'язкових ОУН було досить поширеним явищем, адже вони привертали менше уваги, об'єктивно не викликаючи підозри щодо своєї діяльності з боку співробітників органів державної безпеки, як німецьких, так і радянських. Організація зв'язку між ключовими керівниками підпілля було важливим питанням, і зв'язкові, котрі вдало виконували наявні завдання, часто долучалися до ще більш складних і небезпечних справ.

Власне Галина Голояд протягом 1943 року передавала ґрипси (зашифровані листи) кільком членам Проводу ОУН, зокрема перебувала на зв'язку у референта Служби Безпеки ОУН Львівського краю «Дмитра» – Ярослава Дякона¹³, це було виявом серйозної довіри, адже кореспонденція СБ містила життєво важливу для підпілля інформацію, втрата або розголошення якої призвело б до трагічних наслідків.

Із 1944 року вона бере участь у розбудові оунівської жіночої мережі як окремої складової підпілля у м. Львові¹⁴. Її чоловік у той самий час воював у складі збройних частин УПА–«Захід». Спираючись на відомості, наявні у архівно-кримінальній справі УМДБ Львівської області, заведеної на Г. О. Голояд 6 травня 1950 року, стає зрозумілим, що основною діяльністю «Марти» у 1944 році була організація підготовки медичних сестер Українського Червоного Хреста (УЧХ) для забезпечення потреб Української Повстанської Армії у містах Львів, Яворів, Рава-Руська, Городок та прилеглих до них районах краю¹⁵.

УЧХ. Закерзоння

Перехід Галини до роботи у структури УЧХ, тобто санітарне і медичне забезпечення УПА і збройного підпілля, був ініційований «Роксоляною» (Ольгою Ільків), підпільницею, котра тоді відповідала за організацію медичної справи на Львівщині. Тобто практична діяльність «Марти» полягала у тому, що вона віднаходила патріотично налаштованих дівчат, котрі були згодні працювати медичними

¹³ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 345.

¹⁴ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 46.

¹⁵ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 47.

сестрами, і лікувати поранених вояків УПА. У разі згоди для майбутніх санітарок проводилися спеціальні навчання, котрі за своїм змістом нагадували курси медичних училищ. Однак навіть надання медичної допомоги повстанцям, а водночас і забезпечення ліками та одягом мережі УЧХ каралося німецькою, а потім і радянською владою так само, як і безпосередньо збройні повстанська чи підпільна діяльність. Лікарі, медичні сестри, санітарки, які зголошувалося допомагати повстанцям, розуміли, на яку небезпеку вони наражаються. Тому УЧХ формувався лише із тих людей, котрі, захищаючи свої переконання, готові були ризикувати свободою і життям.

Якщо першу частину 1944 року Галина провела на Львівщині, організовуючи медичну службу підпілля, то приблизно з червня 1944 року вона перебувала у гірських масивах Карпат, територія сучасних Івано-Франківської та південно-східна частини Львівської областей, де відбувалась прикінцева підготовка медичних сестер і санітарок УЧХ в імprovізованих медичних школах, котрі були під охороною відділів УПА. В цей час через Карпатські гори пролягла лінія радянсько-німецького фронту, що тимчасово перервало зв'язки повстанців із містами, зокрема унеможливило повернення Галини до Львова. Однак, все ж намагаючись повернутись до рідного міста, вона на початку вересня того ж року разом із кількома підпільниками (псевда «Корнило», «Чорнота», «Медвідь» та інші) переходить до лісового масиву Болексівського району, де випадково зустрічає власного чоловіка, котрий перебував у складі збройної боївки ОУН. Це була одна із останніх їхніх зустрічей. Мирон Голяд загине під час бою у 1945 році при проведенні чекістсько-військової операції НКДБ проти повстанців.

У листопаді 1944 року, конспіративно перебуваючи у селі Миколаїв, Ново-Яричівського району, Львівщина, «Оксана» – Галина Голяд призначається безпосередньо референтом УЧХ «Ладою» (Іриною Козак) обласним референтом структур УЧХ на Львівщині¹⁶. Встигнувши взяти участь у роботі місцевого проводу ОУН та УЧХ на території Сокальського району, і не маючи фактичної змоги повернутися до Львова, тоді вже зайнятого радянськими військами, у грудні 1944 року разом із кількома бойовиками ОУН «Оксана» переходить на Холмщину. Там вона також зосереджується на організаційній роботі зі створення медичних структур Червоного Хреста. В умовах повернення радянських військ на терени Галичини та захоплення ними Закерзоння доводилося пристосовувати форми і методи боротьби ОУН до реалій жорсткої протидії органів НКВС – НКДБ. Проводилися масштабні військові та каральні акції проти повстанців та структур їхнього забезпечення, на терені працювала значна кількість професійної чекістської агентури.

---

¹⁶ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 49.

УЧХ в цій непростій ситуації зосередився на підготовці кадрів та медичному забезпеченні діючих збройних відділів УПА. Тому на початку 1945 року Галина Голяяд переходить на Перемищину, де стає окружним референтом УЧХ замість заарештованої Н. Козакевич. В УЧХ вона була відома за псевдом «Ярина», збереглися її листи, датовані тими днями¹⁷.

У той час провід ОУН у Перемишлі (зараз м. Пшемисль, Польща) очолював В. Гуляк (псевдо «Варнак»), котрий доручив Галині організувати силами місцевого УЧХ санітарне і медичне забезпечення діючих тоді на так званому Закерзонні загонів УПА. Це завдання було виконане, і доволі успішно – підпільна медична мережа повстанців в умовах перманентного збройного конфлікту зуміла налагодити систему лікування поранених вояків у приміщеннях різноманітних конспіративних квартир, будинках симпатиків ОУН і т. д.

Особливості роботи Голяяд у підпіллі станом на 1945 рік добре ілюструють її свідчення, отримані на допиті в УМДБ Львівської області:

« – Я, будучи окружним референтом УЧХ, влітку 1945 року проводила наступні організаційні заходи: двічі проводила навчальні курси із санітарної справи та загальноідеологічного вишколу, підготовку проходили приблизно 16 дівчат – учасниць ОУН. Систематично проводилася перевірка низових ланок УЧХ, одночасно дівчата – учасниці ОУН займалися збором лікарських рослин, їхньою обробкою, та одночасно закупівлею необхідних медикаментів. Це основна робота, проведена мною у підпіллі ОУН на Закерзонні»¹⁸. Разом із тим, наявні документи характеризують особистість Галини Омелянівни, її ставлення до розвитку УЧХ: «Літом 1945 року розв'язали в Перемищині УЧХ. Я залишилася без роботи, і вже не мала де подітися, бо тоді польські війська почали робити щільніші акції по селах. Я погодилася, і осінню вже була у Львові»¹⁹. Очевидно тому, що на цьому терені вона могла більше зробити.

Основними організаційними зв'язками Галини Голяяд станом на 1945 р. були окружний референт пропаганди «Григор» та окружний референт Служби Безпеки «Летун»²⁰. Власне Перемиський провід розміщувався у селі Курманочки (так у документі; йдеться за с. Корманичі Перемиського пов. – *ред.*)²¹. Провідну роль у діяльності проводу відігравали «Ярлан» (Ярослав Старух, загинув 20 вересня 1947 року) та «Орлан» (Василь Галаса, у майбутньому провідник ОУН на ПЗУЗ).

Втім, на початок осені 1945 року ситуація на Закерзонні суттєво змінилася. Мережа УЧХ була дещо скорочена, що призвело до

¹⁷ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. № 398. – Т. 7. – Арк. 209-210.

¹⁸ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 60.

¹⁹ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 72.

²⁰ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 57.

²¹ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 57.

фактичної відсутності конкретних завдань. Водночас розпочався трагічний процес переселення української людності з Перемищини до УРСР. Цим вирішила скористатися Галина, таким чином знову потрапивши до рідної Львівщини. Для переходу кордону були використані фіктивні документи на ім'я Ганни Болух. Допоміг і той факт, що на вересень 1945 року Львівське та Дрогобицьке Управління МДБ ще не мали повних оперативних орієнтувань на «Ярину» (таким було псевдо Галини Голояд під час її перебування на Закарзонні), що дозволило їй безперешкодно оселитися у м. Ходорів, на той час територія Дрогобицької області УРСР, а через кілька тижнів, у жовтні 1945 року повернутися до Львова.

Повернувшись до рідного міста, в умовах безперервних облав і перевірок місцевих мешканців органами МДБ Галина оселилася на квартирі співробітника Львівського університету Федора Семеновича Українського²². Майже одночасно, із власної ініціативи, вона розпочинає пошук тодішнього окружного провідника ОУН Львівщини «Золотаря» (Дмитра Слюзара, використовував також псевда «Арпад», «Кметь», «Юліан»). Маючи значну кількість знайомих, котрі були симпатиками ОУН, але мешкали легально, було можливо виходити на зв'язок із Проводом. Встановивши контакт із останнім, вона отримує завдання збирати інформацію про діяльність радянських державних і партійних установ Львова.

Цікавими є відомості про спілкування «Ярини» і професора Івана Крип'якевича, який очевидно симпатизував українському визвольному руху²³. Восени 1945 року за дорученням провідника Львівщини «Золотаря» Галина відвідує квартиру професора І. Крип'якевича і пропонує йому підготувати кілька брошур або рефератів про боротьбу українського народу за державну незалежність у різні історичні епохи. Ці видання мали розповсюджуватися серед підпілля. Однак в той час професор був хворий і прохання «Золотаря» виконати не мав можливості. Разом із тим, встановленим є факт того, що підпільні видання ОУН систематично передавалися професору через сестру його дружини Галину Мудру²⁴. Також Г. Мудра разом із своєю дочкою Надією неодноразово переховували Г. Голояд у власній квартирі в ті дні осені 1945 року, коли проводилися облави та арешти членів ОУН, і була небезпека розконспірування. Показовим є той факт, що І. Крип'якевич, знаючи про роль Г. Голояд у Проводі ОУН ретельно це приховував, очевидно являючись симпатиком визвольного підпілля. Це повністю підтверджується матеріалами архівно-кримінальної справи на Г. Голояд, де наявні відомості про те, що І. Крип'якевич

---

²² ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 62.

²³ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 90-95.

²⁴ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 95.

намагався сприяти Г. Голояд в отриманні документів на ім'я Ганни Болух. Останні мали вберегти її від підозр та можливого арешту МДБ²⁵.

Однак наприкінці 1945 – початку 1946 років, через масові репресії органів МДБ, у Львові лишатися було дуже небезпечно, і тому власне зиму Галина Омелянівна провела в одній із криївок члена Львівського окружного проводу «Скитана» (справжнє ім'я Михайло Кондрат). Також у цій криївці перебували зв'язковий окружного проводу «Вуйко» та бойовики «Платон» та «Олесь». «Платон» одночасно виконував обов'язки кур'єра²⁶. Наприкінці лютого 1946 року Галина залишає криївку і повертається до міста. У квітні криївку «Скитана» виявило Львівське Управління МДБ, в результаті чого загинули «Скитан», «Олесь» та «Херсонєць» – окружний пропагандист²⁷. У той же час «Платону» та «Вуйку» пощастило врятуватися, адже під час облави МДБ вони перебували на віддалених пунктах зв'язку і таким чином лишилися живими.

Власне Галина Голояд, котра весною 1946 року перебувала на лікуванні, фактично не мала чітких завдань, однак полишати підпільну визвольну боротьбу не збиралася. Хоча і мала об'єктивну можливість легалізуватися.

З особистої ініціативи знову поновивши контакти із підпіллям ОУН, власне із представником того ж проводу «Вороним» (справжнє ім'я Василь Левкович), Галина Омелянівна очікувала нових завдань. Втім, «Вороний» передає її на зв'язок члену Проводу ОУН «Петру» (Роману Кравчуку), котрий, зустрівшись із «Яриною» у лісовому масиві поблизу м. Рогатин, дорукає повертатися до «Вуйка» і чекати конкретних завдань Проводу²⁸. У липні 1946 р., за свідченнями Г. Голояд, командир Воєнної Округи (ВО) «Буг» – УПА–«Захід» «Вороний» та місцева референтура СБ ОУН ініціюють створення підпільного часопису «Голос України», до якого Галина Голояд, під псевдом «Марта Гай» мала готувати статті та нариси про суспільно-політичне становище України в умовах сталінського режиму.

Власне підпільна друкарня ОУН, яка мала забезпечити видання журналу, знаходилася у Романівському лісовому масиві на Львівщині, там само існувала розгалужена мережа криївок, що створювало перспективу для видання друкованих матеріалів підпілля у значних обсягах. Допомогати виконувати ці завдання «Марті» мала одна із друкарок «Федора» – Зиновія Тершаківця, на той момент (з весни 1946 до листопада 1947 років) провідника ОУН Львівського краю, та підпільник «Олег». Восени 1946 року виходить перший випуск підпільного журналу «На чатах», який розповсюджувався переважно

²⁵ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 98-99.

²⁶ Літопис УПА. – Торонто – Львів, 1995. – Нова серія. – Т. 12. – С. 741.

²⁷ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 66.

²⁸ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 67.

на західноукраїнських теренах. Відповідь МВС УРСР не забарилася: «Весною 1947 року, приблизно з початками квітня на наш табір вийшла група МВД. Ми без [по]стрілів відійшли, але «Олег», який пізніше прийшов до табору разом із бойовиками «Федіра», загинув»²⁹. Після цього «Марта» полишає діяльність у підпільній друкарні та переходить на Яворівщину. Вже під час допиту МДБ у 1950 році арештована Галина Голяд пояснювала це таким чином: «Тому, що «Федір» не був задоволений моєю поведінкою, точніше взаєминами із «Олегом», він відіслав мене від себе до окружної референтури пропаганди, де працювала відома підпільна авторка «Рута» (Любомира Гайовська), котра друкувала свої літературні твори під псевдонімом «Ольга Іллінська»³⁰.

Яворівщина – керівник референтури пропаганди. Діяльність на Чернігівщині (1948–1949 рр.)

У жовтні 1947 року Г. Голяд виконувала доручення надрайонового провідника «Клима» (Володимира Вигнанського, за іншими даними – це Євген Смуk, який загинув 2.04.1948 р. коло с. Бунів), пов'язані із організацією зв'язку, тобто налагодженням системи доставки листів, повідомлень, створенням так званих «мертвих точок» зв'язку, тобто місць, де лишалися записки у визначені дні місяця, людина, котра їх залишала, не знала, хто і коли їх забиратиме.

Водночас Галина проводила роз'яснюючі бесіди із селянами, по-суті виконувала обов'язки заступника референта пропаганди Яворівського надрайону.

Характерним є склад цього проводу, структура якого була наступною: надрайоновий провідник, надрайоновий пропагандист, референт СБ, шість бойовиків і дві друкарки.

Варто відмітити, що члени Проводу облаштували у спеціальній криївці окрему друкарню, якою власне і опікувалася «Марта». Друкарня знаходилася у лісовому масиві на відстані одного кілометра від м. Яворів. Проміжною ланкою між надрайоном, тобто організаційною структурою у кількох районах, і Проводом ОУН в Україні був Львівський окружний провід.

Характерними є факти масової підтримки різними верствами населення підпільної боротьби у другій половині 1940-х років. Наприклад, одна із криївок, облаштована для виготовлення пропагандистських листівок ОУН на терені вказаного надрайону знаходилася у с. Ганьковичі, тодішнього Крукеницького району, безпосередньо під будинком голови сільської ради³¹, який офіційно представляв у селі радянську владу. Саме підтримка простих людей

²⁹ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 75.

³⁰ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 75.

³¹ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 127-128.

дозволяла підпільникам на Яворівщині продовжувати боротьбу, адже цей терен перебував під особливо пильним наглядом МДБ, тут постійно проводилися різноманітні чекістські та військові операції, власне діяльність місцевих підпільників фактично проходила в умовах перманентних бойових дій.

Зиму 1947–48 років «Марта» провела у криївках, розташованих у лісових масивах району, де займалася переважно видавничою діяльністю. Разом із тим, наявні відомості про перебування Галини протягом 1948 року у містечку Краківці³². Це очевидно було пов'язано із розповсюдженням пропагандистських матеріалів, котрі видавалися референтурою пропаганди Яворівського проводу. Цей провід станом на 1948 рік мав такий склад – «Клим» – надрайоновий провідник, пропагандист «Марта Гай» (Г. Голояд), «Треф» (справжнє прізвище Саган) – референт СБ, бойовики «Кушнір», «Дружба», «Славко», «Остап», «Хміль» та «Соловей» і друкарки «Оля» та «Лена»³³.

Основним у діяльності проводу на той час було наступне:

1. Друк та розповсюдження пропагандистських матеріалів ОУН серед населення.

2. Розбудова мережі членів і симпатиків Організації, котрі мешкали легально, і мали надавати різноманітну підтримку власне збройному підпіллю.

3. Захист підпільників і симпатиків ОУН від переслідування органів МДБ.

4. Недопущення проникнення і діяльності радянської агентури на терені.

5. Здійснення збройних акцій проти чекістів і радянсько-партійного активу на терені.

6. Поширення діяльності Організації на території Східної України, зокрема Чернігівщину.

7. Підготовка мережі криївок і приміщень для підпільних друкарень.

На нашу думку, виконувати такі складні завдання в умовах постійного тиску радянських органів державної безпеки підпільникам доводилося фактично на грані людських можливостей і з максимальною самопожертовою.

Зі свідчень Г. Голояд: «З весною 1948 року я перейшла до технічної ланки і допомагала закінчувати роботу, яку через зиму вони не встигли зробити. Ми друкували [брошуру] «Хто такі бандерівці?». Надалі це видання широко розповсюджувалося теренами Галичини, Волині, Полісся і навіть у Києві».

У жовтні 1948 року загроза арешту МДБ нависає над Галиною – чекістами був затриманий Ф. С. Український – бухгалтер Львівського

³² ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 76.

³³ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 104.

державного університету, попередньо працював завідуючим канцелярією того ж університету. Останній неодноразово переховував «Марту» у власній квартирі (м. Львів, вул. Попова 5), однак свідчень, які могли б допомогти чекістам знайти і заарештувати Г. Голояд він не дав. Доля родини Федора Семеновича Українського склалася також трагічно – його дружина Юлія Михайлівна і син Роман були заарештовані і засуджені у 1948 році за антирадянську діяльність до різних термінів ув'язнення³⁴.

Незважаючи на те, що в ці роки тривав потужний наступ радянських органів державної безпеки проти українського визвольного підпілля, 1949 рік відзначався активними діями підпільників у справі поширення власних ідей та практики антирадянської боротьби на центральні та східні українські землі. В квітні 1949 року надрайоновий провідник Яворівщини «Луговий» (Саган – «Треф», «Гончар»), котрий також виконував функції референта Служби Безпеки ОУН, на конспіративній зустрічі біля селища Бортятин (на той момент Судово-Вишньанський район Дрогобицької області) доручає Галині провести розвідувальну поїздку нас лівобережну Україну, зокрема відвідати Чернігівщину з метою спостереження за життям колгоспників Центральної України. Сенс цього завдання можна пояснити наступним чином – референтури пропаганди ОУН, станом на літо 1949 року перебували у глибокому підпіллі, їхні співробітники через постійний тиск МДБ змушені були більшість часу знаходитись у криївках (взимку), лісових масивах Волині, гірських районах Карпат (влітку), і об'єктивно були відірвані від реалій життя мешканців центру і сходу України. Разом із тим, підпільні видання ОУН мали активно розповсюджуватись на схід України, адже одним із стратегічних завдань Організації було масове поширення визвольної боротьби на всіх теренах України, формування потужного антирадянського руху опору, для цього були укладені стратегічні програми «Орлик», «Дажбог», «Олег» та інші. Їхня реалізація, в свою чергу, була можливою лише у випадку масового сприйняття поглядів українських повстанців більшістю населення тодішньої радянської України. У досягненні цієї мети сприяла підпільна література, котра мала бути простою і зрозумілою для селян-колгоспників, міських робітників, заціпати важливі для них проблеми, пропонувати, як ці проблеми можна подолати через визвольну, революційну боротьбу. Тобто автори пропагандистських видань мали бути обізнаними у реалітеті радянського життя. Вартує відзначити, що у своїй роботі «Марта» керувалася інструкціями ОУН, які стосувалися діяльності на СУЗ. Ці інструкції, зокрема, вказували на таке – кожен тереновий провідник ОУН, в тому числі і в Галичині, зобов'язувався збирати інформацію про вихідців із Східних українських земель, котрі тимчасово або постійно перебували на

³⁴ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 220.

території району (надрайону), розповсюджувати серед них видання підпілля, підбирати надійні кандидатури для створення осередків на СУЗ, проводити роз'яснювальні бесіди серед вчителів шкіл, котрі розподілялися на роботу у західні області і так далі.

Безпосередніми завданнями «Марти», які вона мала виконати під час поїздки, було наступне:

1) Встановити національний склад населення Городнянського району Чернігівщини.

2) Виявити, чи наявні серед населення націоналістично (патріотично) налаштовані люди.

3) Дізнатися про відносини місцевих українців до представників інших національностей, чи не розпалює радянська влада міжнаціональну ворожнечу, представники якої національності є домінуючими у відповідній місцевості.

4) Чи наявна в селах району молодь, як вона ставиться до радянської влади, який вплив на молодь має старше покоління.

5) Що відомо населенню, особливо молоді, про бандерівців, і як молодь висловлюється про діяльність ОУН.

6) Наявність навколо сіл лісів, ярів і т. д.

7) Як часто і з якою метою приїжджають до сіл співробітники МДБ та МВС.

8) Чи проводиться перевірка документів громадян на залізницях і у населених пунктах.

9) Яке матеріальне становище колгоспників, скільки продовольства вони змушені віддавати державі.

10) Кількість трудовнів, які колгоспники мають відпрацьовувати. Як вони оплачуються. Чи мають селяни можливість утримувати присадибні ділянки.

11) Які кошти отримують селяни на соціальне забезпечення, освіту, медицину і т. д. Чи висловлюється з цього приводу незадоволення.

12) Чи існує різниця у матеріальному забезпеченні між звичайними колгоспниками та директорами колгоспів, членами ВКП(б), працівниками органів радянської влади. Як люди реагують на це.

13) Відношення радянської влади і населення до релігії.

14) Чи багато дітей колгоспників навчаються у середніх та вищих навчальних закладах.

15) Чи схвалює населення радянську систему державного управління. Що в ній людям не подобається.

16) Відношення селян до «колгоспного ладу»³⁵.

Перелік цих питань дозволяє встановити коло соціальної і політичної проблематики життя селян-колгоспників, відповідна

³⁵ ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 49 (1953 р.). – Спр. № 2. – Т. 1. – Арк. 10-11.

інформація дозволила б актуалізувати діяльність підпілля у відповідності до місцевих умов. Разом із тим, аналізуючи характер інформації, котру Галина мала зібрати і вивчити, стає зрозумілим, що тодішній Городнянський район розглядався як типова місцина Центральної України, дізнавшись про умови життя в якій, можна організувати роботу на терені в цілому.

Так, досить цікавими є інструкції «Лугового» щодо методів залучення мешканців Східної України до ОУН: «Встановлювати зв'язки потрібно обережно, щоб не викликати жодних підозр у людини, наміченої для спілкування. Ретельно вивчати людей, підбирати серед них осіб, котрих можна було б використовувати для постійного зв'язку із підпіллям ОУН, з рештою до залучення в Організацію»³⁶.

Врешті, у червні 1949 року, були підготовлені відповідні документи, і «Марта», разом із подругою, мешканкою села Арламівська Воля (Судово-Вишнянський район, Дрогобицька область) Марією Бодьо, їде до села Стара Рудня (тодішнього Городнянського, а тепер Щорського району Чернігівської області), де протягом двох тижнів мала спостерігати за життям місцевих колгоспників. Варто відзначити, що Галині «Луговий», надав документи на ім'я Софії Іванівни Квік, якими вона користувалася під час поїздки на Чернігівщину.

Щодо Марії Бодьо – остання народилася у 1925 році і походила саме із цього села на Чернігівщині. Під час німецької окупації вона виїхала у Західну Україну, де і одружилася з Миколою Бодьом. Свою діяльність на Чернігівщині обидві жінки розпочали із розповсюдження агітаційних листівок ОУН у містечку Городня. Провівши цю акцію, вони направились до села Стара Рудня. Там оселилися у місцевій мешканки Ніни Ремболович, сестри Марії Бодьо. Безпосередньо у селі, вивчивши настрої людей, виявивши критичні погляди низки селян по відношенню до радянської влади, Галині вдається створити підпільний осередок. Аналіз життєвої позиції та особистого досвіду кожного із можливих кандидатів на залучення до підпілля дозволив уникнути спроб агітації окремих прорадянськи налаштованих селян, що звичайно призвело б до арешту підпільниць.

Цікавим фактом є те, що підпільники намагалися закріпитися на території, створити своєрідний опорний пункт, який можна було б використовувати для зберігання зброї та літератури, укриття учасників ОУН. Неподалік села навіть було підготовлено спеціальну підземну криївку, у якій мала зберігатися підпільна література. Влітку 1950 року ця криївка була виявлена і засипана піском співробітниками УМДБ Чернігівської області, а вилучені в ній речі конфісковані. Всі симпатики підпілля, про яких чекістам вдалося дізнатися, були заарештовані та згодом засуджені.

³⁶ ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 49 (1953 р.). – Спр. № 2. – Т. 1. – Арк. 11.

На зворотньому шляху до Яворівщини Г. Голояд відвідує Київ, де також намагається віднайти необхідні для підпілля організаційні контакти. Перебування «Марти» у м. Києві є своєрідним взірцем тодішніх організаційних поїздок емісарів ОУН на СУЗ. Першу добу в незнайомому місті вона провела у колишнього односельця Марії Бодьо, котрий мешкав у Києві, на вулиці Короленка 6 (зараз вул. Володимирська). Прізвище цієї людини Г. Голояд на допитах в МДБ так і не назвала, вказавши лише те, що це був літній чоловік, котрий працював швейцаром (так у документі – *ред.*) на Київському міському телеграфі.

Цікавими з історичної точки зору є свідчення Галини Омелянівни про побут цієї людини, досить типовий для реалій життя Києва у 1949 році: «Квартира швейцара складається із однієї кімнати, котра знаходиться на першому поверсі будинку, направо від під'їзду. Швейцар та всі члени його родини налаштовані прорадянськ[и], тому розмов про діяльність ОУН я з ними не проводила»³⁷. Прогулюючись містом, «Марта» намагалася якомога більше спілкуватись із різними людьми, аналізувати настрої тодішніх киян, зокрема їхні погляди на радянську дійсність. Це їй вдавалося, і вже наступну ніч Галина проводить на квартирі випадкової знайомої, жінки похилого віку, котра працювала у музичній школі на тій же вулиці Короленка, де і мешкала.

Однак знайти людей, котрих можна було б залучити до підпільної діяльності, у тодішньому Києві Галині знайти не вдалося, або ж вона просто не ризикнула настільки довіритися малознайомим людям. Пробувши у місті дві доби (16-18 червня 1949 року) і наостанок розкидавши кілька десятків брошур та інших підпільних видань ОУН, вона залишає місто. Так, зокрема, видання «Про свободу преси в СРСР» було залишене біля дверей редакції газети «Радянська Україна». Щодо фактів розповсюдження брошур ОУН столицею радянської України Київське Управління МДБ проводило окреме розслідування, розшукуючи місцеві осередки ОУН, котрі могли це зробити. Зрозуміло, що таке розслідування виявилось безрезультатним.

Взявши квиток на річковий пароплав, який курсував маршрутом Київ – Канів, «Марта» мала на меті спробувати віднайти потрібні для підпілля зв'язки у цьому місті, котре тоді було районним центром Київської області. Однак, цього зробити не вдалося. На пароплаві невідома Галині жінка зацікавилася метою її подорожі до Канева і почала ретельно про це розпитувати, що надало підстави вважати незнайомку співробітницею МДБ. Відповівши, що вона вчителька із Дрогобицької області, котра хоче подивитися Канів, зокрема відвідати могилу Тараса Шевченка, при першій нагоді «Марта» непомітно зійшла з пароплава і з придніпровського містечка Кагарлик потягом повернулася до Києва, а звідти залізницею до Львова. 21 червня Галина була в місті, де у будинку на вулиці Сагайдачного знаходилося

³⁷ ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 49 (1953 р.). – Спр. № 2. – Т. 1. – Арк. 16.

помешкання її подруги на прізвище Ясеницька (ім'я невідоме). Пересвідчившись у відсутності зовнішнього спостереження, вона виходить на зв'язок і з «Луговим» і зрештою особисто доповідає про виконане доручення, зустрівшись разом з ним у с. Хоросниця (Судово-Вишнянський район, Дрогобицька область).

За наслідками цієї поїздки підпільникам стало зрозуміло, що розширення мережі ОУН на схід України можливе, адже створення Галинової підпільної середовища у Городнянському районі Чернігівської області, розповсюдження агітаційних матеріалів у м. Києві було проведено вдало, рівень контролю МДБ за мешканцями центральних українських земель все ж дозволяв розвивати структури українського визвольного руху. Принаймні так вважали «Луговий» та «Марта», підсумовуючи отримані відомості. Ці відомості підтверджуються матеріалами допиту заарештованого у 1950 році члена Яворівського надрайонного проводу «Остапа», котрий розповів про висновки, які зробили підпільники після поїздки «Марти» на Чернігівщину: «Після обговорення доповіді «Марти» багато погодилося з висновками про те, що роботу на сході можна проводити... Керівник Миколаївського надрайонного проводу «Горліс» [повідомив] мені вказівку Проводу про те, що підпілля ОУН має готуватися до масового переходу до східних областей України. Багато підпільників, ознайомившись із доповіддю «Марти», виявили бажання проводити націоналістичну діяльність у східних областях [України] і мають виїхати туди»³⁸.

Необхідно відзначити, що про результати поїздки на Чернігівщину Галина окремо доповідала у Львівському окружному проводі. Із її власних свідчень: «У липні місяці 1949 року я отримала доручення відвідати окружний провід разом із зв'язковими проводу «Остапом» і «Морським», тому ми відправилися до місця розташування проводу, який тоді знаходився у Янівських лісах, на Івано-Франківщині [йдеться за смт. Івано-Франкове, до 1946 р. – Янів]. Прибувши до цих лісів, я зустріла раніше мені відомого референта пропаганди Львівського проводу «Бора», котрий вимагав звіт про результати поїздки на Чернігівщину. Отримавши його, він повідомив, що я отримаю нове доручення і тому певний час буду знаходитися при ньому. Зрештою, при «Борі», у Янівських лісах, я перебувала до вересня 1949 року»³⁹.

Загалом, станом на 1949–1950 роки підпіллям реалізовувалися програми із перенесення організаційної діяльності на схід, робилося це таким чином, що за багатьма проводами на західноукраїнських землях закріплювалися додаткові терени. Наприклад, серед речей ліквідованого МДБ у листопаді 1950 року керівника Карпатського

³⁸ ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 102 (1954 р.). – Спр. № 6. – Т. 7. – Арк. 242-243.

³⁹ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 236.

крайового проводу ОУН «Єфрема» (С. Слободяна) були виявлені записи із розподілом східних земель за такими проводами:

Коломийський окружний провід – Дніпропетровська і Запорізька області;

Калуський окружний провід – Миколаївська, Херсонська і Кіровоградська області;

Дрогобицький окружний провід – Одеська та Ізмаїльська області;
Станиславівський окружний провід – Крим;

Провід 27 (Яворівський надрайоновий провід) – Харківська і Чернігівська області⁴⁰.

Як бачимо, поїздка «Марти» була складовою програми ОУН із поширення діяльності на схід і мала важливе значення для кореляції таких планів. Однак реалізувати задумане у повній мірі не вдалося, хоча низку осередків на СУЗ і було створено.

На нашу думку, діяльність Управління 2-Н МДБ УРСР, зокрема функціонування розгалуженої мережі численних резидентів, агентів і таємних інформаторів серед мирного населення якщо і не унеможливило, то принаймні ставило під серйозні сумніви перспективи створення осередків ОУН на СУЗ лише унаслідок виїздів на терен працівників референтур пропаганди, як було у випадку із поїздкою Галини Голояд. Успіх її поїздки пояснюється скоріше її комунікабельністю, здатністю знаходити спільну мову із різними людьми, але ніяк не сприятливістю умов для створення підпілля Організації на СУЗ.

Помічниця П. Федун (1949–1950 рр.)

Наступним етапом в житті Галини Голояд став перехід 6 жовтня 1949 року на зв'язок до референта пропаганди ОУН на Українських землях, письменника і публіциста Петра Федун (псевда «Петро Полтава», «Север» та інші). Спочатку Галина перебувала у криївці, котра знаходилася у лісовому масиві, приблизно на відстані 12–13 кілометрів від села Бряза на Станиславщині. Разом вони мали забезпечувати підготовку та друк різноманітних підпільних видань, основним спрямуванням яких була гостра критика сталінського режиму і радянської дійсності.

Зиму 1949–50 років Галина перебувала у криївках, де переховувався «Петро Полтава». Тодішній референт пропаганди Проводу ОУН в Україні, тобто керівник, котрий забезпечував організацію випуску і розповсюдження політичних та соціальних програм визвольного підпілля на всій території України, зазвичай взимку переховувався в Карпатських горах і мав надійні підземні сховища. У них були створені більш-менш сприятливі умови для підготовки

⁴⁰ ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 102 (1954 р.). – Спр. № 6. – Т. 7. – Арк. 244-245.

нових підпільних видань. Власне завдання Галини полягали у друці з голосу або з рукописів оповідань і брошур Петра Федуна, одночасно вона писала і друкувала власні твори.

Взимку 1949–50 років були підготовлені і вийшли у світ брошури «До зорі», «Люди підпілля», «В'язень», автором яких була «Марта Гай», також вона брала участь у друці інформаційних повідомлень, листівок авторства Петра Федуна: «Інструкції у справі газет і листівок», «Вказівки із пропагандистської роботи на 1950 рік», «Звернення до колгоспників східних і західних областей України», «Звернення ОУН до працівників радянської адміністрації західних областей України», «Пам'ятки для українців зі східних областей», «Звернення до селян Західної України, Буковини і Закарпаття», «Плян боротьби за звільнення України», «Звернення до робітників промислових підприємств», брошури «Чому ССРСР має бути перебудований на принципі незалежних національних держав», збірника матеріалів «Шлях до волі», «Інформації осередку пропаганди Проводу ОУН на українських землях» тощо. Окрім того, у 1950 році активно розповсюджувалися видані у 1947–48 роках «Програма ідейно-політичного виховання кадрів ОУН» і «Концепція єдиної України і основні тенденції ідейно-політичного розвитку сучасного світу»⁴¹.

Творча співпраця двох неординарних особистостей приносила гарний результат – підготовлені ними видання тиражувалися підпіллям та ширилися різними територіями України, відіграючи значну роль у залученні нових людей до повстанського руху та поширенні правдивої інформації про ситуацію в Україні.

Не можна оминати і того факту, що весною 1950 року Галина Голояд вважалася нареченою Петра Федуна, і якби не ланка трагічних подій, котрі сталися тією весною, вони, очевидно, одружилися б.

З позицій сучасності виглядає дивним, що люди, які фактично були письменниками, поетами, щоб мати можливість поширювати свої погляди, мали переховуватися у підземних сховищах, працювати в умовах конспірації та під охороною збройного підпілля. Але в часи радянської дійсності це було єдиною можливістю поширювати опозиційну ідеологію і уникати, хоча б тимчасово, фізичної розправи за це.

АРЕШТ ГАЛИНИ ГОЛОЯД

Починаючи з 1945 р., спочатку співробітники управління боротьби з бандитизмом МВС УРСР, а потім управління 2-Н МДБ УРСР здійснювали активні оперативні заходи, щоб розшукати керівника Головного осередку пропаганди ОУН П. Федуна. Слід наголосити на тому, що чекістам дуже хотілося схопити керівника підпільних видань українського визвольного руху живим. У розшукових заходах

⁴¹ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 1. – Арк. 13-15.

значна увага приділялася виявленню його довірених осіб та зв'язкових, які могли б розповісти про його місце перебування.

Більшість матеріалів про заходи чекістів зберігаються нині у вісімнадцятитомній оперативно-розшуковій справі на П. Федуну, якому було присвоєно оперативний псевдонім «Шакал».

Розшук Петра Федуну чекістами нагадував детектив, причому протягом 1945–1951 рр. нитки до П. Федуну постійно уривалися, однак раз за разом у співробітників МДБ з'являлися нові цікаві дані. В кінці 1949 р. – на початку 1950 р. в ході оперативних заходів з розшуку П. Федуну в поле їх зору потрапила і Галина Голояд, яка на той час вже була досить добре відома чекістам.⁴²

5 березня 1950 р. в с. Білогорща в результаті чекістсько-військової операції загинув Головний командир УПА генерал-хорунжий Роман Шухевич – «Тарас Чупринка». Співробітниками МДБ на підпільній квартирі було вилучено чимало важливих документів, зокрема його особистий блокнот, де виявилися записи про зустрічі між керівниками.

22 березня 1950 р. начальник відділення відділу управління 2-Н МДБ УРСР майор Громов доповів заступнику начальника управління 2-Н МДБ УРСР підполковнику І. Шорубалці інформацію про виявлення під час розбору особистих записів Р. Шухевича даних про спосіб його зв'язку з одним з керівників ОУН, який мав псевда «99», «123» та «Ком[андир]. молодший». З записів було зрозуміло, що остання осіння зустріч кур'єрів Р. Шухевича з кур'єрами «99» відбулась з 8 до 10 години ранку 5 та 12 вересня 1949 р. біля хутора Довжок між селом Гошів та м. Болехів Станіславської області. Після зустрічі зв'язкові Р. Шухевича попрямували до с. Гошів. Р. Шухевич зазначив прикмети зв'язкової «99»: червона хустина, корзинка з в'язанкою цибулі, рука вкладена за пазуху, два пальці зверху. Пароль: «Чи далеко до Гошева?». Відповідь: «Дві доби ходу». Нижче Р. Шухевич зробив помітку: «Весна 1950, пункт, пароль і час як вказано вище. 24.04 і 02.05.». Також в блокноті було зазначено схему місцевості, де мала відбутись зустріч.

Таким чином, чекістам стало відомо, що організаційні зустрічі між зв'язковою Р. Шухевича та одного з керівників підпілля під цифровими псевдами «99», «1648» повинні були відбутися о 10 годині ранку 24 квітня та 2 травня 1950 р. на ґрунтовій дорозі з м. Болехів у с. Гошів Станіславської області.

Цікаво, що хоча за спогадами багатьох учасників українського визвольного руху на початку 1950-х рр. співробітники МДБ часто нахвалялися населенню, начебто ніяку підпільну діяльність від них неможливо приховати, насправді у роботі управління 2-Н МДБ УРСР

⁴² Подобиці про розшук чекістам П. Федуну див. у книзі: Іщук О. Розшук органами державної безпеки УССР керівника Головного осередку пропаганди ОУН (б) Петра Федуну у 1944–1951 рр. – К., 2008. – 66 с.

було чимало недоліків. Наприклад, далеко не всі оперативники добре знали цифрові псевда, за якими переховувались керівники ОУН, хоча знання структури і керівництва підпілля входило в їх безпосередні функціональні обов'язки. Ем'гебіст Громов у довідці відзначив, що скоріше за все під псевдом «99» міг переховуватись член Карпатського крайового проводу ОУН «Грім» (Микола Твердохліб). Однак І. Шорубалка краще орієнтувався у псевдах керівників підпілля: в своїй резолюції він написав, що «99» – це «Север» (Петро Федун) і віддав розпорядження начальнику 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР Бикову орієнтувати про місце зустрічі керівництво УМДБ по Станіславській та Дрогобицькій областях⁴³.

Записи Р. Шухевича також свідчили про те, що запасні зустрічі на непередбачувані випадки були призначені на 6 та 11 травня 1950 р. на вул. Задвірнянській з 18.00 до 18.15, але в якому місті – вказано не було. Окрім того, у блокноті Р. Шухевича для запасної зустрічі було вказано прикмети зв'язкової провідника «99»: на голові – синя хустина, в лівій руці – солом'яна корзина. Вказувалися також паролі для зв'язку:

Зв'язкова від «99»: «Де тут є залізний склеп?»

Зв'язкова Р. Шухевича: «Тут немає залізного склепу, тільки цукерня».

Таким чином, у співробітників МДБ в руках опинилися виходи на діючі лінії підпільного зв'язку ОУН. Порушення правил конспірації Р. Шухевичем щодо дотримання у таємниці місць та обумовленостей зустрічей зв'язкових згодом принесли для підпілля погані наслідки. Маючи детальну інформацію, чекісти вирішили підставити П. Федуну своїх агентів під виглядом зв'язкових Р. Шухевича. У них було майже два місяці, щоб добре підготуватися та організувати заходи щодо захоплення зв'язкових та їх «розкрутки» через вишколені спецгрупи.

1 квітня 1950 р. зі Львова в Дрогобич та Станіслав було направлено лист № 7/1/1155 за підписом заступника міністра державної безпеки УРСР генерал-майора В. Дроздова щодо організації захоплення зв'язкових Р. Шухевича та П. Федуна. Керівником операції було призначено заступника начальника УМДБ по Дрогобицькій області полковника Стехова, крім того надіслано фотокопії записів Р. Шухевича та схеми зустрічі⁴⁴.

Перехопленню кур'єрів Р. Шухевича та П. Федуна МДБ УРСР надавало велике значення. УМДБ по Дрогобицькій та Станіславській областях створило спеціальну групу, яка повинна була затримати кур'єрів. Співробітники цієї групи займалися виключно цією справою, і їх не відволікали нічим іншим.

Це підтверджують документи – листування органів МДБ.

20 квітня 1950 р. від заступника начальника УМДБ по Дрогобицькій області полковника Стехова надійшла шифротелеграма на ім'я

⁴³ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 153.

⁴⁴ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 154-155.

заступника міністра державної безпеки УРСР генерал-майора Віктора Дроздова з проханням не викликати на нараду (очевидно, у Київ) керівника однієї з спецгруп Вікторова, оскільки він був зайнятий підготовкою операції з перехоплення зв'язкових Р. Шухевича та П. Федуна, які мали зустрітися 24 квітня. На цій шифротелеграмі В. Дроздов наклав резолюцію для заступника начальника управління 2-Н МДБ УРСР підполковника І. Шорубалки: «Хорошо, согласен. Потребуется более лучшей и частой информации». Шорубалка в свою чергу доручив керівникам 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР Бикову та Кагановичу виконати вказівки В. Дроздова⁴⁵.

21 квітня 1950 р. полковнику Стехову було направлено шифротелеграму за підписом заступника начальника управління 2-Н МДБ УРСР підполковника І. Шорубалки з дозволом не направляти Вікторова на нараду та з пропозицією повідомити намічені заходи щодо захоплення зв'язкових Р. Шухевича та П. Федуна 24 квітня⁴⁶.

22 квітня 1950 р. полковник Стехов повідомив шифротелеграмою заступника начальника управління 2-Н МДБ УРСР підполковника І. Шорубалку про те, що заходи щодо захоплення зв'язкових Р. Шухевича та П. Федуна були підготовлені. Ввечері 23 квітня планувалося провести останній інструктаж та перевірку готовності. До участі в операції були залучені агент «Леся», яка добре знала зв'язкову П. Федуна Надію Якимович – «Надю» та агент «Ясна» як легендована зв'язкова від Р. Шухевича. У випадку виходу на зв'язок зв'язкової П. Федуна передбачалося два варіанти завершення операції:

Перший – якщо з якихось причин зв'язкова П. Федуна не прийняла б легендовану зв'язкову від Р. Шухевича, тоді планувалося захопити її без шуму.

Другий – якщо зв'язкова П. Федуна вступила б у контакт з легендованою зв'язковою Р. Шухевича, остання мала запропонувати зайти на квартиру, де вже знаходилися спеціально вишколені два агенти МДБ – чоловік, жінка та їх 2-річна дитина. Після постою планувалося запропонувати йти на зустріч з представником Р. Шухевича. Під час переходу планувалося захопити зв'язкову П. Федуна спецгрупою МДБ (яка, ймовірно, діяла під виглядом СБ ОУН) і допитати, отримати свідчення про місця перебування підпільників і далі реалізувати їх. У запланованій операції мали взяти участь дві спецгрупи, одна з яких знаходилась у лісі біля хутору, а учасники іншої під виглядом місцевих мешканців перебували на місцевості неподалік, у полі зору один одного. До того ж вони могли допомогти провести захоплення зв'язкової П. Федуна, якщо остання з'явилася б на зустріч в супроводі бойовиків ОУН. Контроль за реалізацією операції здійснював сам Стехов, у його підпорядкуванні заходились досвідчені оперативні

⁴⁵ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 150.

⁴⁶ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 152.

співробітники УМДБ по Станіславській та Дрогобицькій області – Слепов, Зубатенко, Бондаренко⁴⁷.

Усі ці подробиці доводять, що чекісти серйозно будували свою роботу. Багаторічний досвід боротьби з українським визвольним рухом давався взнаки: слід визнати, що чекісти навчилися виконувати агентурну і оперативну роботу належним чином. Також не можна оминати того факту, що у 1950 р. в розпорядженні органів МДБ УРСР було достатньо багато кваліфікованих співробітників, здатних виконувати будь-які серйозні завдання щодо боротьби з повстанцями. Однак гарно підготовлена операція результатів не принесла. 24 квітня 1950 р. полковник Стехов повідомив шифротелеграмою, що на місці зустрічі зв'язкових проводилось спостереження з 7.30 ранку до 12.30 дня (маючи на увазі, що час зустрічі може бути як московський, так і місцевий), однак зв'язкова П. Федуна так і не з'явилася. Подібний захід запланували провести і на запасну зустріч, 2 травня 1950 р.⁴⁸ Однак він також не приніс результатів, про що полковник Стехов 3 травня 1950 р. повідомив шифротелеграмою В. Дроздова.⁴⁹

Отже, хоча органами МДБ 24 квітня та 2 травня 1950 р. на пункті зв'язку на дорозі з м. Болахів у с. Гошів було встановлено приховане спостереження, однак зв'язкові П. Федуна сюди на заплановану зустріч так і не з'явилися⁵⁰.

У зв'язку з цим було вжито заходів для захоплення зв'язкових ОУН на зустрічах 6 та 11 травня 1950 р. Як виявилось, вулиця Задвірнянська була у містах Львові та Станіславі. Чекістами було створено дві спеціальні групи, якими 6 травня 1950 р. було встановлено приховане спостереження за місцями зустрічей у м. Львові та м. Станіславі. Туди ж були направлені співробітники МДБ, які знали за фотографіями членів та зв'язкових Проводу ОУН в Україні. Всі учасники операції були ретельно проінструктовані щодо дотримання максимальної уважності, щоб не дати зв'язковій П. Федуна зникнути з місця зустрічі.

Щодо самої Галини Голояд, то у квітні 1950 року вона отримала доручення Петра Федуна через зв'язкових передати грипс (зашифровану записку) «Тарасу Чупринці» (Роману Шухевичу) через його звязкову (Галину Дидик). Для цього вона приїхала до Львова, де 6 та 11 травня 1950 року, у час від 18.00 до 18.15, на вулиці Задвірнянській мала відбутися зустріч між зв'язковими Романа Шухевича і Петра Федуна. Відчуваючи небезпеку, з собою «Марта» мала револьвер і чотири набой до нього. Та вона, звичайно, не знала, що внаслідок чекістсько-військової операції Роман Шухевич загинув ще у березні

⁴⁷ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 156.

⁴⁸ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 157.

⁴⁹ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 172.

⁵⁰ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 65. – Арк. 7.

1950 року і тому сенсу майбутня зустріч, безумовно, не мала. Якби Галина Голояд могла би знати, що серед документів, вилучених на місці загибелі Головного командира УПА, чекістами було віднайдено блокнот із його організаційними записами, де було вказано про час та місце зустрічі із зв'язковою головною пропагандиста ОУН, то змогла б уникнути арешту. Однак тоді системи зв'язку та комунікацій не були такими розвинутими, як зараз (не було ні мобільних телефонів, ні радіозв'язку), а тому їй довелося ризикувати та їхати у Львів і виходити на зустріч.

6 травня 1950 р. з самого ранку чекісти розпочали оперативні заходи. Вдень кілька оперативних груп МДБ разом із агентурою, котра могла знати в обличчя зв'язкових Проводу ОУН, були направлені на вказану вулицю. Десятки перевдягнених у цивільне співробітників МДБ УРСР буквально наводнили у той день район Задвірнянської вулиці Львова.

Як відзначено в звіті про затримання, в результаті проведених заходів однією з груп співробітників МДБ за вказаними у блокноті Р. Шухевича прикметами на вул. Задвірнянській (тоді вона вже мала назву Сталінградська) у Львові була впізнана, затримана та заарештована зв'язкова Проводу ОУН в Україні Голояд Галина Омелянівна – «Марта», 1922 р.н., ур. м. Львів. Під час обшуку у неї виявили листи Петра Федуну до Романа Шухевича та інших керівників ОУН, велику кількість інформативних та пропагандистських документів, пістолет «Вальтер» та дві обойми набоїв до нього⁵¹. Ось так була затримана досі невловима «Марта».

А ось як Г. Голояд сама пам'ятала про ті події (з опису її арешту в журналі «Нація і держава»)⁵²:

«...Марта увійшла у Львів вранці, дочекавшись, коли селяни їхатимуть і йтимуть на базар, аби прослизнути військовій патрулі, що стояли на околицях міста. За попередньою домовленістю, вона мала зустрітися із зв'язковою провідника ОУН [в] Україні командувача УПА Романа Шухевича неподалік собору Єлизавети, на лавочці. Сівши, вона відчула страшенну втому, ноги гуділи від болю – дорога була далекою і нелегкою. Де можливо, під'їжджала попутним транспортом, з дядьком на возі чи на газоні водія-калимщика, а решта – пішки. На якусь мить розслабилася, випростала задубілі ноги і заплющила очі. Вона перебрала в пам'яті все, що їй велів передати Шухевичу провідник Полтава – керівник ОУН Закарпатського краю⁵³ і командир загонів УПА. А ще були інструкції, як себе поводити, коли її схоплять кагебісти.

⁵¹ ГДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 88. – Арк. 220-221. Документи УМДБ по Львівській області та МДБ УРСР про захоплення Г. Голояд, які детально висвітлюють події 6 травня 1950 р. див. у додатку.

⁵² «Нація і Держава». – № 77, 27.04.2005.

⁵³ Тут і далі – помилка. Насправді Петро Федун – «Полтава» був керівником Головного осередку пропаганди Проводу ОУН в Україні.

Записати їй не дозволили ні слова, все мала передати на словах або забрати відомості з собою в могилу⁵⁴.

У роздумах її пильність на якийсь час послабла. Сидячи на лавочці біля собору Єлізавети, вона ще не знала, що Тараса Чупринки, на зустріч з яким вона йшла, вже немає, що провідник ОУН в Україні Роман Шухевич, вистежений спецгрупою МДБ, в нерівному бою загинув. Поринувши в думки, Марта не відчула небезпеки...».

Ось як вона розповідала про свій арешт: «Я сіла почекати, бо година зустрічі ще не прийшла, повернулась плечима до вулиці. Каґебісти підкралися безшумно по піску і рванули з-заду за руки так, що пістоля випала з руки. «Марто, Мар[т]усю, – сказав мені офіцер-кавказець⁵⁵ в машині, – я тебя долго іскал!». Що ж, сказала я йому у відповідь, тепер дістанете ще одну зірку. Так я опинилася на Лонцького (резиденція МДБ – КДБ у Львові – авт.)». Про загибель свого командира – командувача УПА Романа Шухевича «Марта Гай» дізнається вже у в'язниці з тюремної пошти».

У той же день, за підписами начальника відділення слідчого відділу Управління МДБ Львівської області капітана Солопа і заступника начальника слідчого відділу того ж управління полковника Рафаеля приймається постанова про арешт Галини Омелянівни Голояд. Утримували її у слідчому ізоляторі Львівського УМДБ, відомому як «Тюрма на Лонцького». Основною метою слідчих було здобути відомості про місце перебування керівника Головного осередку пропаганди ОУН «Петра Полтави». Останній фігурує у чекістських документах під псевдом «Север». Арештована опинилася у дуже важкій психологічній ситуації – слідство мало досить повну інформацію про її роль у підпіллі, окрім того мати Галини – Олена Григорівна Савицька була хворою і вразі тривалого ув'язнення доньки лишалася б без будь-якої допомоги. У схожих умовах багато повстанців в тій чи іншій мірі погоджувалися на співпрацю із МДБ. Та з Галиною так не сталося. Хоча вона і була змушена надавати численні свідчення щодо діяльності підпілля, однак головна вимога чекістів виконана не була – точну інформацію про справжнє місце перебування Петра Федуна слідчі не отримали. На нашу думку, на це вплинули такі обставини: по-перше – всі роки боротьби «Марти» у підпіллі були викликані її особистими поглядами і явним переконанням у правильності обраного життєвого шляху, по-друге, будучи подругою Петра Федуна, розуміючи його роль у визвольному русі, піти на повну і беззастережну співпрацю вона не хотіла, хоча це могло врятувати її від тортур та ув'язнення.

⁵⁴ Як видно з вилучених у Галини Голояд документів, це не зовсім відповідає дійсності.

⁵⁵ Мабуть автор має на увазі згаданого в спецповідомленні про захоплення Галини Голояд лейтенанта Чингіяна.

Та разом із тим, під час першого ж допиту в УМДБ по Львівській області, який тривав з 18.00 до 23.40, Г. Голояд під тиском слідчих вимушена була зізнатися, що з жовтня 1949 р. до травня 1950 р. виконувала функції технічної співробітниці Головного осередку (референтури) пропаганди Проводу ОУН в Україні⁵⁶. Весь цей час вона переховувалася з Пером Федунем у бункері керівника Долинського надрайоновго проводу ОУН Мирослава Зборика – «Арсена», який фактично виконував обов'язки керівника зв'язку П. Федуна до керівників Карпатського крайового проводу ОУН.

Перебуваючи разом з П. Федунем, Г. Голояд виконувала вибірку матеріалів з підпільних звітів ОУН, які надходили до ГОСП та літературно опрацьовувала їх з метою подальшого публікування у підпільній пресі. Крім того, вона написала статті та вірші патріотичного змісту, які органами МДБ вважалися антирадянськими та націоналістичними.

Чекісти дізналися, що 29 квітня 1950 р. П. Федун направив Г. Голояд у м. Львів на зустріч зі зв'язковою Р. Шухевича (як з'ясувалося пізніше – планувалася зустріч з Галиною Дидик, яка на той час вже була заарештована). Після виконання доручення вона повинна була повернутися до нього в Карпати.

Під тиском слідчих Г. Голояд вимушена була назвати відомі їй орієнтири, за якими можна було розшукати місцезнаходження бункера П. Федуна⁵⁷.

Зважаючи на можливість використати Галину Голояд у розшуку Петра Федуна, чекісти вирішили відкласти подальші допити, і запланували провести велику чекістсько-військовою операцію в Карпатах біля с. Ілемня з метою виявлення підпільників. Саме тому подальші допити Г. Голояд були поновлені вже після завершення цієї операції 17 травня 1950 р., про що мова піде нижче.

Арешту Г. Голояд керівництво МДБ УРСР надавало великого значення. Про це свідчить той факт, що про обставини її затримання та допити 6 травня 1950 р. було поінформовано керівництво УРСР та СРСР. Зокрема, МДБ УРСР інформувало про арешт Г. Голояд листом № 1322/к від 16 травня 1950 р. першого секретаря ЦК КП(б)У Л. Мельнікова та міністра МДБ СРСР Абакумова⁵⁸.

---

⁵⁶ Галину Голояд допитували начальник слідчої частини МДБ УРСР полковник Цепков, заступник начальника відділу слідчої частини МДБ УРСР майор Гузєєв та начальник відділення слідчого відділу УМДБ по Львівській області капітан Солоп. Вся ця, з дозволу сказати «бригада», мала досвід допитів інших зв'язкових Романа Шухевича. Можливо, саме тому вони зуміли змусити Галину Голояд показати бункер Петра Федуна.

⁵⁷ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 216-230. Повний текст протоколу допиту Галини Голояд від 6 травня 1950 р. див. в додатку.

⁵⁸ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 249.

СПРОБА ПРОВОКАЦІЇ: ПІДРОБЛЕНИЙ ЧЕКІСТАМИ ЛИСТ ВІД РОМАНА ШУХЕВИЧА ДО ПЕТРА ФЕДУНА

Варто відзначити, що після захоплення Галини Голояд чекісти намагалися максимально використати всі свої можливості, щоб затримати якомога більше підпільників. Головною метою залишалося виявлення місця перебування Петра Федуну.

Саме тому співробітники МДБ УРСР задумали оперативну комбінацію щодо направлення П. Федуну листа від імені Р. Шухевича, легендувавши, що Г. Голояд успішно виконала його завдання і перебування в підпіллі ОУН у Львові. Проект листа зберігся в оперативно-розшуковій справі на П. Федуну.

У листі зазначалося:⁵⁹

«Д[руже] 99! Пишу на коліні, бо сьогодні вже відходжу. Дуже радий, що ви так щасливо перезимували.

1) Вашу пошту одержав і поверхово її переглянув. У записці ч. 1 ви підняли актуальні проблеми. Своїх думок по ним поки що не пишу, вважаю ліпше буде поговорити при особистій зустрічі. Свої зауваги по вашим матеріалам напишу пізніше.

2) Втрати з зими серйозні. Особливо шкода мені д. Демида, який впав у лютому ц. р.

3) Зв'язку з 155⁶⁰ ще не маю і побоююся, що з ним могло теж щось поганого приключитися.

4) Останнього часу поширилися провокаційні акції ворога та посилися методичний вивіз співчуваючих нашому рухові людей. Тільки у Львові за останній час було 3 більші вивози.

5) Одержав від наших друзів на еміграції важливі вісті і деякі видання, що висвітлюють наш рух за кордоном. Дещо з цього окремих пакунком передаю вам для ознайомлення.

6) Зв'язок до мене хай буде актуальний той самий. Надсилайте зв'язкових 25.05 або 30.05 (запасні 05-07.06) туди, куди прибула д[руг] М[арта]. Знаки й клички лишаються старі.

Здоровлю щиро СУ

171⁶¹

Р.С. Д. М[арта] прибула в тяжкому стані і залишається тут для лікування. Спеціально говорив у цій справі з д. 401»⁶².

Розрахунок чекістів, які підготували листа, був простим: якщо б П. Федун не знав нічого про смерть Р. Шухевича, то сприйняв би цей лист за справжній, після чого міг би направити до Львова на зустріч з Г. Голояд або іншими кур'єрами Р. Шухевича наступну зв'язкову (або

⁵⁹ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3., окремих пакет з проектом листа.

⁶⁰ Одне з цифрових псевд Василя Галаси.

⁶¹ Одне з цифрових псевд Романа Шухевича.

⁶² Одне з цифрових псевд Осипа Дякова.

зв'язкових). Її арешт міг би допомогти чекістам виявити ще більше підпільників ОУН з оточення Петра Федуна, або і його самого.

Однак направленню цього листа перешкодило те, що П. Федун вже знав про смерть Р. Шухевича. 11 травня 1950 р. чекісти виявили в бункері біля с. Ілемня, де зимував П. Федун, лист керівника Львівського крайового проводу ОУН О. Дякова – «Наума», який повідомляв про загибель Р. Шухевича 5 березня 1950 р. в с. Білогорща під Львовом. І хоча задум був цікавий, обставини розпорядилися так, що вже не було ніякої потреби проводити комбінацію.

ЯК «ЛИСИЦЯ» ПЕРЕХИТРИЛА ЧЕКІСТІВ. ЧЕКІСТСЬКА ОПЕРАЦІЯ 11–17 ТРАВНЯ 1950 РОКУ

Після арешту Галини Голояд керівництвом МДБ УРСР було прийняте рішення негайно реалізувати отримані від неї свідчення та провести велику чекістсько-військову операцію в горах біля с. Ілемня з метою виявлення бункера Петра Федуна. Галину Голояд, яка погодилася показати чекістам місцезнаходження криївок, планувалося використати у якості провідника.

10 травня 1950 р. заступник міністра державної безпеки УРСР генерал-майор В. Дроздов затвердив план операції з розшуку П. Федуна і його оточення, підготовлений заступником начальника 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР майором Биковим та погоджений із заступником начальника управління 2-Н МДБ УРСР підполковником І. Шорубалкою – чи не найдосвідченішими оперативними співробітниками, які проводили боротьбу з підпіллям⁶³. Все це свідчило про серйозність намірів МДБ УРСР розшукати Петра Федуна.

Планом передбачалося провести чекістсько-військову операцію в тодішньому Рожнятівському районі Станіславської області з метою виявлення П. Федуна, М. Зборика і їх бойовиків. Операцію планували провести методом блокування лісових масивів та ретельного пошуку підпільників в лісі за допомогою невеликих пошукових груп зі завданням безшумно обстежувати всі висоти, схили, верхівки дерев, печери, кущі і т. п. Планом передбачалося з 7 години ранку 11 травня 1950 р. заблокувати визначений район операції, який був розбитий на 5 секторів (вони у свою чергу розбивалися на 16 ділянок, у кожному секторі – від 3 до 6), виставити заслон на лінії блокування, щоб не допустити втечі підпільників з району операції. До участі в операції було залучено 460 співробітників МДБ та солдатів внутрішніх військ МДБ, а також створено спеціальну фільтраційну слідчу групу, яка мала допитувати всіх затриманих. В основному участь в операції брали співробітники та військовослужбовці з УМДБ по Дрогобицькій та Станіславській областях (розстановку чекістів на місцевості добре видно з карти операції, яка зберігається в ГДА СБУ).

⁶³ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 1-9.

У кожному секторі та на кожній ділянці було призначено керівників пошукових груп, які з ввіреними їм солдатами (а при потребі – зі службовими собаками) повинні були уважно обстежити місцевість. У кожній групі був оперативний командир (досвідчений співробітник МДБ, який добре знав про особливості пошуку підпільників ОУН, та військовий командир, який у разі потреби міг керувати боєм. Всі учасники операції були ознайомлені зі своїми завданнями та місцезнаходженням ввірених їм ділянок, щоб уникнути помилок і непорозумінь.

Основну увагу чекісти зосередили на першому секторі, де за свідченнями Г. Голояд знаходився бункер М. Зборика та П. Федуна, тому в першу чергу обстежували саме його. В цьому секторі діяло 4 пошукових групи, з них основною була група заступника начальника УМДБ по Дрогобицькій області полковника Стехова чисельністю 20 чол., в якій перебувала у якості провідника Г. Голояд. В інших секторах також було чітко розподілено, хто відповідає за пошук і на якій ділянці.

Штаб операції розташовувався в с. Ілемня. Керівництво забезпечували: оперативний керівник – заступник начальника управління 2-Н МДБ УРСР підполковник І. Шорубалка та військовий керівник – начальник ВВ МДБ УРСР полковник Яхимович. До них під час операції також приєднався начальник УМДБ по Станіславській області, який мав досвід у боротьбі з підпіллям ОУН, полковник Р. Сараєв.

Здавалося б, операцію підготовлено дуже скрупульозно і ретельно, і нічого не завадить чекістам розшукати підпільників. Однак вони не врахували, що у Г. Голояд, мабуть, були свої міркування, і вона не хотіла смерті друзів, а тому не була до кінця відвертою.

Результати цієї операції відображені у звітних документах МДБ УРСР, зокрема, у доповідній записці заступника міністра державної безпеки УРСР генерал-майора В. Дроздова № 7/1/2266 від 12 червня 1950 р⁶⁴. Крім того, хід операції видно з обміну радіотелеграмами між штабом операції в с. Ілемня та заступником міністра державної безпеки УРСР В. Дроздовим у Львові. Всі радіограми фіксували та систематизували у Львові старший оперуповноважений управління 2-Н МДБ УРСР капітан Рубан та оперуповноважений управління 2-Н МДБ УРСР старший лейтенант Івахно.

Рано-вранці 11 травня 1950 р. Шорубалка, Яхимович та Сараєв повідомили радіотелеграмою В. Дроздова, що о 6 годині ранку пошукові групи вийшли на ділянки згідно з планом та почали налагоджувати зв'язок⁶⁵. Як і передбачалося планом, операція розпочалася о 7 годині ранку.

Перші сім радіоповідомлень з місця операції були для В. Дроздова невтішними: протягом 11 травня Г. Голояд (яку в радіограмах

⁶⁴ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 259-269.

⁶⁵ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 19.

чекісти називали псевдонімом «Лиса» – укр. «Лисиця») поводитися нерішуче, вдаючи, що ніяк не могла знайти, де ж криївка П. Федуна. Це аж ніяк не полегшувало завдання чекістів, адже умови операції були важкими, солдатам доводилось діяти у важкодоступній гірсько-лісовій місцевості. У восьмому повідомленні зазначалося, що лише надвечір 11 травня Г. Голояд «натрапила на слід» і виявила стежку до бункеру, але зовсім не у тому секторі, де планувалося. Як з'ясувалося під час операції, Галина Голояд на слідстві повідомила співробітникам МДБ, що бункер знаходиться на схилах гори Стовба (1076 м.), і саме виходячи з цих свідчень був розроблений план операції. Однак насправді криївка знаходилася далі на кілька кілометрів за горою Магура (1142 м.) на схилах безіменних висот 1025 м. та 1070,2 м., за межами оточеного чекістами району.

Чому ж так сталося? На нашу думку, Галина Голояд повідомила чекістам неточні дані про місцезнаходження бункеру, сподіваючись, що поява великої кількості військових буде помічена Петром Федуним і його бойовиками, а це дасть їм час (хай навіть кілька годин), щоб залишити бункер і зникнути з небезпечної для них території.

Як зазначено в радіограмі, в кінці першого дня операції Г. Голояд сильно втомилася і не могла більше ходити (цілком можливо – через сумнозвісні «активні допити», тобто побої, які так полюбили проводити слідчі МДБ в тюрмі «на Лонцького»). Їй дали змогу перепочити, що цілковито скувало дії чекістів. Було вже пізно, пошукова група знаходилася глибоко у горах, через що оперативники вирішили виходити до бункера лише зранку 12 травня⁶⁶. Мабуть, саме це і призвело до того, що наміри чекістів стали відомі повстанцям: о 5 годині ранку 12 травня два солдати МДБ в одному з секторів зустріли шістьох підпільників ОУН, зав'язалась перестрілка, в результаті підпільники зникли в напрямку гори Магура. Оперативники МДБ організували переслідування, але невдале, і це дало підстави вважати, що повстанці попереджені про небезпеку.

У наступному донесенні від 12 травня 1950 р. відзначалося, що Г. Голояд о 8.45 ранку таки вивела чекістсько-військову групу точно на бункер, який знаходився за межами блокуваного району (причому навіть не першого, а п'ятого сектору) на відстані приблизно 250 метрів і виявився порожнім. Мовою документів: «В результаті операції, за свідченнями Голояд Г. О., було знайдено діючий бункер [криївку – ред.] розміром 6 на 3 метри, із одним вікном та одним виходом. У цьому бункері з числа учасників банди ОУН не виявлено нікого»⁶⁷.

Всередині залишились лише речі побутового вжитку, книги і документи. Біля цього бункера чекісти організували засідку, сподіваючись на повернення підпільників. І. Шорубалка, Яхимович та

⁶⁶ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 21.

⁶⁷ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 321.

Р. Сараєв констатували, що скоріше за все підпільники помітили солдатів ще вранці 11 травня (можливо, коли ті якраз займали призначені позиції для блокування району операції), і забравши найбільш цінні речі, залишили криївку. Зважаючи на те, що вони могли перейти переховуватися на оточену військами територію, штаб операції дав вказівку посилити їх пошук, ще щільніше блокувати територію і продовжувати заходи⁶⁸.

Наступного дня штаб операції знову кілька разів інформував В. Дроздова про стан справ. Станом на 15.00 13 травня 1950 р. всі чекістсько-військові групи працювали на своїх ділянках, продовжуючи пошук підпільників, однак результатів не мали. У оперативного керівника розшукової групи з 20 чол. під керівництвом полковника Стехова, де і знаходилась Г. Голояд, були окремі вказівки щодо неї (на жаль, з документів не видно, які саме), хоча зрозуміло, що чекісти в першу чергу вимагали показати запасний (літній) бункер П. Федуна. Такий стан справ хвилював В. Дроздова, який зробив на радіотелеграмі резолюцію: «Я запрашивал, показала ли «Лиса» запасной бункер. Почему не отвечают на этот вопрос? Обратить внимание на верхушки деревьев, ориентировать об этом весь личный состав»⁶⁹.

О 22 годині 13 травня 1950 р. В. Дроздов отримав радіограму від керівників операції, що Г. Голояд зовсім ослабла, і це обмежує можливості пошукової групи Стехова. Водночас прочісування місцевості тривало, було прийнято рішення обов'язково знайти літній бункер Петра Федуна. Галина Голояд попередила, що він може бути замінований, навіть, як одного разу у такому бункері на міні підірвався ведмідь. У зв'язку з цим в розпорядження Стехова було надіслано інженера-мінера⁷⁰. В. Дроздов схвалив ці заходи, навіть запитав, чи не потрібно підкріплення і, зважаючи на можливість перебування підпільників в оточеному районі, запропонував продовжувати операцію, перекрити всі можливі шляхи відступу, посилити маскування військових груп тощо⁷¹.

Небажання співпрацювати з органами МДБ Г. Голояд стало очевидним, коли прийшов час обумовлених П. Федуном зустрічей з Г. Голояд 12 і 14 травня 1950 р. На зустріч з нею, яка мала відбутись 12 травня 1950 р. між с. Гошів і м. Болехів, вийшла жінка, яка за поведінкою скидалася на зв'язкову П. Федуна, але була одягнена не так, як розповідала на слідстві Г. Голояд. Це було помічено оперативниками, надісланими для стеження за місцем зустрічі, і викликало підозри щодо правдивості свідчень Г. Голояд. Водночас полковник Стехов помітив, що Г. Голояд переживає через зустріч, намічену на 14 травня, про що

⁶⁸ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 22.

⁶⁹ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 29.

⁷⁰ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 32.

⁷¹ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 31.

повідомив керівництво. В. Дроздов надіслав вказівку з'ясували у Г. Голояд, що все це означає, чому вона переживає, і ще раз перевірити пароль для повторної зустрічі 14 травня⁷².

Врешті 14 травня, коли зв'язкова П. Федуну знову з'явилася на зустріч, за дорученням чекістів в контакт з нею за наданим Г. Голояд паролем вступила одна з найвідоміших агенток Управління МДБ по Львівській області, колишня зв'язкова заступника керівника ОУН Закарпатського крайового проводу ОУН Василя Галаси Зеновія Химка – «Зоя» (агент «Мирослава»), яка легендувала себе, як зв'язкову Р. Шухевича. Її історія є доволі показовою і сумною: в 1947 р. її затримали органи державної безпеки Польщі, а згодом передали до МДБ УРСР, де після допитів та фізичного і морального тиску її завербували для боротьби з українським визвольним рухом. Саме за допомогою З. Химки в січні 1949 р. у Львові чекістами була затримана дружина члена Проводу ОУН Марія Савчин – «Марічка». Також З. Химка брала участь у різних заходах МДБ УРСР та УМДБ по Львівській області та у в'їзній вбитих підпільників. Саме вона в'їзнавала вбитого в Рівненській області в березні 1949 р. помічника В. Галаси М. Сороку – «Птаха», брала участь у заходах з встановлення зв'язкових В. Кука тощо.

Як відзначено у агентурному донесенні «Мирослави» та у рапорті заступника начальника 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР майора Бикова, 14 травня 1950 р. контакт на пункті зустрічі вдалося встановити без проблем. У розмові зв'язкова П. Федуну одразу ж виявила здивування недотриманням певних умовностей під час зустрічі (у Зені Химки був не той одяг, як було домовлено; у її кишеню не було заздалегідь умовлених знаків – газети та зеленої цибулі; цілком очевидно, що Галина Голояд навмисно не повідомила всі ці подробиці чекістам, щоб підпільникам було легше вичислити «підставу» з МДБ). Але незважаючи на це, З. Химка все ж зуміла завдяки досвіду підпільної роботи не видати себе, правдоподібно відрекомендувавшись зв'язковою і зав'язавши розмову. Далі вона підвела зв'язкову П. Федуну під «оперативний задум» чекістів, які, у зв'язку з неможливістю провести стеження у лісі, через певний час, щоб не розшифрувати свого агента, здійснили безшумне захоплення обох жінок.

Затриманою зв'язковою виявилася Фридер Устина Петрівна, 1932 р.н., уродженка та мешканка с. Тисів Болеківського району Станіславської області, дядько якої – Фридер Степан був бойовиком охорони Болеківського районного проводу ОУН.⁷³ Її завданням було зустріти Г. Голояд після повернення зі Львова та доставити на наступний пункт зв'язку (але не безпосередньо до П. Федуну). Вона була однією зі зв'язкових, які виконували завдання Петра Федуну та його оточення в Болеківському районі.

⁷² ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 30.

⁷³ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 234-237, 238-239.

Вищевказані події наводили керівництво МДБ УРСР на думку, що задумана чекістсько-військова операція могла і не дати результатів, оскільки підпільники зорієнтувалися у задумах чекістів. Галина Голояд використала шанс попередити повстанців. Однак знати про план блокування та розташування військ МДБ підпільники не могли, а чекісти наполегливо продовжували пошук, сподіваючись, що підпільники десь неподалік. Саме це і допомогло частково реалізувати, здавалося б вже провалену операцію.

14 травня 1950 р. І. Шорубалка, Яхимович та Р. Сараєв поінформували В. Дроздова, що о 5.45 ранку під час спроби прорватися з оточення співробітниками МДБ були захоплені живими керівник Долинського надрайонного проводу ОУН Мирослав Зборик – «Арсен» та його дружина «Леся». Спочатку вони намагалися безшумно вийти з кільця блокади, однак їх помітили солдати і відкрили вогонь. Тікаючи, М. Зборик та його дружина натрапили на розташування 8 роти 10 спеціального полку внутрішніх військ МДБ під командуванням капітана Шльоми Пікмана, яка не розгубилася, своєчасно оточила та захопила їх. Затриманих одразу почали допитувати у пошуковій групі Стехова, для конспірації надавши їм цифрові зашифровки «11» та «12». У зв'язку з цим було висловлено прохання до В. Дроздова залишити в районі операції Галину Голояд⁷⁴.

Затримання М. Зборика, який добре знав Петра Федуну та його оточення, дозволило чекістам продовжити операцію і досягти успіхів. В наступній радіограмі штаб операції інформував: під час допитів М. Зборик розповів, що П. Федун ще 5 травня 1950 р. пішов на зустріч до своїх бойовиків в район села Лужки Болехівського району Станіславської області. Зважаючи на це, вже тоді у чекістів виникла ідея про необхідність змінити місце проведення операції⁷⁵. Водночас від М. Зборика вимагали показати відомі йому бункери, що він і зробив, вивівши 5 травня групу Стехова до криївки, де виявилось 6 підпільників. Зав'язався бій, в результаті якого 4 підпільники загинули, двоє втекли, однак були перехоплені іншими солдатами і також вбиті. Це були ті бойовики, які зимували з П. Федуном і М. Збориком⁷⁶.

16 травня 1950 р. за свідченнями М. Зборика чекісти виявили підпільну касу в сумі 85680 руб., які були вилучені та передані державі⁷⁷.

У той самий день І. Шорубалка, Яхимович та Р. Сараєв поінформували В. Дроздова, що зі свідчень М. Зборика та вилучених документів ОУН точно було встановлено перехід Петра Федуну на іншу територію. Тому керівники операції пропонували організувати

⁷⁴ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 33.

⁷⁵ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 34.

⁷⁶ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 35.

⁷⁷ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 37.

нову операцію в Болехівському районі Станіславської області через 3-4 дні⁷⁸.

Очевидно зазначені питання обговорювалися В. Дроздовим з міністром державної безпеки УРСР М. Ковальчуком, адже 16 травня 1950 р. в штаб операції до с. Ілемня прийшла нова радіограма з вказівками міністра: залишити засідку біля бункера П. Федуна; демонстративно вивести війська з місця проведення операції, начебто на відпочинок, і надійно приховати їх; нову операцію в Болехівському районі розпочинати якомога швидше, щоб не втратити темпів роботи, набутих після захоплення Г. Голояд і М. Зборика; створити кваліфіковану спецгрупу для розшуку П. Федуна на Болехівщині; М. Зборику повідомити, що Р. Шухевич перебуває в руках МДБ разом зі своїм штабом і запропонували співпрацю, причому, якщо він видасть Петра Федуна, йому буде все забезпечено і так далі⁷⁹.

Розшукові заходи в районі с. Ілемня почали згортати, цілий батальйон солдатів відправили у Львів, залишивши лише незначні військові сили. 17 травня 1950 р. І. Шорубалка для доповіді виїхав у Львів⁸⁰.

Щодо Г. Голояд, то ще до завершення операції 16 травня 1950 р. її в супроводі оперативників Бондаренка, В. Демиденка, О. Болдіна та слідчого Солопа привезли з району операції до тюрми «на Лонцького» у Львові. Там її продовжували допитувати слідчі. Г. Голояд просила зустрічі з заступником міністра державної безпеки УРСР В. Дроздовим, однак чи відбулась така зустріч – невідомо.

Щодо подальшого розшуку П. Федуна, то практично одразу ж після завершення операції біля с. Ілемня 21 травня 1950 р. чекісти розпочали нову операцію – біля м. Болехова та с. Лужки. Основою для її проведення стали свідчення М. Зборика – «Арсена». Однак це вже зовсім інша історія⁸¹.

---

⁷⁸ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 38.

⁷⁹ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 40.

⁸⁰ ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 15. – Арк. 39.

⁸¹ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 65. – Арк. 7-13. (Продовжуючи розшуки з допомогою М. Зборика та враховуючи те, що П. Федун за короткий час не міг далеко відійти від місць свого базування, співробітники МДБ організували нову чекістсько-військову операцію, в результаті якої 23 травня 1950 р. у важкодоступній місцевості північно-західніше с. Липа Болехівського району Станіславської області був виявлений палаючим капітальний бункер ОУН, який складався з трьох кімнат. З вогню співробітникам МДБ вдалося винести частину речей та документів, за якими було встановлено, що П. Федун та учасники його охорони пішли з бункера лише за кілька годин до приходу чекістсько-військової групи. Одразу ж було організовано їх переслідування, яке, однак, результатів не дало. Так увірвалася ще одна нитка до П. Федуна. Трофеями чекістів у цьому бункері також були унікальні фотографії підпільників, які дозволили їм ідентифікувати значну кількість повстанців з Долинщини та Болехівщини. Вкотре упустивши керівника ГОСП,

14 вересня 1950 року була проведена ще одна чекістсько-військова операція під керівництвом заступника начальника відділення 2-Н капітана Серьогіна та лейтенанта спеціального полку внутрішніх військ МДБ УРСР Крупіна із виявлення та знищення криївок Яворівського надрайонного проводу ОУН. У передмісті Яворова були віднайдені дві криївки, однак обидві були давно залишені повстанцями. Ці заходи не принесли жодної шкоди підпіллю і були останньою акцією МДБ, реалізованою на основі матеріалів слідства над Галиною Голояд.

ПЕТРО ФЕДУН ТА ГАЛИНА ГОЛОЯД У СВІДЧЕННЯХ МИРОСЛАВА ЗБОРИКА

Думається, що в історії окрім залізно встановлених чітких дат та цифр важливу роль відіграють ще й свідчення та спогади сучасників. Саме вони дають можливість не лише прослідкувати основні напрямки та результати діяльності відомих діячів, але й скласти їх словесний портрет, характерні прикмети поведінки.

14 травня 1950 р. співробітниками МДБ був затриманий керівник Долинського надрайонного проводу ОУН Мирослав Зборик – «Арсен»,

чекісти вирішили вдарити по базі підпілля, його найвідданіших прихильниках у гірських карпатських селах. Співробітникам МДБ вдалося виявити чимало учасників підпілля ОУН, які свого часу контактували з співробітниками ГОСП. 21 травня 1950 р. були затримані та заарештовані керівник кущової боївки ОУН та пункту зв'язку Проводу ОУН в Україні в с. Чолгани «Орлик» та станичний с. Чолгани «Андрій». У с. Чолгани було виявлено та ліквідовано молодіжну організацію ОУН чисельністю 15 осіб та виселено 25 родин, які підтримували підпілля ОУН. 26 травня 1950 р. під час чергової чекістсько-військової операції співробітниками МДБ було вбито 4 та заарештовано 2 бойовики охорони керівника Болахівського районного проводу ОУН В. Гошовського – «Дорошенка». 1 червня 1950 р. співробітники МДБ виявили бункер, в якому переховувався учасник кур'єрської групи П. Федуна «Запорожець», оточили його і вмовляли здатися живим. Однак «Запорожець» вчинив збройний спротив і внаслідок перестрілки загинув. Вночі 3 червня 1950 р. співробітники МДБ виявили групу підпільників на чолі з довіреною особою П. Федуна, кущовим ОУН Дмитром Бучком – «Барвінком» та спробували захопити їх живими. В результаті зав'язалася перестрілка, Д. Бучко вчинив оперативній групі збройний спротив, а потім, скориставшись темнотою, втік. Ще один з підпільників – член Болахівського районного проводу ОУН «Козак» був вбитий, а інший – бойовик охорони Д. Бучка – «Ясень» був захоплений живим. Згодом на допитах він зізнався, що забезпечував продуктами харчування П. Федуна і його бойовиків. Через кілька днів під час чергової чекістсько-військової операції у Болахівському районі співробітниками МДБ був вбитий керівник зв'язку П. Федуна підпільник «Листок». Таким чином, чекістам вдалося використати М. Зборика для знищення оточення П. Федуна та завдати серйозного удару по місцях його базування в Болахівщині).

«Орленко» (в документах він також часто зазначений як Ярослав Зборик). У своїх свідченнях він розповів, що знав П. Федуну з літа 1945 р. та неодноразово зустрічався з ним в підпіллі. Взимку 1949–1950 рр. Петро Федун та Галина Голояд – «Марта» більш ніж півроку переховувалися у його бункері в лісі біля с. Ілемня Рожнятівського району Станіславської області, і це дало йому можливість добре приглянутися до їх характерів та побуту.

На допитах після затримання М. Зборик свідчив співробітникам МДБ, що П. Федун був дуже конспіративним та обережним підпільником. Незважаючи на спільне перебування протягом 6-ти місяців в підземному сховищі, М. Зборик нічого не дізнався про місце народження та родинні зв'язки П. Федуну. Також він не чув, щоб Петро Федун взагалі коли-небудь розмовляв про це з ким-небудь з підпільників. Прийшовши восени 1949 р. в сховище М. Зборика, П. Федун близько двох тижнів спав з пістолетом під подушкою. За цей час він жодного разу не виходив зі сховища в туалет чи взагалі на свіже повітря без свого автомата і ніколи не залишав своєї сумки з документами.

Характеризуючи співробітникам МДБ П. Федуну, М. Зборик представив його як спокійну, витриману, працездатну людину з сильною та твердою волею і характером. За півроку спільного перебування він ніколи не бачив, щоб П. Федун злився, шумів на кого-небудь або голосно проявляв своє незадоволення, а навіть якщо був невдоволений чиеюсь роботою чи поведінкою, то намагався повчити оточуючих спокійно та тактовно. Так він вчиняв не лише до М. Зборика, але і до його бойовиків та інших підпільників ОУН, які перебували з ним. Цими якостями П. Федун завойовував собі симпатії та авторитет у всіх підпільників, які його оточували.

М. Зборик навів окремі факти, які підтверджували вищевказані спостереження. Коли бойовики під час зими, перебуваючи в двокімнатному бункері, поводитися в одній з кімнат шумно та заважали П. Федуну працювати, він кілька разів звертав їх увагу на це, але завжди без крику – спокійно та виважено.

Одного разу між Петром Федуну та Галиною Голояд відбулася суперечка на якусь тему. В результаті Г. Голояд розлютилася та необачним висловом образила П. Федуну, на обличчі якого виступив рум'янець, з чого було видно, що він сильно розхвилювався. Петро Федун не кричав на Галину Голояд, а лише повідомив, що вона його сильно образила, і що вона через свою розлюченість сама не тямить, що каже, тому він не має наміру далі з нею розмовляти. Після цього П. Федун протягом кількох годин не звертався до Г. Голояд, яка в подальшому, очевидно, сама попросила пробачення.

М. Зборик часто грав з П. Федуну у шахи, і за його словами – майже завжди перемагав. Однак Петро Федун з притаманною йому впертістю на цьому не заспокоювався і кожного вечора після

закінчення праці з підпільними документами пропонував ще пограти в шахи. Коли він програвав кілька партій підряд, то злився, однак словами і поведінкою намагався не показувати цього. В таких випадках він був мовчазним і наче не чув побічних запитань, не реагував на розмову. Тоді, щоб залагодити стосунки, Мирослав Зборик зазвичай припускався помилки і давав Петру Федуну можливість виграти партію.

М. Зборик розповів, що, перебуваючи у його бункері, П. Федун щоденно займався різноманітною працею і терпіти не міг бездіяльності. Він весь час писав якісь інструкції та статті, читав різні книги, переглядав звіти та пропагандистські матеріали, які отримувал від своїх підлеглих. У М. Зборика склалося враження, що всю роботу він проводив за заздалегідь обдуманим планом. Всі зустрічі з підпільниками ОУН Петро Федун планував на кілька місяців вперед, і коли не було важливих перешкод, то завжди здійснював їх.

На думку М. Зборика, П. Федун був людиною з сильною волею та дуже впертим. Коли П. Федун прийшов до М. Зборика у його бункер в жовтні 1949 р., то він багато палив. Через деякий час він повідомив, що оскільки куріння сильно шкодить його здоров'ю, то він обмежить себе і палитиме не більше 10 цигарок у день. Після цього П. Федун дійсно палив не більше 10 цигарок в день, і протягом зими кожного ранку займався вправами на перекладині. М. Зборик вважав, що він робив це не тому, що дуже любив спортивні вправи, а щоб підтримувати себе у належній формі. До того ж це могло йому знадобитися у випадку зустрічі з солдатами МДБ, щоб втекти від переслідування.

Стосовно організаційних справ Петро Федун поводився дуже конспіративно і ніколи не говорив М. Зборику жодних організаційних таємниць, які стосувалися діяльності ОУН, до яких той не мав ніякого стосунку. Він мав з ним розмови лише про ті території, які були йому підпорядковані.

На думку М. Зборика, П. Федун мав прекрасну пам'ять. Він чудово пам'ятав всі важливі дати, прізвища та псевда підпільників. Наукову та художню літературу читав повільно і уважно, і після прочитання знав її фундаментально. Коли М. Зборик в рамках підпільного курсу «советознавства» вивчав книгу «Короткий курс історії ВКП(б)», П. Федун повторював напам'ять з неї цілі цитати.

П. Федуну дуже сподобалася книга радянського письменника Іллі Еренбурга «Буря». Коли він прочитав її, то приємно вразив М. Зборика вмінням точно цитувати вислови всіх дійових осіб книги. Про І. Еренбурга він відзивався дуже позитивно та шкодував, що в українському підпіллі немає настільки талановитого письменника, який міг би відобразити в літературі боротьбу ОУН і УПА.

Водночас після прочитання одного зі збірників оповідань І. Еренбурга П. Федун критикував автора за шовінізм та ненависть до

людей. При цьому він послався на цитату з нарису, де І. Еренбург вказував, що коли німець міг би мати дітей, то слід би було зробити так, щоб він їх не мав.

У повсякденному житті П. Федун вів себе скромно, їв те ж, що і його бойовики, не ставив їм спеціальних вимог. Коли він виходив з бункеру на зв'язок, то брав на плечі речовий мішок, як і бойовики. М. Зборик вважає, що він так робив для того, щоб не протиставляти себе оточуючим.

Мирослав Зборик, спостерігаючи за Петром Федунем, зробив висновок, що він любив культурне та безпроблемне життя, однак ще сильнішою в нього виявилася потреба у самоствердженні України як держави. Саме тому П. Федун і опинився в підпіллі. Кілька разів, коли всі в бункері їли на сніданок коржик, він говорив: «От якби тут були замість коржиків білі свіжі булочки та свіже масло». Петро Федун неодноразово розповідав, як колись спав у піжамах та ходив вдома у тапочках та говорив при цьому: «Пройшов хороший час, і хто знає, чи дочекаюся його знову чи ні». Крім того, за словами М. Зборика П. Федун любив перед сніданком випити півстакана горілки, причому так, щоб не бачили бойовики.

Чи не найцікавішими є свідчення М. Зборика про особисті уподобання П. Федуна. Коли по радію передавали гарну музику, він любив танцювати в бункері з Г. Голояд, хоча їм заважала нерівна підлога. На Різдвяні свята або під час святкування нового 1950 р. всі мешканці бункеру випили трохи горілки. Після цього П. Федун попросив бойовика «Шугая» грати на губній гармоніці, а сам пішов танцювати з Г. Голояд. Під час таких танців він згадував, що колись відвідував танцювальні зали і танцював там під джаз. М. Зборик відзначив, що до того часу він не бачив, щоб провідник такого рівня в підпіллі танцював.

В одній із розмов з М. Збориком, П. Федун сказав, що на його думку ні один здоровий підпільник не повинен обмежувати себе у стосунках з жінками, і таких вимог проти людей ставити не можна. Тих, хто думав інакше, він вважав дурнями, які не розуміють життя.

У іншій розмові Петро Федун висловився, що він визнає матеріалістичний світогляд, але в політичному відношенні є противником марксизму-ленінізму.

Перебуваючи в одному бункері, П. Федун та М. Зборик мали кілька розмов про перспективи діяльності підпілля ОУН. Одного разу, коли М. Зборик запитав Петра Федуна про те, коли ж розпочнеться Третя світова війна, той відповів, що на це питання важко дати точну відповідь, але на його думку – не раніше ніж через 4-5 років. На запитання, чи зможе ОУН протриматися так довго, коли щоденно несе такі великі втрати, П. Федун відповів приблизно так: «Якщо нас не стане, то наші імена будуть вписані золотими літерами в історію, а

нашу боротьбу продовжить молоде поповнення. Ми свою справу зробили і нам не шкода померти. Якщо нове покоління віддасть себе для справи так, як ми, то Україна скоро стане вільною. Рівних нам світова історія не знає». З цього М. Зборик зробив для себе висновок, що в успіх діяльності підпілля ОУН в майбутньому Петро Федун не вірить, але твердо вірить у створення в майбутньому самостійної Української держави.

Щодо української політичної діаспори, то П. Федун відгукувався про неї не дуже добре. На його думку, всі українські політичні діячі за кордоном у першу чергу були стурбовані власними справами, для чого організували низку політичних партій та організацій і пересварилися між собою за те, хто ж в майбутньому захопить владу в Україні. Одного разу він сказав М. Зборику про те, що у ЗЧ ОУН також є непорядки, однак нічого конкретного не розповів.

На думку П. Федуну, українська справа за кордоном на той час була поставлена не дуже добре. Він мріяв про те, щоб якимось чином об'єднати всіх емігрантів в одну політичну партію та продовжити спільну боротьбу, і говорив М. Зборику: «Для нас самою важливою справою у даний момент є розгромити більшовизм та побудувати Українську самостійну державу, а пізніше, у своєму власному домі, ми змогли б навести той порядок, який ми хочемо».

П. Федун казав М. Зборику, що американці та англіїці зробили велику помилку, не обіцяючи поневоленим комуністами народам повної самостійності у разі розвалу СРСР. Розраховуючи на О. Керенського та інших діячів, вони не розуміли того, що народи СРСР не хочуть повернення до старого капіталізму. Окрім того, П. Федун вважав, що американці не знають психології людей в СРСР, недооцінюють впливу на них комуністичної ідеї, за яку вмирили сотні фанатиків цієї ідеї. Саме в цьому, на його думку, були головні помилки тогочасної політики Англії і США щодо СРСР.

На нашу думку, свідчення Мирослава Зборика про перебування в його бункері взимку 1949–1950 рр. Петра Федуну та Галини Голояд є достатньо цікавими, тим паче, що більше про тогочасні події розповісти було нікому, адже майже всі підпільники з оточення П. Федуну загинули. Цікаво, що хоча М. Зборик пішов на співпрацю з МДБ УРСР і став згодом агентом, допомагаючи чекістам проводити боротьбу проти підпілля, його свідчення достатньо лаконічні і виважені, навіть, як це не парадоксально, виглядають щирими. Також вони позбавлені лайливих епітетів та особистої образи на адресу П. Федуну та Г. Голояд. Це тим більше унікально, бо у багатьох інших свідченнях не раз відчувається вмiла рука коректорів – слідчих та співробітників МДБ УРСР, які «препарували» в протоколи допитів такі міркування, що аж ніяк не могли бути сказаними в житті.

ДОЛЯ ГАЛИНИ ГОЛОЯД ПІСЛЯ АРЕШТУ

Галина Голояд була змушена пройти тривале слідство у тюрмі УМДБ по Львівській області «на Лонцького» із багатогодинними допитами і різноманітними формами тиску. Після майже річного перебування у камері тюрми «на Лонцького» вона була засуджена Військовим Трибуналом військ МВС Львівської області за статтями 54-А та 54-11 Кримінального кодексу УРСР до 25-ти річного терміну ув'язнення у «виправно-трудовах таборах» з обмеженням у правах на 5 років. Вирок було ухвалено 5 квітня 1951 року, його підписали Голова військового трибуналу майор юстиції Калмиков та народні засідателі – молодші сержанти Ковальчук і Липинський.

До речі, варто окремо наголосити – який цікавий все-таки був склад цього псевдосуду – майор та два молодших сержанти. На нашу думку, це свідчить, що ніякого справедливого і об'єктивного суду бути не могло, а насправді все це була заздalezидь обдуманая театральна постановка органів держбезпеки УРСР, своєрідне «судилище». До речі, більшість військових трибуналів чи судів саме у такий спосіб і засуджували учасників українського визвольного руху: результат суду був відомий наперед, а підсудні не мали жодного шансу на виправдання. Радянський суд був «найсправедливішим судом у світі» лише в кінострічках советських кінорежисерів, але аж ніяк не в реальному житті.

У тексті вироку привертає увагу наступний запис: «Засудити Голояд без конфіскації майна, за відсутності такого»⁸². Отож підпільникам ОУН, на відміну від більшості сучасних злочинців, не було чого втрачати: вони боролися за ідею створення незалежної Української держави, а не за якісь матеріальні вигоди. Разом із Галиною до аналогічних термінів ув'язнення були засуджені Марія Бодьо (Ремболович), та її чоловік Микола Бодьо.

У жовтні 1954 року родичами Марії Бодьо було направлене клопотання до Президії Верховного суду СРСР про помилування засуджених М. П. Бодьо, М. В. Бодя та Г. О. Голояд. Внаслідок розгляду цього клопотання 30 листопада 1954 року оперуповноваженим Львівського міського відділу КДБ підписано прикінцевий висновок про те, що вирок суду по відношенню до М. П. Бодьо (Ремболович) і М. В. Бодя необхідно зменшити до 10 років ув'язнення, а покарання Г. О. Голояд залишити без змін. Мабуть, чекісти настільки ненавиділи борців за незалежність України, що не вважали за необхідне достроково звільняти зв'язкову керівників підпілля ОУН Р. Шухевича та П. Федуну. В результаті прийняття цього висновку Військовий трибунал Прикарпатського військового округу 21 березня 1956 року прийняв ухвалу про зменшення терміну покарання для подружжя

⁸² ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 432.

Бодьо. Повідомлення про це направлено керівнику Озьорного табору МВС СРСР, котрий знаходився у м. Тайшет (Іркутська область, територія сучасної Росії), там відбувала покарання Марія Бодьо.

Проводячи термін покарання у відомій в СРСР в'язниці «Владимірській централ», а потім у таборах Мордовії, Галина Голояд шукала можливості звідти втекти. Так, у 1955 році вона була повторно засуджена саме за спробу втечі з виправно-трудового табору у Мордовії. Новий вирок підтвердив 25-річний термін, який вона мала відбути.

Привертає увагу збережений в архівній справі лист матері Г. Голояд – Олени Григорівни Савицької, до Генеральної Прокуратури СРСР, де вона, вказуючи на те, що Галина була в неї єдиною дитиною, і її, стареньку мати, не було кому доглядати, просила зменшити термін покарання. Це прохання матері Г. Голояд було залишено без задоволення, так само, як і прохання про реабілітацію. Окремою постановою прокуратури Львівської області було ухвалено: «Скаргу громадянки Савицької Олени Григорівни про реабілітацію її доньки, Голояд Г. О., як безпідставну, залишити без задоволення»⁸³.

Втім, в умовах «хрущовської відлиги», величезні строки покарання політичним в'язням, які ухвалювалися у сталінські часи, інколи скорочували, що згодом сталося і у випадку з Галиною. Можливо, зіграло роль те, що вона була жінкою, та й у її справі не було інформації про участь у збройних нападах на представників радянської влади. 20 червня 1956 року Постійна сесія Верховного суду Мордовської АРСР скоротила термін покарання за вироком 1955 р. за спробу втечі до 10 років⁸⁴. Цей новий строк Галина Омелянівна відбула повністю, звільнившись у 1964 році, загалом відбувши в таборах близько 14 років.

Наступного, 1965-го року вона одружується із Марком Дреботом. Родина оселилася у місті Бурштин (Івано-Франківська область). У 1967 р. в їх родині з'явився син Богдан. На волі Галина Омелянівна працювала технічним працівником на Бурштинській теплової електростанції. У радянських реаліях талановита письменниця та редактор, засуджена за антирадянську діяльність, кращого місця роботи знайти, звичайно, не могла. Після здобуття Україною незалежності і до кінця свого життя уважно слідкувала за громадсько-політичним життям в Україні та брала активну участь у заходах ветеранів українського визвольного руху. У похилому віці дуже хворіла.

У 1995 році Галина Омелянівна звернулася до Комісії відновлення прав реабілітованих при Галицькій районній раді (Івано-Франківська область) з клопотанням про допомогу у справі реабілітації, адже засуджена вона була в умовах сталінського режиму виключно за антирадянську діяльність. Вказана комісія звернулася до Управління

---

⁸³ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 488.

⁸⁴ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 477.

Служби безпеки України по Львівській області, з проханням розглянути цю справу⁸⁵.

Зрештою, 19 червня 1995 року ухвалюється висновок за підписами заступника начальника відділу реабілітації Управління Служби безпеки України по Львівській області, підполковника І. Шнайдера та начальника відділу прокуратури Львівської області, старшого радника юстиції В. Дороша про те, що на Голояд Галину Омелянівну розповсюджується дія статті 1 Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», відповідно її було реабілітовано.

У 1995 р. Галина Голояд стала членом Національної спілки письменників України. Серед її літературної спадщини: вірші, поеми, роман-спогади. В останні роки життя переїхала мешкати у Київ до сина, котрий працював художником. Померла 2 січня 2003 року у Києві, де і похована.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, варто відзначити, що життя Галини Голояд не було безцілним. Воно від початку і до кінця було присвячене боротьбі за створення Української Самостійної Соборної Держави.

Перебуваючи в УПА та підпіллі ОУН, Галина Голояд постійно наражувалася на небезпеку, виконувала не лише буденну роботу, але й важливі завдання керівників підпілля. Тим самим вона практично відмовилася від особистого життя, зосередившись на підпільній боротьбі. Характерно, що за час перебування у підпіллі вона встигла побувати зв'язковою, друкаркою, попрацювати в Українському Червоному Хресті, узагальнювала звіти, писала власні вірші і оповідання. І, мабуть, найголовніше – добре вивчила принципи конспірації та пунктуальність. Слід зазначити, що у підпіллі вона опанувала кілька спеціальностей, які могли б їй знадобитися у звичайному житті.

Серед виконаної роботи у підпіллі слід, мабуть, виокремити діяльність Г. Голояд у сфері підготовки до друку листівок та брошур ОУН. Мабуть, саме ця діяльність їй була найбільше до вподоби. Можливо, саме тому керівник ГОСП ОУН Петро Федун, відчуваючи брак досвідчених кадрів, які загинули у боротьбі, вибрав її у 1949 р. як свою помічницю. На наш погляд, літературні твори «Марти Гай» давно заслуговували на окреме видання, адже вони є яскравим виявом повстанської літератури, у якій змальовувалось бачення українськими патріотами реалій тодішньої України. Особливо яскраво авторка зображувала життя та боротьбу українських повстанців.

У реальному житті, виконуючи складні і небезпечні завдання, Галина Голояд неодноразово знаходила правильне рішення у майже безвихідних ситуаціях, наприклад, перетинаючи із фіктивним посвід-

⁸⁵ ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 490.

ченням радянсько-польський кордон у 1945 році, в умовах чекістських облав і перевірок, або мандруючи різними областями Центральної України у пошуках нових симпатиків визвольного руху, саме в той час, коли її розшукували органи МДБ.

Галині Голояд випала нелегка доля перебувати серед особистих зв'язкових Головного командира УПА Романа Шухевича та виконувати його доручення. Всім жінкам-зв'язковим Р. Шухевича довелося пройти тривале і виснажливе слідство, зокрема, з арештованих у 1950 р. Галини Дидик та Дарії Гусяк слідчі вибивали свідчення більше ніж рік, отримавши досить багато інформації про місця перебування учасників визвольного руху. Галина Голояд на слідстві так і не надала повного обсягу відомої їй інформації, а тому чекісти за її свідченнями так і не змогли схопити Петра Федуну та інших керівників підпілля ОУН.

Суттєво характеризує особистість Галини Голояд і той факт, що вона не пішла на співпрацю з органами МДБ УРСР, хоча і погодилася на слідстві виказати місцезнаходження бункеру П. Федуну і його охоронців в Карпатах. Однак її подальша поведінка засвідчила про те, що це був лише маневр з метою упередити повстанців. Неправильно вказавши місцезнаходження бункеру, Г. Голояд дозволила Петру Федуну уникнути арешту в травні 1950 р. Таким чином, Г. Голояд спричинилася до того, що чекістсько-військова операція в травні 1950 р. практично провалилася. Однак уникнути втрат підпіллю не вдалося: арешт М. Зборика та його дружини все ж дозволив чекістам виявити та вбити охоронців П. Федуну.

Чотирнадцять років в'язниці та жорсткі умови утримання в советських таборах, де перебували політичні в'язні, не зламали потягу «Марти Гай» до свободи. Це підтверджує спроба її втечі із Мордовського табору та повторний присуд за цей вчинок.

Думається, що життєвий шлях Галини Голояд, як і багатьох інших українців тієї епохи, свідчить: вони віддали свою молодість, сили та здоров'я боротьбі за створення Української незалежної держави. Чимало їх рідних та близьких людей постраждали або і загинули в цій боротьбі.

Хотілося б, щоб пам'ять про таких людей як Г. Голояд зберігалася в майбутньому, і наш український народ пам'ятав про тих, хто самовіддано, не шкодуючи себе, боровся за незалежність нашої держави.

ТВОРИ
ГАЛИНИ ГОЛОЯД – «МАРТИ ГАЙ»

«ДО ЗОРІ»
Збірка поезій⁸⁶

«На постою»

Потомились, – ніч у марші;
на постою до зорі
в срібні роси клались спати,
притулились брат до брата.

А над ними сосни віти
тихо стали шелестіти:
О, цей з краю, молодий,
наче сокіл йшов у бій!

Той зі сотнею своєю
польською пройшов землею,
і словацькі буйні ниви
про їх подвиг гомоніли...

Третій: тіло – самі шрами –
із московськими катами
стілки літ бивсь на Поділлі!
Нині даліше у підпіллі...

Труд над силу, бурні дні –
зморшки, карби на чолі,
так суворі, так уперті:
розірвали присуд смерті!

Чи хоч сниться їм та слава,
в боях пройдені шляхи?
Може сниться у мети
відбудована держава?..

Притулились брат до брата,
лиш зарядка обійнята,
міцно, певними руками...
Сосни хиллять все гілками...

Сосни тихо гомонять:
потомились, сплять...

---

⁸⁶ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 398. – Т. 19. – Арк. 756-769.

Обкладинка збірки поезій «До зорі», авторства Галини Голояд – «Марти Гай», яка вийшла друком у підпіллі в 1950 р.

«Фрагмент із тисячі»

Задзвеніла шибка тихо...
Хто б так пізно її кликав?
Щойно північ лунко билась,
земля зорями накрилась
й присипляє своє лихо...

Глянула: «Повстанці, мамо!» –
в хаті сонце засіяло...
Заки клямку натиснула –
серце біля них вже було
і сміялось, і хитало.

Врешті з ними на порозі:
«Заходіте, ви ж в знемозі!»
Квітку з ліса дарували –
«Не зайдемо, ми в дорозі».

В грудях тьохнуло, занило,
личко з горя потемніло.
«Доки, доки так трудитесь?»
– «Переможемо, не журітесь!»
– Погляд дружній: «То ж щасливо!»

Відійшли в бої охочі,
заховались в тінях ночі –
де, куди – не відгадала...
Тільки квітка їй остала
і в сльозах до ранку очі.

«Відхід»

Долоні стиск й лице немов байдуже,
серця ж у нас згоряють у вогні!
Я знаю, ждуть мене там інші друзі,
та все ж не буд[е]те між ними ви.

В незнану даль, заплетену стежками,
Відійду знов, самітна, як колись,
тільки сліди залишу поміж вами,
як за давніх, буйних, кипучих днів...

І може ми віднайдемось наново,
і понесуть на схід мені вітри
далеку вашу, стишену розмову –
слова палкі, що душу муть пекти.

У півтні ночі тихі рідні села
за кожним кроком відбігають вдаль...
Скільки зусиль і трудів своїх вплела
в стежки їх білі! – І перлиться жаль...

Чи справді? – Знаю ж я: мов грізні скелі,
на сторожі у них лишились ви...
Мені ж – в нові бої, в нові оселі!..
А стрінемось, як переможем ми!

«Не здобути нам волі чужими»

Не здобути нам волі чужими,
а самим нам її треба брать.
Веди швидше у бій, командире,
Нам ніколи чекать!

Хай умремо з тобою ми вранці,
ще задовго умрем до зорі –
Та на це ми сьогодні повстанці,
в першій ми, бойовій.

Біль не зломить вже нашої сили,
і не змилить кохання нам путь –
Веди швидше у бій командире,
бо атаки нас ждуть!

Що ж, хотіли б і ми ще пожити,
але суджено нам умирать,
заки дихнемо вранішнім вітром,
заки півні скричать...

Сонце будуть вже другі стрічати.
І радітимуть, бавитись, пить –
й не прийдеться їм може згадати,
як хотілось нам жить!..

/На мотив пісні французьких партизанів/

«Яблуневий цвіт»

Яблуневий цвіт урвав,
мазепинку завітчав...
Блиск від зорі так сявав!

Втім: це крик і плач в селі? –
Налетіли москалі,
Порятунку хтось взивав...

Вдарили, мов ураган!
Бій скипів... Розвивсь туман,
тільки трупи клятих вкрив.

Впав і він – к землі приліг,
білий цвіт його ж від всіх
поцілунком здоровив.

«Новобранець»

Вийшов тихо з села, вийшов певно і сміло –
чорні крила над горами ніч простягла...
В грудях серце схвильоване голосно билось,
надходила гроза...

Підійшов... Перегук – простягнулись долоні –
вперше вчув, як стискає вояцька рука...
Мов орел на стрімкому скелястому склоні,
що зліта в небеса!

А в долині світлами село мерехтіло,
там, між ними, було його хати вікно.
Мати, певно, при нім біля кужелі сіла,
і в запічку сверщок...

Не зітхав – затиснув роздобутого кріса:
«Що ж, ідемо?» – «Ідемо, нас певно вже ждуть!»
Вкрила постаті їх синя темрява ліса,
Перший в нього маршрут.

Ще непевність незнаного в грудях тремтіла,
ще незвична до ночі сковзалась нога,
але в грудях відвага повстанська вже спіла,
як у літо жнива.

Їх зустріла закрита землянка у зворах,
білі стіни в батьківщини картах й книжках,
командирів слова... На бойових прапорах
кров'ю списаний шлях...

Згасло світло в вікні, та не спала ще мати –
довго, рідній, прийдеться їй ждати,
заки знов, у воріт вже свобідної хати,
буде сина стрічать.

За народу життя у святочній світлиці,
вдарить тост із наповнених щастям чарок,
сміх дівчат (десь між ними невістка) сперлється,
і – замовкне сверщок...

А якщо він загине у бою важкому
за свободу на зораних в січах полях,
його слава повернесь до рідного дому,
щоби жити у піснях.

«Ляокон»

Це провесна... І з смертю у змаганні ми...
Напружений в нас кожний нерв і м'яз...
Хто впаде вниз: чи я, чи ти?
Чи ми, чи ви?

В героя оці полумінь-алмаз.
Хай смерть! Та силою свого духа, пориву, бажання,
ми створимо безсмертя, ми дамо відновлене світання!

Напнялися мускули, рани піт ятрить –
В конвульсії, в останнім серця судорозі,
скипіла воля:
Жить! З дороги геть!
Народ в поході, а майбутнє в перемозі!

Це провесна... Пашить земля жагою.
У нас, у ній, у сонця чар буття,
й в трагедіях, що груди рвуть до болю –
пульсує ритмом кров, тремтить душа.
Хто заборонить жить? Чи буде в силі він?
Хто думає, що зможе лайкою їдкою,
вогнями хат твоїх і засланням родин,

твій наступ здержати, затримати, Герою? –
Що смертю викреслить тебе з життя і бою?!
Ти той, що був, і є, і будеш все тривати,
Що з нього Духа взяв і зодягнув у шати!

Нам доля кинула визов. – Приняли,
свідомі, що взяли Голготу-діло,
та з вірою, що воскресіння в славі
прийде до тих, які ступають сміло.
І є у нас повага провидіння,
і вічності кивот, і гімн творіння!

«Підпільна похідна»

Туманом заслалась в долині ріка
і з сіл іде гомін вечірній...
Хай гасне вогонь, розкидайте дрова,
пора розходитись, пора,
нас кличе маршрут наш невпинний.

Ідемо ж друзі! Молодик вже погас,
в даль синю прослались дороги...
Останній вже впав командира наказ,
в похід же, похід перемоги!

Не спить Україна, нема її сну –
про нього не час і нам дбати!
Щоб долю вернуть їй, з настанням смерку,
у вчасну вечірню пору,
нам треба з таборів рушати!

Ідемо ж, друзі!..

Хоча розстаємось, не знаємо журби!
Коротко стиснімо долоні!
У різні шляхи розійдемося ми,
щоб кидати зов до боротьби
на ночей зоряному лоні.

Ідемо ж, друзі!..

Крізь гнізда ворожих застав перейти
нам треба – і з боєм пройдемо,
життя хоч прийшлося б комусь покласти!

В полоні не були ще ми,
і знати його не будемо.

Ідемо ж, друзі!..

У ночі похідні підпілля пісні
в серцях всіх відізвуться дзвоном.
Рефрен їх про вірність батьківській землі,
про вільні майбутнього дні,
наїзникам буде прокльоном!

Ідемо ж, друзі!..

Туманом заслалась в долині ріка
і поклик несуть її води...
Хай гасне вогонь, розкидайте дрова,
пора розходитись, пора,
маршрут наш веде до свободи.

«ЛЮДИ ПІДПІЛЛЯ. МІНІАТЮРИ»⁸⁷

«Долі»

Я бачу: ти стоїш переді мною. На тлі майбутніх моїх днів повільно коливається твоя тінь. А життя тече, мов нестримний потік, пульсує кров'ю в моїх жилах, вливається у груди з кожним ковтком воздуха, хвилює мільйонними ударами серця.

Ти присудила мені прийти на світ у найважчі дні історії моєї Батьківщини. На ній, широкій, нема де притулитися хоча б одній справжній людині. Велика трагедія неволі нависла темною хмарою над її золотонивими просторами, налягла кривавим туманом на кожне людське серце.

Тобі здавалося, що ти поглузувала з мене. Адже сотні мільйонів людей прийшли в Україні прийшли на світ в прекрасній добі, що сіяла славою княжої держави з древнього Києва, чи тоді, коли козацька воля перетікала рідні сонячні блакити веселими піснями; адже незчисленні мільйони народяться в майбутньому знов на свободній землі. Тільки я народився у жорстоку добу неволі, в добу, яку поети назвали лютою, як вовчиця.

Я знаю, будуть такі, яким ти дозволиш перейти їхню молодість в розсміяному гурті друзів ясними коридорами університетів. Я знаю, будуть такі, яким ти розкриєш глибинні таємниці науки. Будуть такі, що знатимуть шумні забави молодости і чар солов'їної пісні, яка

⁸⁷ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 398. – Т. 19. – Арк. 748-755.

заструмить по цвітучих скверах, коли місяць полоскатиме щедрим світляним дощем густе листя дерев.

Тільки я перейду молодість свою дикими лісами, де рідко ступала людська нога, під бичем слот і покликами степів з душею, що ніколи не забуде вільних злетів, що доступні іншим, що належиться і її...

Але я не дорікаю тобі, доле.

Дуже швидко прийшлося мені пізнати тебе. Я відчув, що ти значиш, коли ти вперше забігла мені дорогою. Це було ще в дуже ранній молодості. Вже тоді я мусив обирати: або покаятися перед ворогом і примиритися з його існуванням на нашій землі, на наших широких шляхах, або відректися навіть тих скупих людських прав, залишених ще ворогом, найелементарніших і зрозумілих прав.

Ти гляділа тоді злорадісно на мене, немов ждала, щоб я скорився...

Але я не скорився. (Я не скорився так, як не скорився весь мій народ. Бо нинішня доба, люта доба неволі, це тільки важка перешкода, яку він бере в своєму райдужному поході життя).

Я станув до боротьби, і по довгих літах я врешті остаточно перейшов у підпілля.

Коли я перемірював ночами вздовж і поперек терен мого району, мене наздоганяли вітри, що несли крик моєї матері, яку викинули на автомашину емведисти і в куряві повезли від воріт рідної хати... Мені на зустріч вибігало зітхання мого брата – малого посланця підпілля, якого облавники закололи штиками.

Так зараз, на початку, ти забрала мені всіх, кого я найбільше любив. Ти знищила безжалюно тих, для яких у інший час я віддав би із радістю власне життя. Тепер я віддав їх сам на страту в ім'я всього народу.

Після того ще більше хвилювали мене успіхи мого терену – вони одні давали мені радість. Але ти вивела мене в життя не генієм і не титаном, а тільки простою сірою людиною і казала двигнути завдання важке понад міру. Я двигнув його, і через невдачі, якими ти усягла мій шлях, іду вперед, все вперед, то падаючи, то піднімаючись. Мені не приходить нічого легко. Ані здібностей, ані знання у мене немає – ти ж інших обділила ними так щедро! У мене тільки вперте і непереборне бажання: наперекір тобі перемагати...

Не легкі ці перемоги. Вони – снаг душі і болісне зусилля тіла. За них мені не ждати ані слави, ані нагороди. Я, сіра людина, загублюся у буряному танку сьогоднішніх днів. Тільки діло моє залишиться. Воно – начало нової доби і житиме вічно, в щасті майбутніх поколінь.

Так іду я темрявою похідних ночей, а ти блискаєш на мене своїми вогняними очима. Я повертаю голову і гляджу прямо в них...

Я добре знаю, ти ще не скінчила змагатися зі мною, ти чекаєш, щоби завдати мені не один важкий удар. Близько я чую погрожуючий поклик...

Що ж, підходь, я жду на тебе. Хто переможе з нас – не знаю, але знаю, що тобі не скорюся.

Моя ж ти доле! По обличчю в мене блукає усміх. Це не значить, що я легковажу тебе, але чомусь хочеться до тебе всміхнутися. Ти мій друг і приятель, бо ти – подарувала мені відвагу.

«Розвідчик»

Я прийшла до вас, друзі, після того, як довго, довго, з наказу провідника, жила в опанованих ворогом містах, серед людей, що інакше розуміли життя, як я, як ви; серед ворогів, що на завойованій землі не бачили горя мільйонів і визнавали тільки насилля та жадобу власної наживи; серед господарів цієї землі, що лякались своєї тіні, що втратили віру в перемогу швидше, чим відважились по неї посягнути; між тими, врешті, що навчились торгувати честю, і, проте, насмілювались глядіти другим у вічі. Мало було там сильних та нескорених, і вони губилися серед товпи ворогів і слабодухих людей. Я прийшла до Вас з рідних, але чужих нам міст, залитих чужою, московською мовою, наповнених гомоном поліцейських кроків.

В тому натовпі, серед чужинців і зневірених своїх, я була така самотна!

В довгі дні і ночі мучила мене туга за життям підпілля, у якому не треба було підступно усміхатися до ворога і зносити мовчки удари в лице будь-якого п'яного офіцера, що його скрізь можна зустріти.

Ця туга зростала як пристрасть, як непереборне бажання, коли в ресторанах треба було засідати біля столиків з нашими катами і простягати до них ввічливо руку. Тоді я відчувала з усією розпукою, як дуже хотілося мені засісти біля ваших вогнищ, друзі, як дуже хотілося послухати вашої розмови, ваших слів, простих і одвертих слів. Я так давно не чула їх! Хотілося піти з вами у підпільні рейди, щоб чути, як скрикують смертельно ранені вашою зброєю окупанти-злочинці...

Я підносила очі і – бачила тих же злочинців навпроти себе. Вони сиділи свobodно і попивали пиво. В моїх очах спалахнула ненависть. Я гляділа на їхні руки – і мені вважались на них сліди нашої крові. Я зустрічалась з іншими очима і вичитувала в них жахливі картини їхніх нелюдських учинків: дими пожарів, валки обідраних, голодних кістяків-селян, труп яснокучерявої дитини...

Як сильно я відчувала бездонну пропасть, що відгороджувала наші душі! Ніщо на світі, ані нині, ані в прийдешньому не в силі було її заповнити.

І з тією нестерпною свідомістю я мусіла звертати до них привітне лице і ввічливо продовжувати розмову. В таких розмовах вони неодмінно згадували наш край і наші святощі та довго, безглуздо реготалися. Я мусіла сміятися разом із ними, хоч гнів заливав моє серце, стискав кліщами горло і давив

прокльоном уста. В такі хвилини я навіть не думала про смерть, що чекала на мене, ані про тортури у підвалах МВД. Мені здавалося – смерть була б легша.

Так зближався зв'язок до вас. Зближалася наша зустріч і в ті дні, щораз частіше, навідувала мене думка, щоб просити провідника про інше призначення, або хоч про коротку перерву у роботі. Я знала, що він не відмовить мені, бо така праця в мене тягнулася вже літа, і вона могла б вичерпати найсильнішу людину.

Я повернулася до Вас. Повернулася з ворожого кубла і ночі підпілля проковтнули мене як свою дрібну, складову частинку.

У нашому таборі спалахнула вечірня ватра, і під такий бойовий спів друзів я набоці звітувала провідникові...

Мої осяги вдоволили його. Він, вислухавши звіту, довго мовчав. Я знала, про що він думав. Ідучи за його думками, я, здавалося, бачила, як ви розтягаєте підпільну сітку в просліджених мною містах, як вона починає діяти і валить наміри ворога там, де він цього найменше сподівається. Я бачила, як падають, поцілені кулею атентатчика, ті ж самі злочинці, з якими я так ще недавно ввічливо говорила. Чи сподіваються вони, що печать смерти наложила на них моя власна рука?

Я бачила ваші нові удачі, друзі, яким я промостила шлях. І, здавалося, я чула, як після кожної нашої удачі зітхають з полегшею мільонні груди нашого змученого народу. З усіх усюдів нашої широкої землі линуло до мене це зітхання як нагорода. І тоді я зрозуміла, що ніколи не зможу сказати провідникові про мою втому, мої сподівання.

А він все мовчав. Я відчувала: ще хвилина, ще одна хвилина – і він, може, скаже мені ще цієї ночі вирушити знов... З-за гір налітав вітер, будив дрімаючі смереки, наповнював провалля клекотом і шумом, ловив мене за полу витертого старого плаща і тягнув кудись у незнану буряну темряву. Тихими нетрями лісу пробігав дроз непокою... В мене була дуже втомлена душа.

Ви давно вже скінчили співати, друзі, а я далі стояла мовчки, з затисненими устами – з них не злетіло ані одне слово.

Врешті провідник почав говорити. Він говорив мені про новий пункт, який треба було просл[іди]ти, про мій контакт з большевицьким партійним комітетом в облцентрі «Х». Я слухала уважно його слів, хоч у мене [з]др[і]галася від них душа, хоч скигліло протестом недобите право людини на відпочинок – на відпочинок хоч раз у житті.

А коли провідник звернувся до мене з запитанням, чи відійду сьогодні, чи, може, схочу залишитися у вас ще кілька днів, я відповіла твердо:

– Я відійду сьогодні.

Крутими стежками я сходила з гір туди, де тягнулися чорні залізничні рейки – щораз-то даліше від вас, від вашого вогнища, коло якого я думала відпочити.

Перед мною били в небо заграви електричних вогнів далеких міст.
Я, малий сірий розвідчик підпілля, спішно верталася до цих заграв...

«Ішла зима»

Ішла зима... Листя тихо шелестіло, осувалося з високих дерев та клалося довкола нашого табору одне проти одного. Була осінь. Морозні ночі зустрічали нас в колибі біля засвіченої лампи, похилених над зведомленнями. Ми виготовляли новий плян праці.

Праця, вона була для нас усім. Вона була винагородою за передвчасні зморшки на чолі, вона була благословенням втраченої матері і ласкавим усміхом ніколи незнаної дружини. В обличчі смерті вона була нашим безсмертям! З кожною годиною вона наближала день волі нашої країни і тому давала нам стільки щастя!

Коли й після довгої безсонної ночі думки відмовляли послуху, й голова безсильно хилилася на груди, ми, наче торкнені невидимою силою, зриварилася, протирали очі і питали себе – що ще, що ще нині зробити. Адже спочити не можна, коли весь народ взиває безсловним, але незмірно болісним криком: рятунку!

Ішла зима, і з нею ішло нове життя: життя, це було може безглуздо, – адже і в літі наше щастя так само безперервн[о] гасло, як короткі спалахи метеорів. Але це і не було так безглуздо. Літом, коли сніги зникали з наших піль, а неспокійні вітр[и] переганялися в незнану далеч, підпільна організація шуміла буйно, як звільнені з льодових оковів гірські потоки. Тоді нам було ніколи думати про смерть, а, значить, і про життя. Але зима зносила снігами всі дороги, і багато з нас гуртувалося тоді разом на спільне зимування. Нам бажалося бути тоді з найближчими товаришами і зверхниками, щоб не трапилось часом пережити їх.

Так виникало в нас на зиму питання життя. Чи за те осудите нас ви, що колись читатимете сторінки нашої історії?

І мені хотілося цієї зими бути з вами, друзі, з тобою, командире...

Одного дня, коли сиві мряки розтягнулися між деревами і зависли там німі і нерухомі, ти покликав мене, командире, і сказав, що на зиму мені треба від вас відійти у зв'язку з моїм останнім завданням.

А коли я мовчав, ти підніс на мене свої уважні очі і сказав:

– Там також буде вам безпечніше. Я сподіваюся, що на цей пункт може наскочити ворог.

О, чому ти сказав мені це, командире?! В моїх грудях невидима струна натягнулася до крайности і – урвалася. Вона зойкнула, як смертельно ранена людина.

Я знаю, я думав про те, що я хворий, що у мене нема однієї половини легенів, що нирки мої знищила німецька тюрма, що останніми місяцями опускали мене зовсім сили, – але це все було так мало важне!

А ви всі? А ти, командире?!

І хотілося крикнути: я не хочу відходити, щоб зберегти себе, я хочу залишитися з вами, і коли вже сил у мене не стане, загинути на ваших слідах, на слідах, якими ви відступили!

Але я стримався. Усвідомив собі, що це не про мене самого йдеться, тут йдеться про завдання, і, щоб його виконати, треба мені мати інші умовини. Я вже давно не належу до себе.

Тоді я глянув тобі в очі і сказав тихо, але з притиском, щоб задушити те супротивне, що ворушилось в грудях:

– Ви вирішили.

Ти мовчав, і твої очі гляділи довго вдалеч. В них, я бачив, спалахували такі турботливі, такі теплі блиски.

Мряка піднеслася вгору, і ліси стали буро-темні. Може від того так потемніли наші обличчя?

Я відходив у сонячний блакитний день. З наших грудей злітала молодість, і біла крилами попід ці блакити, все вище і вище. Вона була сповнена силою, і на неї навіть не відважились наступати вітри.

Ми поглянули собі ввічі і замовкли. Я ждав: може ти мені ще щось скажеш, хоч і знав, що ти вже не маєш що мені сказати. Ти передав завчасу весь інструктаж, а іншої мови наші уста не знали.

Ех, командире! Чому воякові не вільно заплакати? Ні, не заплакати, тільки так спустити одну, одиноку сльозину? Це смішне, правда, але це було б легше. Бо вона пакосна скапує з серця і росте там, розливається, як гіркі, глибокі хвилі моря.

Ялиці коливали темними вітрами, і горою тихо, але виразно ріс шум. Мені видавалося; це так шумить Україна... В шумі цім, його далекому гомоні, мені знову причулось розпучливе: рятунок!

Тоді я спішно зголосив тобі відхід і обернувся. Разом з двома повстанцями я сходив згори, крок за кроком, щораз-то швидше...

Ти все ще стояв позаду і глядів за нами.

Чи зустрінємось ще? – я не знав. Але знав, що до кінця своїх днів я і ти спішитимем на цей рятунок.

«Хрест Заслуги»

Коли йому подали черговий випуск Бюро Інформації УГВР, в якому повідомлялося про нагородження його, – він розгубивсь. Глядів по черзі на всіх, ніби хотів сказати, що такі жарти не годяться. Це ж, мабуть, йдеться про когось іншого, з таким самим псевдонімом, як у нього.

А про те це була правда. Писали власне про нього – говорили про цей поставлений номер його терену та примітка про його теперішню функцію. Від цієї свідомости йому видавалося, ніби в одній хвилині розвіявся німб чогось так дуже недосяжного і дуже гарного. Цей Хрест такий далекий, про який навіть ніколи не думалося, який згадувалося

Хіба тільки тоді, коли нагороджувалося нагороджених ним друзів, – цей Золотий Хрест втратив для нього несподівано весь свій чарівний блиск. Як же так? Хрестом Заслуги нагороджено такого, як він, звичайного, невизначеного бійця революції, якого, здавалося, і не повинні були помічати серед тисячів інших.

Та це була тільки одна сторінка почуттів. У душі рівночасно прокинулось якесь тепле, вояцьке зворушення. Відзначення прийшло від Проводу, від того Проводу, який для нього завжди був і найвищим законом, і батьківським піклуванням, від того Проводу, який хоч і не знаний, завжди був предметом його шанобливої вояцької любові. До того, він відчував: якщо відзначення приходило від Проводу, воно приходило цим шляхом від всього народу. І хоч, на його думку, не слушне воно, то все-таки було від тих, про Яких він невпинно думав. Це його незвичайно хвилювало...

В ніч морозну сніжними полями ішли на зв'язок. Під ногами хрустів і мінявся сніг, як розсипані тендітні кришталі. І йому здавалося, що він тепер так в житті ступає по безцінних кришталах чийогось довір'я і уваги. Як же йому віднині іти в життя? Як берегтися треба, щоб їх не потоптати!

А в думках питав себе сотий раз: за що це? Хіба ж він відзначився за весь час хоч одним небуденним бойовим подвигом? Хіба доконав що-небудь трудного – більш трудного, як доконали інші?.. Минали літа, не знати й коли вони минали. Не знати й коли скроні припорошилися сивиною. Минули з ними і такі буденні, такі звичайні надії на родинне життя, на відпочинок, на покращ[е]ння здоров'я... Тільки день за ніччю і ніч за днем тягнулись неодмінно подібно до себе, сповнені турботами про загрожений терен, сповнені зусиллям, щоб його вдержати, щоб полум'я визвольної боротьби поширити все далі і далі. Що ж він такого зробив? Скільки літ у невпинній мандрівці все з одного терену в другий, все туди, де найважче, де найбільше втрат.

Пригадує:

Прикордонна полоса, терен аж кишить від районних і прикордонних емведистів, села тягнуться попід приволоку вузькою пасмугою... Щойно загинула тут попередня підпільна група... Треба було відбудувати сітку знов... Тяжко було, не знав з-поміж населення нікого. Але люди йому повірили, самі селяни допомагали, і – станули спільно на ноги. Через кордон знов пішов зв'язок, знов на погранзаставах забіліли листівки, знов ніччю спалахували ворожі станиці...

Потім під містом. Воно горіло вночі світлами і – не давало йому спокою. В терені все ніби йшло добре, але його манило ще й місто. Там більше було роботи, як на це вистачали кинені підпіллям туди сили. Його тягнуло доложити там ще й своїх рук, хоч місто до нього не належало. Як пішло тоді діло! Йому радісно і тепер стало на саму згадку.

Вкоротці потім налажену собою сітку передав другим, а його кинули знов деінде. В лісі, у вогкій криївці, на сухім хлібі, без води, почалась важка праця над архівами. Правда, казали ждати, аж налагодиться постачання, але він не чекав. Скінчив швидше, щоб дальше відійти до іншої праці, бо і ворог не ждав, не давав Організації передишки, не дарував ані дня, ані години.

Серед такої праці, в найбільшій таємниці, щоб навіть ніхто не догадувався (бо навіть це), мріяв про велику хімічну лабораторію. Цю далеку, ніколи не здійснену мрію він бачив, похилений над інформаційними звідомленнями, бачив серед маршів і стріч, бачив, розмовляючи із сивими дідами, фабричними робітниками, студентами... І він колись почав студювати, але покинув не скінчивши, покинув, коли на терезах опинилось життя народу. Коли для волі треба було гарячої, живої крові, не вистачала наука... Минали літа, але візія лабораторії не мінялась, вона інколи мучила гірше за цілоденні облоги, хвилювала, коли оглядав випадком роздобутий підручник хімії, науковий журнал.

Мінялись сніги мільярдами кристалів. Зв'язкові западали в них по коліна і важко дихали. Ясна ніч рисувала чітко їхні силуетки, зраджувала. В недалекому селі в'їдали собаки – там, зовсім певно, була емведистська банда. Срібно мережалось небо зорями над рідними оселями. В них спочивали тепер люди по важко перепрацьованім дні, люди, для майбутнього щастя яких він все своє життя трудився...

Тільки за що вони нагородили його Хрестом, він не розумів і не розумітиме до кінця, навіть тоді, коли разом з тисячами таких, як він, здобуде над ворогом перемогу.

Вірш, присвячений пам'яті Романа Шухевича

Перейду по калиновім мості
Через моє життя,
Щоб прийти із минулого в гості
У нове майбуття.
Щоб пронести віночки світанків
Із нездійснених снів,
Щоб підняти криваві підранки
Весняних солов'їв.
Щоби друзів моїх каплі крові
В чашу Граля зібратъ,
В невмирущій, безсмертній любові
На весні умирать...
Перейду по калиновім мості,
Перейду, перейду!

Піднімусь на вершину високості
На гору кам'яну.
Подивлюся з гори кам'яної,
Як дивився Мойсей,
На призначення долі гіркої
Мільйонів людей.
Й помолюся, як буду конати,
І крізь муки свої
Буду край свій з біди проводити
В обітовані дні⁸⁸.

⌘ ⌘ ⌘

ДОКУМЕНТИ РАДЯНСЬКИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ, ЯКІ ВИСВІТЛЮЮТЬ АРЕШТ І ДОПИТИ МДБ УРСР ГАЛИНИ ГОЛОЯД

Протокол допиту Галини Голояд від 6 травня 1950 р.

6 травня 1950 р.

Протокол допроса
задержанной Голояд Галины Емельяновны
от 6 мая 1950 года.

Голояд Г. Е., 1922 года рождения,
уроженка гор. Львова, украинка, гр-ка
СССР, беспартийная, из служащих,
образование среднее, не замужняя,
до задержания проживала на неле-
гальном положении.

Допрос начат в 18 часов.

Вопрос: Вы задержаны, как учас[т]ница оуновского подполья.
будете ли вы это отрицать?

Ответ: Я была поймана во Львове с поличным. У меня был изъят
пистолет, оуновская почта и подпольная националистическая
литература, а поэтому нет никакого смысла отрицать, что я являюсь
участницей ОУН.

Вопрос: С какого времени?

Ответ: Участницей ОУН я являюсь с 1943 года. После того, как
немцы были изгнаны с территории западных областей Украины, я в
1944 году перешла на нелегальное положение и до дня своего

---

⁸⁸ «Нація і Держава», № 77, 27.04.2005.

задержания работала в оуновском подполье, занимая различные положения.

Вопрос: Какие Вы имели организационные псевдонимы?

Ответ: В оуновском подполье я была известна под псевдонимами «Марта», «Ярына» и «Р». Последнее время я пользовалась псевдонимом «Марта».

Вопрос: Каково было ваше последнее положение в организации?

Ответ: С осени 1949 года и до настоящего времени я работала в референтуре пропаганды Центрального «провода» ОУН.

Вопрос: Кто возглавляет эту референтуру?

Ответ: Руководит референтурой пропаганды оуновец, который имеет цифровой номер «123».

Вопрос: А почему вы не называете его псевдоним?

Ответ: Я не знаю его псевдонима.

Вопрос: Вы говорите неправду. Работая с этим оуновцем такое продолжительное время вы не могли не знать его псевдонима. Ответьте правдиво по существу вопроса.

Ответ: Нет никакого смысла скрывать от следствия его псевдоним. Я совершенно правдиво заявляю, что знала его только под номером «123». В общении с ним, я называла его, как обычно принято в подполье называть «друзе провидных».

Вопрос: Вам предъявляется фотокарточка. Об этой личности вы показываете?

Ответ: Да. На предъявленной мне фотокарточке я опознаю личность руководителя референтуры пропаганды Центрального «провода» ОУН, который в организации был зашифрован под цифровым псевдонимом «123».

Вопрос: Откуда и с какой целью вы прибыли во Львов?

Ответ: Во Львов я прибыла 6 мая из Карпат, чтобы по заданию проводника «123» встретиться с неизвестной мне оуновкой, которая должна была доставить меня к какому-то проводнику⁸⁹ для вручения ему оуновской почты и подпольной литературы. Здесь я хочу заметить, что среди имевшейся у меня литературы были брошюры автора «Полтава», которые принадлежат проводнику «123». «Полтава» – это его литературный псевдоним, под которым он писал для оуновского подполья статьи и брошюры.

Вопрос: Каким путем вы следовали во Львов?

Ответ: 29 апреля 1950 года бандиты «Запорожец» и «Левко» к вечеру вывели меня из лесу и к 1 мая доставили меня к с. Чолганы Болевского района Станиславской области. Здесь мы связались с кустовым «Орликом» и его двумя боевиками. В связи с тем, что во Львов я хотела прибыть не ранее дня встречи 6 мая, то по моему

⁸⁹ Підкреслено олівцем. На полях начальник 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР майор Биков написав: «Разве она не знала, что идет к Шухевичу?».

предложению «Орлик», его боевики и сопровождавшие меня «Запорожец» и «Левко» укрылись в прилегающем к селу лесу, где пробыли двое суток.

3 мая я сама пешком направилась в Моршин, откуда того же дня выехала в Стрий, а затем автомашиной в Ходоров, где остановилась на квартире у своих знакомых. Это семья священника,⁹⁰ проживающая недалеко от станции. Какова фамилия их я сейчас не помню.

К концу дня 3 мая я направилась к своей матери Савицкой Галине, проживающей в с. Вишнева [Вишнів] Букачевского района, у которой находилась двое суток.

5 мая я возвратилась обратно в Ходоров, откуда поездом 6 мая прибыла во Львов.

Вопрос: С кем во Львове из организационных людей вы должны были связаться?

Ответ: Повторяю, что этой оуновки я не знала. К ней от «123» я получила только пароль, по которому и должна была осуществиться встреча.

Вопрос: Каким образом?

Ответ: 6 мая к 18 часам я должна была явиться на встречу на угол улицы Задвирнянской и Шимановича и ждать неизвестную до 18 часов 15 минут.

Если встреча не состоится, то контрольная явка была дана на то же место и к тому же времени 11 мая 1950 года.

Я должна была держать в руке соломенную корзину, и подошедшая ко мне обращается по паролю «Дэ тут е залізний склеп?». Услышав правильную половину пароля, я должна б[ы]ла ответить «Тут немає залізного склепу, тильки цукорня». После этого неизвестная ведет меня туда, куда ей указано.

Вопрос: Куда должны были вы возвратиться из Львова?

Ответ: 12 или 1[4] мая я должна была возвратиться из Львова в Болехов, откуда связные меня возвратили бы обратно в Карпаты.

Вопрос: Значит вам известно, где укрывается проводник «123»?

Ответ: Нет, этого я не знаю, так как я укрывалась совершенно отдельно в бункере руководителя Болеховского надрайонного «провода» ОУН «Арсена».

Вопрос: Если это так, то как же вы получали задание от «123» перед своим выездом во Львов?

Ответ: Это задание вначале получил «Арсен», а затем передал его мне.

Вопрос: В таком случае, вы можете показать бункер «Арсена»?

Ответ: И этого я сделать не могу, ибо находилась в бункере всю зиму, а выйдя из него, без связных, его я бы не могла найти.

---

⁹⁰ Підкреслено олівцем. На полях начальник 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР майор Биков написав: «Установить».

Вопрос: Всю зиму вы укрывались с этими бандитами, а поэтому не крутите и показывайте, где расположены бункеры «Арсена» и «123».

Ответ: Еще раз повторяю, что где укрывается проводник «123» я не знаю, а бункер «Арсена» сейчас бы в лесу не смогла найти.

Вопрос: Направляясь во Львов вы лично от проводника «123» получали задание. Прекратите упорствовать и начинайте рассказывать правду.

Ответ: Проводника «123» я видела только осенью 1949 года, когда прибыла в его распоряжение. После этого я с ним больше не встречалась и не знаю, где он укрывается.

Вопрос: Ваше упорство излишнее, так как изъятый у вас при задержании грипис говорит за то, что вы виделись с проводником перед отъездом и он вас инструктировал.

Ответ: Этого не может быть.

Вопрос: Вам предъявляется изъятое у вас письмо, в котором проводник пишет к другому бандиту, что обо всем, что его может интересовать, передаст ему «друг Марта». Разве не о вас идет речь в этом письме?

Ответ: Не стану отрицать, что такую ссылку в письме проводник делает именно на меня.

Вопрос: Теперь вы намерены говорить правду?

Ответ: Я признаюсь, что обманывала следствие и сейчас готова правдиво рассказать, где укрывается проводник «123» и руководитель надрайонного «провода» ОУН «Арсен».

Вопрос: Рассказывайте об этом.

Ответ: Всю зиму 1949–1950 гг. и до последнего времени я укрывалась вместе с проводником «Арсеном» и другими бандитами в одном бункере. Место расположения этого бункера находится на одной горе, которая расположена в 7 километрах юго-западнее села Илемня Болаховского района Станиславской области.

Вопрос: Уточните более подробно место расположения этого бункера.

Ответ: Чтобы попасть в бункер к проводнику «Арсену», следует направляться такой дорогой: от села Илемня двигаться по проезжей дороге на юг до самой узкоколейной железной дорог[и] (около 3 часов хода), затем необходимо перейти эту дорогу и сразу попасть на дорогу, которая влево уходит в лес. В этом месте есть одна лесная просека, по которой необходимо двигаться около 30–40 минут. Просека все время подымается вверх и приводит постепенно к горе, где и кончается. Пройдя по горе 10–15 минут, следует взять немного влево и спуститься к ручью. От этого ручья сразу начинается другая возвышенность, на склоне которой минут 15 ходьбы от ручья и расположен бункер.

Вопрос: Каковы лесные приметы возле этого бункера?

Ответ: Каких-либо особых примет возле бункера нет. Он расположен в старом буковом лесу, где попадается и сосна. Его может найти лишь тот человек, который побывал на этой территории.

Вопрос: Значит вы также можете найти этот бункер?

Ответ: Несомненно могу. И если мне предоставят возможность, то я могу провести оперативных работников к этому бункеру.

Вопрос: Как устроен бункер?

Ответ: Бункер состоит из двух отсеков общей длиной около 6–7 метров, отделанных изнутри досками и деревянным полом. Ширина бункера около 3–4 метров, а высота его не превышает 1 м. 80 см.

Если смотреть с фасада на бункер, то он возвышается над уровнем земли приблизительно на полметра с вделанными в этой возвышенности двумя окнами. В левой части бункера, в углу, имеется горизонтальный со ступеньками вход, размером 60 x 60 см., который обычно никогда не закрывается.

Недалеко от входа, метрах в 10-ти, имеется небольшой бункер-склад, в котором хранятся продукты. В этом складе я никогда не была, но замаскированный к нему люк видела. С правой стороны от бункера, на расстоянии 10 метров устроена уборная. В первом отсеке бункера устроены двойные нары, а во втором – одинарные. Сверху бункер засыпан землей, которая маскирует его с общей поверхностью.

Вопрос: Сколько человек укрывалось в бункере?

Ответ: К моему уходу из этого бункера в нем укрывалось 10 человек.

Вопрос: Назовите этих бандитов.

Ответ: В бункере, который я покинула 29 апреля, оставались следующие бандиты: проводник «123», его боевики – «Муха» и «Орест», руководитель Болеховского надрайонного «провода» ОУН «Арсен», его жена «Леся», которая выполняла функции машинистки, боевики «Арсена» – «Богдан», «Дуб», по имени Степан, «Остап» по имени Иван и повар «Шугай».

Вопрос: Какое оружие и вещи находятся в бункере?

Ответ: При наличии всех мною перечисленных выше бандитов, в бункере должно находиться следующее оружие: автоматов – 7 штук, две винтовки, чешский ручной пулемет, около 10 штук гранат, а также каждый из бандитов вооружен пистолетом.

Кроме того, в бункере имеется пишущая машинка, несколько килограммов бумаги, которая использовалась для печатания, радиоприемник «Родина» и несколько книг, используемые бандитами для чтения.

Вопрос: Возле названного вами бункера имеются ли еще какие-либо запасные места для укрытия бандитов?

Ответ: Запасных мест укрытия бандиты не имели, однако, когда в октябре 1949 года я прибыла к проводнику «123», то вначале меня доставили [к] другому бункеру (летнему), который бандитами уже покидался и они перебирались во вновь отстроенный ранее названный мною бункер. Покинутый бункер был тщательн[о] замаскирован.

Вопрос: Этот бункер находится далеко от того, в котором вы зимовали?

Ответ: Расстояние мне сейчас трудно определить, однако он находится на той самой возвышенности и к нему от нового бункера минут 30 ходьбы.

Вопрос: Смогли бы вы его показать?

Ответ: Сейчас я не могу назвать к нему никаких лесных ориентиров, но, если бы мне пришлось быть возле бункера, в котором я зимовала, то от того места я, возможно, смогла бы найти и старый бункер.

Вопрос: После выполнения задания вы должны были возвратиться обратно к проводнику в названный вами бункер?

Ответ: Этого я не знаю, так как проводник дал мне пароль и назвал место встречи со связными, откуда меня и должны были доставить к нему.

Вопрос: Расскажите более подробно, каким образом вы должны были осуществить встречу со связными?

Ответ: 12 мая я должна была явиться в гор. Болехов и на Гошевской дороге, возле узкоколейной железной дороги, что пересекает названную дорогу, с 7 часов вечера ждать связную. Если она не явится – повторить встречу на том же месте в 8 часов 30 минут. Если же встреча 12 мая не состоится, то я должнга была к этому месту явиться 14 мая и ожидать в то же время, что и 12 мая.

Связавшись с девушкой, она должна была вести меня к боевикам, каким не знаю, а те уже по линии связи направили бы меня далее к проводнику.

Вопрос: Вы знаете эту связную?

Ответ: Нет. Вот для чего мне дали некоторые приметы ее одежды. на голове у нее должен был быть красный платок а в правой руке плетеная корзина. При встрече этой девушке я называю первую часть пароля: «Чы далеко до Гошева?», на что та должна ответить «Два дни дороги».

Вопрос: Зачем организовали вам эту встр[е]чу со связной, если вы хорошо знаете месторасположение бункера?

Ответ: Во-первых, во Львове я должна б[ы]ла сделать кое-какие закупки книг и вещей хозяйственного обихода, на чт[о] от проводника получила 1000 рублей, а во-вторых, от Болехова я не знаю дороги к бункеру, да и вообще передвигаться ночью одной по лесу опасно. Путь к бункеру я знаю хорошо только от села Илемня.

Вопрос: Кому было адресовано письмо, в котором проводник упоминает о вас?

Ответ: Это письмо, которое мне предъявили сейчас на допросе я должна б[ы]ла вручить какому-то проводнику, который имел цифровой номер «605»⁹¹. Кто этот проводник и каков его псевдоним я не знаю. Помню, что когда проводник «123» давал мне это письмо, то он заметил, что оно адресовано «605», который раньше работал в референтуре пропаганды Центрального «провода» ОУН и являлся его заместителем.

Вопрос: Вы правдиво показали о местах укрытия бандитов и других данных, которые вы сейчас называете?

Ответ: Первое время я не желала говорить правды и пыталась подтверждать лишь только то, что было уже известно органам МГБ о моей оуновской деятельности.

Впоследствии я решила говорить только правду и прошу мне верить что все то, о чем я сейчас показала на следствии, соответствует действительности.

Вопрос: Однако вы еще многое скрываете от следствия.

Ответ: Все, что мне известно об оуновском подполье и своей антисоветской работе, я расскажу правдиво, ничего не тая.

Допрос окончен в 23 часа 40 минут.

Протокол с моих слов записан правильно и мною прочитан.

Допросили:

Нач[альник] следчасти МГБ УССР
полковник (Цепков)

Зам[еститель] нач[альника] отдела следчасти
МГБ УССР
майор (Гузеев)

Нач[альник] отд-ния следотдела
УМГБ по Л[ьвовской] о[бласти]
капитан (Солоп)

ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75389-фп. – Т. 1.
Оригінал. Рукопис.

ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 216-231.
Копія Машинопис.

---

⁹¹ Підкреслено олівцем. На полях начальник 1 відділу управління 2-Н МДБ УРСР майор Биков написав: «Наум». Він мав на увазі Осипа Дякова, керівника Львівського крайового проводу ОУН.

**Довідка МДБ УРСР про арешт Галини Голяд
та її діяльність в ОУН**

6 травня 1950 р.

Совершенно секретно

СПРАВКА

Во время проведения чекистско-войсковой операции по ликвидации главаря оуновского подполья «Волка»⁹² был изъят его личный блокнот, в котором имеются записи обусловленных на весну 1950 года конспиративных встреч со связной «Шакала»⁹³.

Из записей видно, что одна из встреч связной «Шакала» со связной «Волка» должна состояться в гор. Львове на ул. Задвирнянской (ныне Сталинградская) 6 и 11 мая с. г. от 18.00 до 18.15.

На эту встречу связная «Шакала» должна прибыть с такими приметам: на голове синий платок, в руках соломенная кошелка. При встрече связная «Волка» спрашивает: «Где тут е залізний склеп?». Ответ связной «Шакала»: «Тут нема залізного склепу, тильки цукерня».

6 мая с. г., проводя мероприятия по организации негласного наблюдения за местом встречи в гор. Львове на ул. Задвирнянская, было направлено в район этой улицы несколько оперативных групп с участием агентуры, знающей связных Центрального «провода» ОУН.

Одной из таких групп была опознана и задержана связная Центрального «провода» –

Голяд Галина Емельяновна, 1922 года рождения,
уроженка гор. Львова, украинка, кадровая участница ОУН,
клички «Марта» и «Ярина».

Во время обыска у «Марты» изъяты письма «Шакала» к «Волку» и члену Центрального «провода» ОУН, возглавляющему Львовский краевой провод ОУН по кличке «Наум»⁹⁴ а также большое количество подготовленных «Шакалом» информационных и пропагандистских документов.

О «Марте» МГБ УССР располагает следующими данными:

В период немецкой оккупации «Марта» являлась членом Стрыйского окружного «провода» ОУН, в котором выполняла функции руководительницы УЧХ, периодически возглавляла санитарные курсы, существовавшие при Краевом «проводе» ОУН на ЗУЗ (Западно-украинские земли).

---

⁹² Роман Шухевич. «Волк» – це його оперативний псевдонім, присвоєний чекістами.

⁹³ Петро Федун. «Шакал» – це його оперативний псевдонім, присвоєний чекістами.

⁹⁴ Осип Дяків. Судячи з усього, на початку 1950 р. чекісти ще не знали його справжнього імені, і тому він в документах скрізь згадується за псевдом.

С 1943 года до момента освобождения частями Советской армии гор. Львова «Марта» совместно со своим мужем Голояд Мироном, являющимся работником референтуры СБ Центрального «провода» ОУН, а затем возглавлявшим так называемый Львовский военный округ УПА, кличка «Влодко» (убит в 1944 году), проживала в гор. Львове, в доме кадрового оуновца Украинского Семена [Федора Семеновича], кличка «Сичевик» (арестован), где муж «Марты» несколько раз встречался з «Волком».

В феврале 1945 г. «Марта» убыла в Закерзонский краевой «провод» ОУН, где возглавила женскую сетку Перемышльского окружного «провода» ОУН, а несколько позже руководила сеткой ОУН в гор. Перемышле.

По работе в ОУН на территории Польши «Марта» поддерживала организационную связь с руководителем Закерзонского краевого «провода» ОУН «Орланом»⁹⁵, руководителем Перемышльского окружного «провода» ОУН «Григором», связными краевого «провода» «Маричкой»,⁹⁶ «Зоей», «Малушей» и другими.

В сентябре 1945 года «Марта» по заданию Закерзонского краевого «провода» ОУН, имея документы на имя переселенки из Польши Болух Анны совместно с другой оуновкой легальным путем прибыла на территорию УССР для сбора данных об отношении органов Советской власти к переселенцам из Польши и больше в Закерзонский краевой «провод» не возвращалась.

В 1946-1947 гг. «Марта» работала в референтуре пропаганды Львовского краевого «провода» ОУН, поддерживая связь с его главарями – «Петром»⁹⁷, «Золотарем»⁹⁸, «Скитаном»⁹⁹ и другими. Впоследствии работала руководителем референтуры пропаганды Яворовского надрайонного «провода» ОУН. Осенью 1949 р. отозвана в распоряжение члена Центрального «провода» ОУН «Шакала» и непосредственно находилась весь этот период при нем, выполняя функции технического сотрудника референтуры пропаганды Центрального «провода» ОУН.

Зиму 1949-1950 гг. «Марта» укрывалась вместе с «Шакалом» и его боевиками «Орестом» и «Остапом» в бункере руководителя Долинского надрайонного «провода» ОУН Мирослава Зборика, кличка «Орленко» и «Арсен».

Находясь у «Шакала», «Марта» производила подборку материалов из поступавших оуновских отчетов и литературно отработывала их для последующего опубликования в оуновской печати. Кроме того,

---

⁹⁵ Василь Галаса.

⁹⁶ Марія Савчин, дружина Василя Галаси.

⁹⁷ Роман Кравчук.

⁹⁸ Дмитро Слюзар.

⁹⁹ Михайло Кондрат.

она лично писала статьи и стихотворения резко националистического содержания.

29 апреля с. г., как показала «Марта», она была направлена «Шакалом» в гор. Львов на встречу со связной «Волка», обусловленную на 6 мая на ул. Задвирнянской.

Ст. оперуполномоченный
управления 2-Н МГБ УССР
капитан

/Рубан/

«6» мая 1950 г.
гор. Львов.

ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. С-9112. – Т. 3. – Арк. 213-214.
Оригінал. Машинопис.

Спеціальне повідомлення УМДБ по Львівській області про арешт Галини Голяд – «Марти»

6 травня 1950 р.

К о п и я

Совершенно секретно

МИНИСТРУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНСКОЙ ССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТУ

товарищу К О В А Л ь Ч У К
гор. К и е в

При ликвидации члена Центрального «провода» ОУН – ШУХЕВИЧА Романа, была изъята его личная переписка, во время разбора которой обнаружена запись, в которой указывалось, что 6 или 11 мая в гор. Львове на западной стороне улицы Задвирнянской /Сталинградской/ в 18.00 должна состояться встреча его связной со связной одного из руководителей оуновского подполья, имеющего цифровой псевдоним № 1648 по паролю:

«Де тут есть зализный склеп».

Ответ: «Тут нема зализного склепа, тильки цукорня».

На встречу должна была выйти женщина в синем платке с соломенной корзиной в левой руке.

Проводя мероприятия, согласно утвержденному плану, в район встречи была направлена агентурно-боевая группа «ТАЙФУН», под

руководством оперуполномоченного 1 отделения отдела 2-Н лейтенанта ЧИНГИЛЯН.

В 10.00 утра 6 мая в районе предполагаемой встречи появилась женщина с указанными выше приметам, оказавшаяся ГОЛОЯД Галиной, по кличке «МАРТА». Последняя, будучи опознана агентами-боевиками «МАЛЫМ» и «БЫСТРЫМ», была снята вместе с сопровождающим ее двоюродным братом – ГОЛОЯД Игорем Мирославовичем, 1935 года рождения, и оба доставлены в Управление МГБ Львовской области.

При личном обыске у «МАРТЫ» изъята оуновская почта, пистолет системы «Вальтер» с двумя обоймами боевых патронов, соломенная к[о]рзина с продуктами, в которой находился синий платок.

На предварительном допросе «МАРТА» сообщила, что она с осени 1949 года и до настоящего времени находилась в Карпатах и зимовала вместе с «АРСЕНОМ», якобы, надрайонный проводник, имеющий машинистку под кличкой «ЛЕСЯ» и 5 боевиков.

В город Львов прибыла на связь с неизвестной ей связной, с которой должна состояться сегодня, т. е. 6 мая с/г. в указанном выше месте и известному нам паролю, с почтой от «СЕВЕРА», которого она опознала на предъявленной ей фотографии, не называя его псевдонима.

Допрос ведем в направлении выявления мест[а] скрытия «СЕВЕРА» и возглавляемой им референтуры.

Одновременно проводим мероприятия по захвату второй связной, которая должна выйти на встречу к «МАРТЕ».

О результатах сообщим.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МГБ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ
полковник

/ МАЙСТРУК /

6 мая 1950 года.
гор. Львов.

СПРАВКА: Документ находится в агентурном деле № 33 «БЕРЛОГА», архивный № 44691, том № 17, стр. 90-91.

в е р н о :   подпись   (Золотников)

ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 88. – Арк. 220-221.
Копія. Машинопис.

**Службова записка із Управління 2-Н МДБ УРСР, адресована
начальнику Управління МДБ по Київській області Бондаренку
щодо перебування Г. Голояд у м. Києві**

Совершенно секретно

[Не раніше травня 1950 р.]

НАЧАЛЬНИКУ УМГБ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИКУ БОНДАРЕНКО

Арестованная МГБ УССР личная связная члена Центрального «провода» ОУН «СЕВЕРА» – ГОЛОЯД Галина Емельяновна, оуновская кличка «Марта», на следствии показала, что она в июне 1949 г., по поручению главарей бандоуновского подполья выезжала в Черниговскую и Киевскую области для выполнения специальных заданий Центрального «провода» ОУН.

Выполнив задание на территории Черниговской области, ГОЛОЯД 16 июня 1949 г. прибыла в г. Киев и остановилась на жительство у одного из служащих центрального телеграфа /фамилия неизвестна/, 60 лет, уроженец с. Старая Рудня Городнянского района, Черниговской области, проживает на ул. Владимирская 6. Адрес этого лица ГОЛОЯД получила от вновь приобретенных ею связей в селе Старая Рудня.

Вместе со служащим телеграфа проживает его жена, 55 лет, дочь по имени Лидия /не точно/, зять 30 лет и девочка 5 лет. Все члены этой семьи патриотически настроены и поэтому никаких разговоров националистического характера она с ними не вела.

Следующую ночь ГОЛОЯД ночевала у женщины, работающей дворником в музыкальной школе по ул. Владимирской /номер дома неизвестен/, с которой она накануне случайно познакомилась.

Эта женщина по национальности полька, в Киев прибыла в 1914 году из Польши, по своим убеждениям глубоко верующая и интересующаяся вопросами религии. Ей лет 60, высокого роста, худощавая, волос седой, хромотает на одну ногу. Каких либо разговоров об организации украинских националистов ГОЛОЯД с этой женщиной также не вела.

Как утверждает ГОЛОЯД, она необходимых для ОУН связей в г. Киеве якобы не приобрела, однако, установила, что главари оуновского подполья, действующего в западных областях Украины, могут беспрепятственно и без особого риска направлять своих эмиссаров в г. Киев.

18 июня 1949 года перед отъездом из Киева оставшуюся националистическую литературу ГОЛОЯД разбросала на лестничных клетках трех домов по ул. Костельной. Брошюру под названием «О свободе прессы в СССР» она бросила у крыльца редакции газеты «Радянська Украина».

19 июня ГОЛОЯД пар[о]ходом выехала из г. Киева в г. Канев для изучения обстановки в Киевской области с точки зрения возможности обработки в националистическом духе местных жителей.

Ориентируя об изложенном, прошу активизировать работу по выявлению и ликвидации участников оуновского подполья в г. Киеве и Киевской области, приняв надлежащие меры к розыску и захвату оуновских эмиссаров и связников, прибывающих из западных областей УССР.

ЗАМ(ЕСТИТЕЛЬ) НАЧАЛЬНИКА

УПРАВЛЕНИЯ 2-Н МГБ УССР

ПОДПОЛКОВНИК

/ПАСТЕЛЬНЯК/

Копия верна:

подпись

ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 49 (1953 р.). Спр. 2. – Т. 1. – Арк. 5-6.

Копія. Машинопис.

Протокол допиту Галини Голояд від 9 жовтня 1950 р.

Протокол допроса
арестованной Голояд Галины Емельяновны

г. Львов

9 октября 1950 года.

Голояд Г. Е., 1922 года рождения, уроженка гор. Львова, украинка, гр-ка СССР, беспартийная, из служащих, образование среднее, до задержания проживала на нелегальном положении.

Допрос начат в 12. 00.

Вопрос: С какого времени вы являетесь участницей организации украинских националистов?

Ответ: В организацию украинских националистов я вступила в 1943 году. Моему вступлению в ОУН предшествовали следующие обстоятельства. Проживая в г. Холм (Польша), в 1940 году я вышла замуж за Голояд Мирона – уроженца села Такливка [Теклівка], Скалатского района Тернопольской области.

В июле 1941 года, после оккупации немцами территории западн[ы]х и части восточных областей Украины Голояд сообщил мне, что он является участником ОУН и по заданию «провода» выезжает в Ровенскую область для проведения организационной работы.

Вскоре, вместе с другими участниками ОУН направлявшимися в восточные области Украины из г. Холм, я выехала в г. Ровно, где установила, что мой муж находится в г. Здолбуново [Здолбунів].

В августе 1941 года вместе с Голояд М. я прибыла в г. Львов. Находясь в г. Львове мой муж проводил активную антисоветскую националистическую деятельность и имел организационную связь с АРСЕНИЧЕМ Николаем – «Михаилом», Турковским Василием – «Павлом» и другими участниками ОУН.

В 1942–1943 г.г. я работала в отделе «Жиноча служба Украины» Украинского Центрального комитета, а весной 1943 года ГОЛОЯД предложил мне вступить в ОУН. Разделяя антисоветские взгляды украинских националистов о создании т.н. «Самостийной Украины» я согласилась с предложением мужа и вскоре после этого получила организационный псевдоним «Оксана». Впоследствии, в подполье ОУН я была известна под псевдон[и]мом «Марта».

Вопрос: Какую вы проводили практическую антисоветскую националистическую деятельность?

Ответ: После вступления в ОУН в течении 1943 года я являлась связной Львовского областного «провода», а затем референтом УЧХ Перемышльского окружного «провода». В 1945–1947 годах исполняла обязанности технического работника при референтуре пропаганды Львовского краевого «провода» ОУН.

Осенью 1947 года краевой провод направил меня в Яворовский надрайонный «провод» в качестве референта пропаганды. В этом надрайоне я находилась до апреля 1949 года, а затем по [за]данию краевого «провода» ОУН выезжала в восточные области Украины.

Впоследствии я исполняла обязанности связной члена Центрального «провода» ОУН «Севера» и одновременно выполняла техническую работу в референтуре пропаганды Центрального «провода» ОУН.

Вопрос: Когда и с каким заданием вы выезжали в восточные области Украины?

Ответ: Мне известно, что в референтурах пропаганды ОУН не было достаточно материалов о жизни колхозников в восточных областях Украины, которыми можно было бы оперировать при проведении антисоветской агитации против колхозного строя в западных областях. Поэтому, – как сообщил мне руководитель Яворовского надрайонного провода ОУН «Луговой», вышестоящий «провод» решил направить меня в восточные области Украины для сбора необходимых сведений о деятельности колхозов. С этой целью, в начале июня 1949 года вместе с жительницей села Арланівська-Воля [Арланівська Воля], Судово-Вишнянского района Дрогобычской области Бодьо Марией, я выезжала в село Старая Рудня, Городнянского района Черниговской области. Незадолго перед отъездом в Черниговскую область я имела встречу с «Луговым», который дал мне подробный инструктаж.

...

Вопрос: Кто такая Бодьо, выезжавшая с вами в Черниговскую область.

Ответ: Бодьо Мария, примерно 1925 года рождения, уроженка села Старая Рудня, Городнянского района Черниговской области, в период немецкой оккупации прибыла в западные области Украины и вышла замуж за жителя села Арла[м]ивская Воля – Бодьо Николая.

Бодьо Мария вместе с мужем поддерживает организационную связь с подпольем ОУН. К тому же Бодьо Николай является родственником бандита «Дружба», который часто заходил к нему за получением продуктов питания.

Вопрос: Когда и при каких обстоятельствах вы познакомились с Бодьо Марией?

Ответ: В марте 1949 года с бандитом «Дружба» я заходила к Бодьо Николаю за продуктами питания, тог[д]а же познакомилась с его женой Бодьо Марией. Позже, когда был решен вопрос о направлении меня в восточные области Украины, «Луговой» заявил, что он подберет надежную женщину, с которой я должна выехать.

Спустя несколько дней «Луговой» сообщил, что со мной поедет Бодьо Мария, которая имеет сестру Ремболович Нину, проживающую в селе Старая Рудня, Городнянского района Черниговской области и, что он с нею уже об этом говорил и снабдил деньгами, в сумме 600–700 рублей. Мне лично «Луговой» вручил для различных расходов связанных с поездкой 1000 рублей.

В конце мая 1949 года, в сопровождении боевика «Лугового», – «Соловей» я пошла к Бодьо М. и договорилась о дне выезда. Причем во время беседы я поняла, что о цели моей поездки в Черниговскую область она хорошо осведомлена.

Вопрос: Как практически вами было выполнено задание краевого «провода» ОУН, полученное через бандита «Лугового» ?

Ответ: Согласно договоренности с Бодьо, 3 или 4 июня 1949 года я встретилась с ней на станции Хоросница, Дрогобычской области, где сели на поезд и выехали в Черниговскую область. От ст. Хоросница до ст. Львов нас сопровождал муж Марии Бодьо Николай, который знал, что мы направляемся по заданию подполья ОУН.

По прибытию в село Старая Рудня мы остановились в доме Ремболович Нины, 28 лет, не замужняя, работающей в колхозе, которой Бодьо представила меня как сестру своего мужа.

Узнав, что Ремболович Нина очень любит свою сестру Марию и что в связи с этим она не предаст нас, вечером того же дня я рассказала ей о том, что являюсь бандеровкой и прибыла в Черниговскую область для выполнения организационных заданий ОУН. Кроме того, я рассказала Ремболович о деятельности ОУН по созданию т. н. «Самостийной Украины».

На второй день я прочитала Ремболович антисоветскую брош[ю]ру «Учителька», содержание которой она одобрила.

После этого к Ремболович пришел муж ее второй сестры Андрей, лет 35–40, работающий бригадиром [в] колхозе с. Старая Рудня. В процессе беседы я установила, что Андрей инвалид Отечественной войны, беспартийный, и высказывает недовольство колхозным строем. Убедившись в том, что Андрей настроен антисоветски, я рассказала ему подробно о бандеровцах, а затем предложила ему прочитать несколько националистических брош[ю]р, привезенных мною. Прочитав, среди прочих брошур, «Програму ОУН», Андрей положительно отозвался о ней.

Вопрос: С кем вы еще встречались в с. Старая Рудня?

Ответ: Находясь в с. Старая Рудня я кроме названных выше лиц встречалась также с мужем третьей сестры Бодьо Марии, по имени Федор, инвалид Отечественной войны /без одной ноги/, работающим в сельском магазине. Федор настроен патриотически к советской власти, поэтому никаких антисоветских разговоров с ним я не вела. Позже я встретила с сыном третьей сестры Бодьо Марии, фамилии его не знаю, по имени Василий, 1929 года рождения, житель с. Старая Рудня, работающим на станции Гомель, откуда приезжает домой в воскресные дни. В беседе с Василием я установила что он настроен антисоветски, выражает недовольство работой на железнодорожном транспорте и материальными условиями жизни. В связи с этим я рассказала ему о целях и задачах, которые ставят перед собой участники ОУН. Во время беседы Василий проявлял большой интерес к деятельности подполья ОУН и с любопытством спрашивал меня – что представляют из себя бандеровцы.

После этого я дала Василию прочитать националистическую литературу. Перед отъездом из с. Старая Рудня я предложила Василию распространить литературу среди местной молодежи, что он пообещал выполнить.

Кроме того, в селе Старая Рудня я встречалась с по[рт]ным, фамилии и имени его не помню, 50 лет, украинец, который содержит частную портновскую мастерскую. В беседе с портным я выяснила его враждебное отношение к советской власти, после чего рассказала ему об ОУН. К деятельности ОУН портной проявил большой интерес, затем я дала ему прочитать брош[ю]ру «Кто такие бандеровцы и за что они ведут борьбу». Ознакомившись с содержанием брош[ю]ры портной отозвался о ней положительно. Затем портной вручил мне свой адрес и просил писать ему письма, в которых сообщать в завуалированной форме о деятельности ОУН в западных областях Украины.

Вопрос: А как вами были выполнены другие задания краевого «провода» ОУН?

Ответ: Через родственников Бодьо Марии – Ремболович Нину, Федора, Андрея, Василия и их жен я согласно заданию, полученному от «Лугового», собрала и другие сведения необходимые для подполья ОУН.

Таким образом, за время пребывания в селе Старая Рудня я приобрела связи и подготовила лиц, которых участники ОУН при выезде из западных областей Украины в Черниговскую область могли использовать для проведения организационной работы. Были разведаны возможности для работы подполья ОУН в Городнянском районе. Изучила, что окрестности сел имеют большие леса и овраги, в которых могут укрываться бандгруппы, а населенные пункты недостаточно обеспечены надзором вооруженных групп МГБ, МВД и милиции. Я также установила, что проверка документов в селах и на железнодорожном транспорте не производится, что дает возможность беспрепятственному продвижению участникам ОУН.

Вопрос: Как долго вы находились в с. Старая Рудня?

Ответ: В селе Старая Рудня я была 10-12 дней, 16 июня 1949 года вместе с Бодьо Марией я прибыла в город Киев, где остановилась, а Бодьо уехала домой, в село Арла[м]ивская Воля.

Вопрос: С какой целью вы выезжали в Киев?

Ответ: В Киеве я также решила приобрести знакомых и изучить возможности для проведения нелегальной оуновской деятельности.

Вопрос: Эту цель вам удалось осуществить?

Ответ: Да, свое намерение я частично выполнила. Выезжая из села Старая Рудня, я спросила Бодьо, имеет ли она родственников или знакомых, проживающих в городе Киеве. Бодьо ответила, что в Киеве находится ее односельчанин из с. Старая Рудня и вручила мне его адрес. По прибытию в город Киев, я сразу пошла по адресу, полученному от Бодьо /ул. Короленко 6/, разыскала ее односельчанина и остановилась у него на ночлег.

Вопрос: Кто этот односельчанин Бодьо?

Ответ: Его фамилии, имени и отчества не помню. 60 лет, низкого роста, худощавый, волос светлый с проседью, имеет небольшую бороду и усы. В процессе разговоров я установила, что он по национальности украинец, беспартийный. Работает швейцаром на центральном телеграфе. Вместе с ним проживают: его жена – 55 лет, дочь, по имени, кажется, Лидия, 25 лет, зять, имени которого не помню, 30 лет, и девочка, 5 лет. Квартира швейцара состоит из одной комнаты, находящейся на первом этаже, направо, при входе в подъезд с улицы. Швейцар, и все члены его семи настроены просоветски, поэтому с кем-либо из них вести разговоры о деятельности ОУН я боялась. На следующую ночь я остановилась в квартире неизвестной мне женщины, работающей дворником в музыкальной школе по ул. Короленко, номер дома не помню, с правой стороны, если следовать вниз

по улице от Госуниверситета. Ее приметы – 60 лет, высокого роста, худощавая, волос седой, хромота на одну ногу. Со слов этой женщины я узнала, что она по национальности полька, в Киеве проживает с 1914 года, куда прибыла из Польши. В моем присутствии антисоветских высказываний она не проявляла. По своим убеждениям глубоко верующая и интересуется вопросами религии. О своей принадлежности к ОУН я ей ничего не говорила. Как швейцару, так и ей, я рассказывала, что являюсь жительницей с. Арла[м]ивская-Воля, Судово-Вишнянского района, Дрогобычской области, выезжала в Черниговскую область к своей родственнице и прибыла в Киев для осмотра достопримечательностей города.

Вопрос: При каких обстоятельствах вы познакомились с названной женщиной, работающей дворником?

Ответ: Остановившись у швейцара центрального телеграфа, я сообщила, что его односельчанка Бодьо Мария задержалась в селе Старая Рудня и придет в Киев на следующий день, где должна встретиться с ней, а затем вместе выехать домой в Дрогобычскую область. На второй день я ушла от швейцара и согласно заданию, полученному от «Лугового» должна была выехать в какой-либо район или область на восток от Киева с целью изучения возможностей для проведения оуновской работы.

Я имела намерение выехать в Полтавскую область или город Канев, Киевской области, однако явившись на железнодорожный вокзал узнала, что по[е]зда в направлении Полтавы нет. Затем я пошла на пристань[, ч] чтобы выехать в Канев, но и парохода в тот день, в направлении Канева не оказалось. После этого я вновь возвратилась в центр города, и по улице Короленко случайно увидела у ворот сидящую женщину, к которой обратилась с просьбой найти мне квартиру для ночлега.

Вопрос: Расскажите правдиво, кто вручил вам ее адрес?

Ответ: Утверждаю, что с ней я познакомилась случайно, и никто мне ее адреса не давал.

Вопрос: Какую конкретно вы провели организационную работу в Киеве?

Ответ: Необходимых для ОУН связей в Киеве я не приобрела. Однако установила, что для подполья ОУН имеются все возможности для направления в Киев сво[и]х эмиссаров. 18 июня 1949 года, перед отъездом из Киева, оставшуюся у меня националистическую литературу я разбросала на лестничных сходах трех домов. Всего я распространила в Киеве около 7 антисоветских брошюр. Одну из брошюр под названием «О свободе прессы в СССР» я бросила у крыльца редакции газеты «Радянська Украина».

19 июня 1949 года из г. Киева для выполнения заданий подполья ОУН я выехала пароходом в г. Канев.

Вопрос: В чем заключалось это задание?

Ответ: Для сбора необходимых для подполья сведений, о которых я говорила выше, «Луговой» поручил мне побывать в нескольких районах и областях восточной Украины. Поэтому решила осмотреть в Каневе могилу Шевченко и использовать эту поездку в организационных целях. Однако доехать в Канев мне не удалось.

Вопрос: Почему?

Ответ: В пути следования один из пассажиров парохода подошел ко мне и начал спрашивать – кто я, откуда, зачем и куда еду. Я ответила, что являюсь учительницей, работаю в Дрогобычской области и еду в Канев посмотреть могилу Шевченко. Полагая, что пассажир является сотрудником МГБ, и боясь быть разоблаченной как участница ОУН, я выбрала удобный момент и на пристани Кальне [це село наприкінці 1950-х рр. затоплене водами Канівського водосховища – ред.] сошла с парохода. Не задерживаясь на пристани, пошла берегом Днепра в направлении Киева. Пройдя несколько километров, дошла до одного из районных центров /названия не помню/, села на поезд и возвратилась в Киев. По прибытию в Киев я сразу ушла на железнодорожный вокзал, а затем выехала в город Львов.

21 июня 1949 года я прибыла в город Львов, переночевала в квартире своей знакомой Ясеницкой /имени не помню/, проживающей по ул. Сагайдачного, а на следующий день проходящей автомашиной выехала в направлении Яворова. В с. Хоросница, Судово-Вишнянского района, я установила связь с «Луговым», которому рассказала о своей поездке в восточные области Украины. После этого составила подробный отчет, который отпечатали на пишущей машинке и вручила «Луговому».

Вопрос: После возвращения в Дрогобычскую область, вы поддерживали связь с родственниками Бодьо и другими лицами, с которыми позна[к]омились в восточных областях Украины?

Ответ: Нет, связи с ними я не поддерживала. Имеющиеся у меня адреса портного из села Старая Рудня и родственника Бодьо Марии, Василия, я передала «Луговому». Одновременно предлагала «Луговому» вызвать Василия через Бодьо в Дрогобычскую область и переговоры с ним по организационным вопросам.

Полагаю, что Василий в Дрогобычскую область для связи с «Луговым» не приезжал, так как осенью 1949 года он подлежал призыву в Советскую армию.

Вопрос: По каким документам вы выезжали в Черниговскую и Киевскую области?

Ответ: Я имела паспорт на имя Квик Софии.

Вопрос: Где вы взяли этот документ?

Ответ: Паспорт мне вручил «Луговой». Незадолго перед моим отъездом «Луговой» предложил мне дать свою фотокарточку, которая впоследствии была наклеена в паспорт, выданный на имя Квик.

Вопрос: Кто такая Квик София?

Ответ: Личности Квик Софии я не знаю. В паспорте значилось, что она является жительницей с. Арла[м]ивская-Воля, Судово-Вишнянского района, Дрогобычской области.

Вопрос: Кроме антисоветской литературы, что вы еще брали с собой при следовании в восточные области Украины?

Ответ: Я брала с собой также пистолет «Вальтер» с боеприпасами, который, как участница ОУН, имела при себе постоянно.

Вопрос: Назовите других, известных вам эмиссаров ОУН, выезжавших в восточные области Украины для проведения антисоветской националистической деятельности?

Ответ: Кто еще выезжал в восточные области Украины, кроме меня и Бодьо, по заданию «провода» ОУН, я не знаю. Однако мне известно, что глава[р]и бандоуновского подполья уделяют большое внимание распространению идей ОУН среди так называемых «восточников».

Вопрос: Покажите подробно, в каком направлении бандитское подполье ОУН проводит свою деятельность в восточных областях Украины?

Ответ: Еще в 1947 году, когда я была направлена в Яворовский надрайонный «провод» ОУН в качестве референта пропаганды, из окружного «провода» поступила инструкция «О работе на востоке». В этой инструкции указывалось, как надо проводить работу низовым звеньям ОУН по распространению националистических идей и подготовк[е] оуновских кадров в восточных областях Украины.

В инструкции также отмечалось, что каждый районный «проводник» обязан знать наличие восточников, проживающих на его территории и распространять среди них литературу, издаваемую подпольем ОУН.

Устанавливать личные связи с восточниками, прибывшими в западные области Украины, и подбирать среди них надежных лиц для вовлечения в ОУН.

Направлять в восточные области Украины националистическую литературу и распространять ее среди населения.

Уделять особое внимание по проведению националистической работы среди учителей-восточников, работающих в западных областях Украины.

Далее в инструкции указывалось, что в целях всестороннего изучения восточных областей Украины необходимо собирать разведывательные данные политического и экономического характера, а также делать записи своих впечатлений после встреч с восточниками.

Распространять антисоветскую националистическую литературу в районных и областных центрах западных областей Украины, в которых проживают восточники.

Направлять эту литературу через почтовую связь, подбрасывать в ящики для писем и газет, разбрасывать в парках, трамваях, кино-театрах и других общественных местах.

Кроме указанной выше инструкции, в 1949 году Центральный «провод» ОУН издал ряд других указаний по работе в восточных областях Украины.

В этих указаниях требовалось практиковать посылку оуновских эмиссаров в восточные области Украины для проведения организационной работы и подготовки соответствующей базы для создания низовых звеньев ОУН из местных жителей.

Допрос прерван 9 октября 1950 года
в 17. 00.

ДОПРОСИЛИ	ЗАМ(ЕСТИТЕЛЬ) НАЧ(АЛЬНИКА) ОТДЕЛА СЛЕД(СТВЕННОЙ) ЧАСТИ МГБ УССР МАЙОР ГОРЮН
	НАЧ(АЛЬНИК)ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕД(СТВЕННОГО) ОТДЕЛА УМГБ УССР КАПИТАН ПРОСКУРНИКОВ
ВЕРНО	(ПОДПИСЬ)

ГДА СБУ. – Ф. 2. – Оп. 49 (1953 р.). – Спр. 2. – Т. 1. – Арк. 7-9, 12-22.
Копія. Машинопис.

ЛИСТ МАТЕРІ Г. ГОЛОЯД, ОЛЕНИ ГРИГОРІВНИ САВИЦЬКОЇ, ДО ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ СРСР

Генеральному прокурору г. Москвы

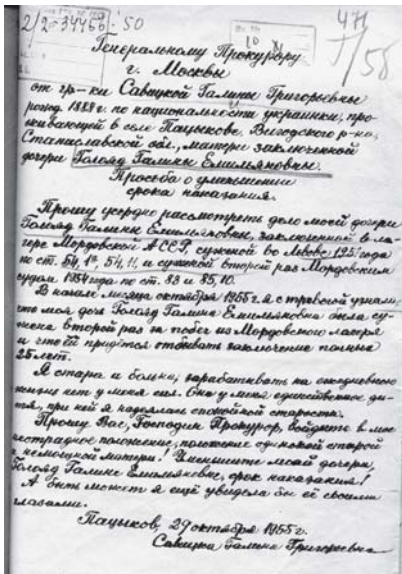
От гражданки Савицкой Галины¹⁰⁰ Григорьевны, рождения 1889 года, по национальности украинки, проживающей в селе Пацькове Выгодского района Станиславской области, матери заключенной дочери Голояд Галины Емельяновны.

Просьба о уменьшении срока наказания.

Прошу усердно рассмотреть дело моей дочери Голояд Галины Емельяновны, заключенной в лагере Мордовской АССР, суженой во Львове 1951 года по ст. 54, 1А, 54, 11 и суженой второй раз Мордовским судом 1954 года по ст. 83 и 85.

---

¹⁰⁰ Так у документі.

Лист-прохання Олени Савицької, матері Г. Голояд, про дострокове звільнення доньки. 29.10. 1955 р.

В начале месяца октября 1955 года я с тревогой узнала, что моя дочь, Голояд Галина Емельяновна, была сужена второй раз за побег из Мордовского лагеря и что ей придется отбывать заключение полные 25 лет.

Я стара и больна, зарабатывать на ежедневную жизнь нет у меня сил. Она у меня единственное дитя, при ней я надеялась спокойной старости.

Прошу Вас, Господин Прокурор, войдите в мое неотрадное положение одинокой, старой и немощной матери! Уменьшите моей дочери, Голояд Галине Емельяновне, срок наказания!

А быть может я еще увидела бы ее своими глазами.

Пацыков, 29 октября 1955 года
Савицка Галина Григорьевна.

ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. № 75389-фп. – Т. 2. – Арк. 471.
Оригінал. Рукопис.

✂ ✂ ✂

Галина Голяд – «Марта Гай»,
фото після арешту МДБ УРСР

Галина Голяд

Галина Голяд

Галина Голяд

Галина Голяд та її наречений – керівник Головного осередку пропаганди ОУН Петро Федун – «Петро Полтава»

Керівник Проводу ОУН Роман Шухевич – «Тур» та керівник Львівського крайового проводу ОУН Осип Дяків – «Наум», яким Галина Голяд несла пошту до Львова у травні 1950 р.

Роман Шухевич – «Тур»,
Керівник Проводу ОУН.
Фото 1949 р.

Галина Дидик – «Анна»
(фото після спожиття отрути в
часі арешту 5.03.1950 р.)

Ольга Ільків – «Роксоляна»,
зв'язкова Р. Шухевича
(фото після арешту МДБ УРСР)

Катерина Зарицька – «Монета»,
реф. УЧХ, зв'язкова Р. Шухевича
(фото після арешту МДБ УРСР)

Дарія Гусяк – «Нуся»,
зв'язкова Р. Шухевича
(фото після арешту МДБ УРСР)

Галина Дидик – «Анна»,
зв'язкова Р. Шухевича
(фото після арешту МДБ УРСР)

Керівники Львівського крайового проводу ОУН: зліва – Зиновій Тершаківець – «Федір», в центрі – Ярослав Дякон – «Мирон».

Фотографія довірених зв'язкових керівників ОУН. Цілком можливо, фото були зроблені під час якихось вишколів, подібні вишколи проходила і Галина Голянд.

Марія Дурбак – «Спартанка»,
зв'язкова В. Кука

Надія Якимович – «Надя»,
друкарка П. Федуна

Зв'язкові ОУН. Зліва направо: Ірина Савицька (Козак) – «Бистра»,
Ольга Ільків – «Роксоляна», Марта Пашківська – «Мартуся»

Підпільники Калущини. Саме на цій території у 1949–1950 рр. переховувалися П. Федун та Г. Голояд. Четвертий зліва – Василь Гошовський – «Дорошенко», керівник Болахівського РП ОУН.

Повстанський Великдень. Четвертий зліва – райпровідник Болахівщини Василь Гошовський – «Дорошенко»

Василь Гошовський –
«Дорошенко», провідник
Болахівського РП ОУН,
керівник зв'язку П. Федуна
Загинув у серпні 1950 р.

Володимир Фрайт – «Жар»,
окружний провідник Калущини
в 1950–1951 рр., наблизений
до П. Федуна

Юрій Попович – «Павлюк»,
керівник охорони П. Федуна
у 1950 р.

Степан Тишківський – «Волиняк»,
керівник Вигодського РП ОУН

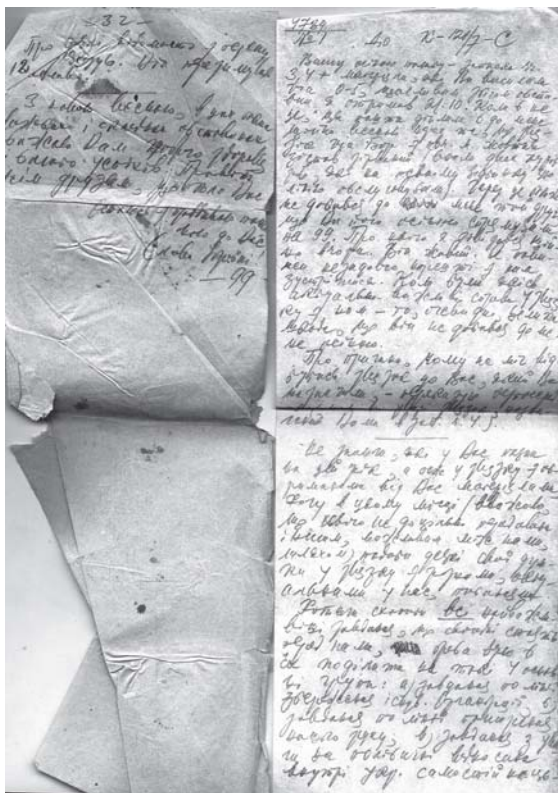
Мирослав Зборик – «Арсен» та його дружина «Леся». Були затримані співробітниками МДБ у травні 1950 р. під час чекістсько-військової операції за свідченнями Галини Голояд.

Григорій Кочан – «Роман», довірена особа П. Федуна (фото з ув'язнення)

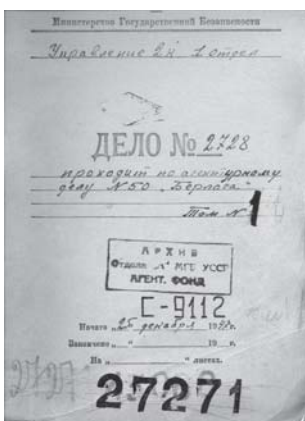
Підпільні видання ОУН, вилучені співробітниками МДБ УРСР під час різних чекістських операцій у 1950 р.

Опакування, перший і останній аркуш 32-сторінкового листа П. Федун до Р. Шухевича. Саме цей лист несла у Львів Г. Голояд, і він у неї був вилучений 6 травня 1950 р. під час арешту працівниками МДБ.

Обкладинки архівної кримінальної справи № 75389-фп, заведеної МДБ на Г. Голояд, Марію і Миколу Бодьо (станом на 1950 і 1957 рр.)

Обкладинка першого тому оперативно-розшукової справи № С-9112, заведеної управлінням 2-Н МДБ УРСР на Петра Федуну (агентурна кличка «Шакал»). В цій справі містяться матеріали про діяльність П. Федуну і його довірених осіб, в т. ч. Г. Голояд.

Ордер на арешт Г. Голояд (цікаво, що її заарештували 6.05.1950 р., а ордер підписаний лише 18 травня. Типове явище тих часів. Тим паче, з 7 до 18.05.1950 р. оперативники МДБ використовували Голояд як поводиря в Карпатах для розшуку підпільників).

ПОКАЖЧИК

- «11», опер. кличка МДБ. *Див.*
Зборик Мирослав
- «12», опер. кличка МДБ. *Див.*
Зборик «Леся»
- «123», пров. *Див.* Федун Петро
- «155», пров. *Див.* Галаса Василь
- «1648», пров. *Див.* Федун Петро
- «171», пров. *Див.* Шухевич Роман
- «401», пров. *Див.* Дяків Осип
- «605», пров. *Див.* Дяків Осип
- «99», пров. *Див.* Федун Петро
- А**
- Абакумов Віктор Семенович, мін.
МДБ СРСР 36
- Акт 30 Червня 15
- Американці 49
- Англійці 49
- Англія 49
- Андрій, з с. Стара Рудня 84, 85
- «Андрій», стан. 45
- Арламівська Воля, с. Мостиського
р-ну 25, 82, 83, 85, 86, 88
- «Арпад». *Див.* Слюзар Дмитро
- «Арсен», надр. пров. *Див.* Зборик
Мирослав
- Арсенич Микола («Михайло»)
15, 82
- Б**
- Бандера Стапан 7
- Бандерівці 22, 24, 83, 84
- Баранів (Баранів Сандомир-
ський), м. (Польща) 15
- «Барвінок», куц. *Див.* Бучко
Дмитро
- «Берлога», аг. спр. МДБ 14, 79
- Биков, май. МДБ 31, 32, 38, 42,
70, 71, 75
- «Бистра», зв. *Див.* Козак Ірина
Йосипівна
- «Бистрий», агент МДБ 79
- Биструхін Г. С. 12
- Білогорща, с. (тепер у складі м.
Львова) 30, 38
- Білорусь 12
- «Бір», окр. реф. проп. 27
- «Богдан», б-к 73
- Бодьо Марія Пилипівна 25, 26,
50, 51, 82-88, 100
- Бодьо Микола Васильович 25,
50, 83, 100
- Бодьо, подружжя 51
- Болдін Олександр Іванович,
опер. МДБ 44
- Болехів, м. Івано-Франківської
обл. 30, 33, 41, 44, 71, 74
- Болехівський НП (РП). *Див.* ОУН,
Болехівський НП
- Болехівський, р-н 17, 42-44, 70,
72
- Болехівщина 44, 45, 96
- Болух Анна (Ганна). *Див.* Голояд
Галина Омелянівна
- Бондаренко, опер. МДБ 33, 44
- Бондаренко, полк., нач. УМДБ 80
- Бортятин, с. Мостиського р-ну 23
- Бряза, с. *Див.* Козаківка, с.
Болехівської м/ради
- Букачівський, р-н 71
- Буковина 29
- Бунів, с. Яворівського р-ну 21
- Бурштин, м. Галицького р-ну
Івано-Франківської обл. 9, 51
- Бучко Дмитро («Барвінок») 45
- Буша, с. Ямпільського р-ну
Вінницької обл. 7
- «Бюро Інформації УГВР», підп. в-
ня 66
- В**
- «Варнак», окр. пров. *Див.* Гуляк
Володимир
- Василь, з с. Стара Рудня 84, 85,
87
- Веденєєв Дмитро Валерійович 12
- Вигнанський Володимир («Клим»)
21
- Вигодський, р-н 89

Вигодський РП. *Див.* ОУН, Вигодський РП
Вишнів, с. Рогатинського р-ну 71
Вікторов, к-р спецгр. МДБ 32
Вісла, р. 15
ВКП(б) 24, 47
«Владімирській централ», тюрма 8, 51
«Влодко». *Див.* Голояд Мирон
Волинь 22, 23
«Волиняк», рай. пров. *Див.* Тишківський Степан
«Волк», опер. кличка МДБ. *Див.* Шухевич Роман
«Вороний», к-р ВО. *Див.* Левкович Василь
«Вуйко», зв. ОП 20
ВУЧК 10
Г
«Гай Марта». *Див.* Голояд Галина
Гайовська Любомира («Рута») 21
Галаса Василь («Орлан») 18, 37, 42, 77
Галаса Марія. *Див.* Пискір Марія
Галичина 8, 15, 16, 17, 22, 23
«Галичина», дивізія 7
Ганьковичі, с. Мостиського р-ну 21
Гнатів Федір («Шугай») 48, 73
«Голос України», підп. часопис 20
Голояд Галина Омелянівна («Марта», Ярина, «Р», «Оксана», «Марта Гай») 6, 8-24, 26-30, 33-37, 39-46, 48-55, 69, 70, 72, 76-81, 87-92, 94, 96, 98-101
Голояд Ігор Мирославович 79
Голояд Мирон («Влодко») 8, 15, 16, 17, 77, 81, 82
Гомель, м. (Білорусь) 84
Гомзяк Ігор 11
Гордасевич Галина 9
«Горліс», надр. пров. 27
Городня, м. Чернігівської обл. 25

Городнянський, р-н Чернігівської обл. 24, 25, 27, 80, 82, 83, 85
Городок, м. Львівської обл. 16
Горюн, май. МДБ 89
ГОСП. *Див.* ОУН, ГОСП
Гошів, с. Долинського р-ну 30, 33, 41, 74
Гошовський Василь («Дорошенко») 45, 96, 97
«Григор», окр. реф. проп. *Див.* Гук Мирослав
Громов, май. МДБ 30, 31
Гузеев. *Див.* Гузеев, май. МДБ
Гук Мирослав («Григор») 18, 77
Гуляк Володимир («Варнак») 18
Гусяк Дарія («Нуся») 53, 93, 101
Г
Гузеев, май. МДБ 36, 75, 101
Д
«Дажбог», проп. прогр. ОУН 23
Даниленко В. 12
Демиденко В., опер. МДБ 44
Дидик Галина («Анна») 33, 36, 53, 92, 93, 101
«Дмитренко Марія». *Див.* Світлик Богдана
«Дмитро», край. пров. СБ. *Див.* Дякон Ярослав
Дніпро, р. 87
Дніпропетровська, обл. 28
Довжок, хут. (Болахівщина) 30
Долинщина 44
Долинський НП. *Див.* ОУН, Долинський НП
Дорош В., ст. рад. юстиції 52
«Дорошенко», рай. пров. *Див.* Гошовський Василь
ДПУ (ГПУ) 10
Дребот Богдан Маркович 9, 51
Дребот Галина Омелянівна. *Див.* Голояд Галина Омелянівна
Дребот Марко 51
Дребот Марко Богданович 9

Дрогобицька, обл. 19, 23, 25-27,
31, 33, 38, 39, 82, 83, 86-88
Дрогобицький Окр.П. *Див.* ОУН,
Дрогобицький Окр.П
Дрогобич, м. Львівської обл. 31
Дроздов Віктор Олексійович,
ген.-май. МДБ 31-33, 38,
39, 41-44
«Дружба», б-к СБ 22, 83
Дурбак Марія («Спартанка») 95
Дяків Осип («Наум», «401», «605»)
37, 38, 75, 76, 92
Дякон Ярослав («Мирон»,
«Дмитро») 16, 94

Е

Емведисти. *Див.* МВД
Емгебісти. *Див.* МДБ
Еренбург Ілля 47, 48
Естонія 12

Є

«Єфрем», край. провідник. *Див.*
Слободян Степан

Ж

«Жар», окр. пров. *Див.* Фрайт
Володимир
Житомир, м. 12
«Жіноча служба України», орг. 82

З

Зависна Оріся, сотн. 7
Закарпаття 29
Закарпатський край ОУН. *Див.*
ОУН, Закарпатський край
Закерзоння 15-19
Закерзонський КП. *Див.* ОУН,
Закерзонський КП
Запорізька, обл. 28
«Запорожець», кур'єр 45, 70, 71
Зарицька Катерина («Монета»)
8, 93, 101
Західна Україна. *Див.* Україна,
Західна
Західні області. *Див.* ЗУЗ
Західноукраїнські, терени. *Див.* ЗУЗ
Зборик («Леся») 43, 73, 79, 98

Зборик Мирослав («Арсен»,
«Орленко») 36, 39, 43-49, 53,
71-73, 77, 79, 98

Зборик Ярослав. *Див.* Зборик
Мирослав

Здолбунів, м. Рівненської обл. 82
«Золотар», окр. провідник. *Див.*
Слюзар Дмитро

Золотников, прац. МДБ 79
«Зоя», зв. КП. *Див.* Химка Зеновія
Зубатенко, пр. МДБ 33
ЗУЗ 21, 24, 27, 69, 76, 80-85, 88
ЗЧ ОУН. *Див.* ОУН, ЗЧ

І

Іван («Остап») 73, 77
Івано-Франківськ, м. 31, 33
Івано-Франківська, обл. 17, 30,
31, 33, 38, 39, 42-44, 46, 51,
70, 72, 89

Івано-Франківщина (Станисла-
вівщина) 28

Івано-Франківщина (Янівщина)
27

Івано-Франкове, смт. Яворівсько-
го р-ну 27

Івахно, ст. лейт. МДБ 39

Ізмаїльська, обл. 28

Ілемня, с. Рожнятівського р-ну
36, 38, 39, 44, 46, 72, 74

«Іллінська Ольга». *Див.* Гайовська
Любомира

Ільків Ольга («Роксоляна») 16, 93,
95

Іркутська, обл. (Росія) 51
Ісаєвич Ярослав, проф. 12
Іщук Олександр 12, 30

К

Кавказці 35
Каганович Арон Григорович,
полк. МДБ 32
Кагарлик, м. Київської обл. 26
Калмиков, май. юстиції 50
Калуський Окр.П. *Див.* ОУН,
Калуський Окр.П

- Калущина 96, 97
 Кальне, с. (тепер затоплене Канівським водосховищем) 87
 Канів, м. Черкаської обл. 26, 81, 86, 87
 Канівське, водосховище 87
 Карпати, г. 17, 23, 28, 36, 53, 70, 71, 79, 100
 Карпатські, гори. *Див.* Карпати, г. Карпатський КП. *Див.* ОУН, Карпатський КП
 Квік (Квик) Софія Іванівна. *Див.* Голяяд Галина Омелянівна
 КДБ (КГБ) 10, 35, 50
 Керенський Олександр 49
 Київ, м. 9, 12, 22, 26, 27, 32, 52, 61, 78, 80, 81, 85-87
 Київська, обл. 26, 80, 81, 86, 87
 Кияни 26
 Кінгір, концтабір 8
 Кіровоградська, обл. 28
 «Клим», надр. пров. *Див.* Смуk Євген
 «Клим», надр. провідник. *Див.* Вигнанський Володимир
 «Кметь». *Див.* Слюзар Дмитро
 Ковальчук Микола Кузьмич, мін. МДБ УРСР 44, 78
 Ковальчук, мол. серж. МВД 50
 Козак Ірина («Лада») 17
 Козак Ірина Йосипівна («Бистра») 95
 «Козак», чл. РП 45
 Козакевич Наталка («Сіра») 18
 Козаківка, с. Болехівської м/ради 28
 Коломийський Окр.П. *Див.* ОУН, Коломийський Окр.П
 «Командир молодший», пров. *Див.* Федун Петро
 Кондрат Михайло («Скитан») 20, 77
 Корманічі, с. Перемиського пов. (Польща) 18
 «Корнило», підп. 17
 Кочан Григорій («Роман») 98
 КП(б)У, ЦК 36
 Кравчук Роман («Петро») 20, 77
 Краківське, в-во (Польща) 15
 Краковець, смт. Яворівського р-ну 22
 Крим, п/о 28
 Крип'якевич Іван, проф. 12, 19
 Крукеницький, р-н 21
 Крупін, лейт. МДБ 45
 Кук Василь («Леміш») 42, 95
 Кулик Микола 11
 Кульчицький Станіслав, проф. 12
 «Кушнір», б-к СБ 22
- Л**
 «Лада», реф. УЧХ. *Див.* Козак Ірина
 Латвія 12
 «Левко», підп. 70, 71
 Левкович Василь («Вороний») 20
 «Леміш», пров. *Див.* Кук Василь
 «Леся», аг. МДБ 32
 «Леся», друк. *Див.* Зборик («Леся») 18
 «Летун», реф. СБ 18
 «Лена», друк. 22
 Липа, с. Долинського р-ну 44
 Липинський, мол. серж. МВД 50
 «Лисиця» («Лиса»), опер. клічка МДБ. *Див.* Голяяд Галина Омелянівна
 «Листок», реф. зв. 45
 Литва 12
 Лівобережна Україна. *Див.* Україна, Лівобережна
 Лідія (з Києва) 80, 85
 «Луговий», надр. пров. *Див.* Саган Лужки, с. Долинського р-ну 43, 44
 Львів, м. 8, 12, 15, 16, 19, 20, 26, 31, 33, 34, 36, 38, 39, 42, 44, 69-71, 74, 76-79, 81-83, 87, 89, 92, 99
 Львівська, обл. 12, 13, 16-18, 34-36, 42, 50, 52, 75, 78, 79
 Львівський, край (КП). *Див.* ОУН, Львівський край (КП)

Львівський Обл.П. *Див.* ОУН,
Львівський Обл.П
Львівський Окр.П. *Див.* ОУН,
Львівський Окр.П
Львівський, університет 19, 23
Львівщина 16, 17, 19, 20

М

Магура, г. 40
Мазепа Іван, гетьм. 7
Майструк, полк. МДБ 79
«Малий», аг. МДБ 79
«Малуша», зв., пов. УЧХ. *Див.*
Мороз Ольга
«Марічка». *Див.* Пискір Марія
«Марта Гай». *Див.* Голояд Галина
Омелянівна
«Марта», пр. ГОП. *Див.* Голояд
Галина Омелянівна
«Мартуся», зв. *Див.* Пашківська
Марта
МВД. *Див.* МВС
МВС 10, 21, 24, 29, 50, 51, 62,
64, 67, 68, 85
МГБ. *Див.* МДБ
МДБ 10, 11, 13, 14, 16, 18-23, 25-
47, 49, 50, 53, 69-71, 75, 76,
78-81, 85, 87, 89, 91, 93, 98-
101
«Медвідь», підп. 17
Мельніков Л. Г., 1-ий секр. ЦК
КП(б)У 36
Миколаїв, с. Пустомитівського
р-ну 17
Миколаївська, обл. 28
Миколаївський НП. *Див.* ОУН,
Миколаївський НП
«Мирон», обл. / край. реф. СБ.
Див. Дякон Ярослав
«Мирослава», агент МДБ. *Див.*
Химка Зеновія
«Михайло», пров. СБ. *Див.*
Арсенич Микола
Мордовія 8, 51
Мордовська АРСР (АССР) 51, 89

Мордовські, концтабори 53, 90
Мороз Володимир 12
Мороз Ольга («Малуша») 77
«Морський», зв. Окр.П 27
Моршин, м. Стрийського р-ну 71
Москалі. *Див.* Росіяни
Москва, м. (Росія) 89
Мудра Галина 19
Мудра Надія 19
«Муха», б-к 73

Н

«На чатах», підп. журнал 20
«Надя», друк., зв. *Див.* Якимович
Надія
«Наум», край. пров. *Див.* Дяків
Осип
Ніколаєва Наталія 12
Німці 7, 15, 48, 69, 81
НКВС (НКВД) 10, 17
НКДБ (НКГБ) 10, 17
Ново-Яричівський, р-н 17
О
Одеська, обл. 28
Озьорний (Озьорлаг), концтабір
51
«Оксана». *Див.* Голояд Галина
Омелянівна
«Олег», підп. 20, 21
«Олег», проп. прогр. ОУН 23
«Олесь», б-к 20
«Оля», друкарка 22
Організація. *Див.* ОУН
«Орест», б-к 73, 77
«Орлан», пров. *Див.* Галаса
Василь
«Орленко». *Див.* Зборик
Мирослав
«Орлик», куц., зв. 45, 70, 71
«Орлик», проп. прогр. ОУН 23
«Остап», б-к СБ 22
«Остап», зв. окр. пров. 27
«Остап», охор. *Див.* Іван
(«Остап»)
«Остап», чл. надр. пров. 27

- ОУН 7, 8, 10-18, 20-28, 31-33, 35, 37-39, 43, 44, 47-50, 52, 68, 69, 70, 72, 75-77, 80-88, 92, 94-98, 101
- ОУН (б) 10, 12, 30, 45
- ОУН, Болехівський НП 71
- ОУН, Болехівський РП 42, 45, 96, 97
- ОУН, Вигодський РП 97
- ОУН, ГОСП 10-12, 14, 29, 34-36, 44, 45, 52, 92
- ОУН, Долинський НП 36, 43, 45, 77
- ОУН, Дрогобицький Окр.П 28
- ОУН, Закарпатський край 34
- ОУН, Закарпатський КП 42, 77
- ОУН, ЗЧ 49
- ОУН, Калуський Окр.П 28
- ОУН, Карпатський КП 27, 31, 36
- ОУН, Коломийський Окр.П 28
- ОУН, Львівський край (КП) 20, 38, 75-77, 82, 92, 94
- ОУН, Львівський Обл.П 82
- ОУН, Львівський Окр.П 21, 27
- ОУН, Миколаївський НП 27
- ОУН, Перемиський Окр.П 18, 77, 82
- ОУН, Провід 14, 16, 18, 19, 27, 28, 33, 34, 36, 42, 45, 67, 70, 75-78, 80-82, 88, 89, 92
- ОУН, Програма 84
- ОУН, СБ 16, 18, 20-23, 32, 77
- ОУН, Стрийський Окр.П 28, 76
- ОУН, Яворівський НП (Провід 27) 21, 27, 28, 45, 77, 82, 88
- ОУН, Яворівський РП 22
- Оунівське, підпілля. *Див.* ОУН
- П**
- «Павлюк», к-р охор. *Див.* Попович Юрій
- Пастельняк, п/полк. МДБ 81
- Пацків, с. Долинського р-ну 89, 90
- Пашківська Марта («Мартуся») 95
- Перемиський Окр.П. *Див.* ОУН, Перемиський Окр.П
- Перемиський, пов. 18
- Перемишль, м. (Польща) 18, 77
- Перемищина 18, 19
- Петлюра Симон 7
- «Петро», чл. Проводу ОУН. *Див.* Кравчук Роман
- ПЗУЗ 18
- Пискір Марія («Марічка») 8, 42, 77
- Пікман, Шльома, кап. МДБ 43
- «Платон», б-к 20
- Поділля 54
- Полісся 22
- «Полтава Петро». *Див.* Федун Петро
- Полтава, м. 86
- Полтавська, обл. 86
- Польські, війська (ВП) 18
- Польща 15, 18, 42, 77, 80, 81, 86
- Полюга Любомир 101
- Поляки 80, 86
- Попович Юрій («Павлюк») 97
- Посівнич Микола 11
- Потічний Петро Й., проф. 11
- Правобережжя. *Див.* Україна, Правобережна
- Прикарпаття 9
- «Провід 27». *Див.* ОУН, Яворівський НП
- Провід ОУН в Україні. *Див.* ОУН, Провід
- «Програма ОУН». *Див.* ОУН, Програма
- Проскурніков, кап. МДБ 89
- «Птах». *Див.* Сорока М.
- Р**
- «Р». *Див.* Голояд Галина Омелянівна
- Рава-Руська, м. Львівської обл. 16
- Радянська Україна. *Див.* УРСР
- «Радянська Україна», газета 26, 80, 86
- «Радянські, війська 15, 17, 77, 87

Рафаель, полк. МДБ 35
Рейх 15
Ремболович Марія Пилипівна
Див. Бодьо Марія Пилипівна
Ремболович Ніна Пилипівна 25,
83-85
Рівне, м. 82
Рівненська, обл. 42, 81
Ровенская, обл. *Див.* Рівненська,
обл.
Ровно, м. *Див.* Рівне, м.
Рогатин, м. Івано-Франківської
обл. 20
Рожнятівський, р-н 38
«Роксоляна», пр. УЧХ, зв. *Див.*
Ільків Ольга
«Роман», зв. *Див.* Кочан Григорій
Романівський, ліс 20
Романюк М. М. 12
Романюк Михайло Васильович 12
Росія 51
Росіяни 58
Рубан, кап. МДБ 39, 78
Русначенко Анатолій 12
«Рута». *Див.* Гайовська Любомира
С
Савицька Галина Григорівна. *Див.*
Савицька Олена Григорівна
Савицька Галина Омелянівна. *Див.*
Голояд Галина Омелянівна
Савицька Ірина Йосипівна. *Див.* Ко-
зак Ірина Йосипівна («Бистра»)
Савицька Олена Григорівна 15, 35,
51, 71, 89, 90
Савицький Омелян 15
Савчин Марія. *Див.* Пискір Марія
Саган («Луговий», «Треф», «Гончар»)
22, 23, 25, 27, 82, 83, 85-87
Самостійна Україна (Самостійна
Українська Держава). *Див.*
УССД
Сараєв Р., полк. МДБ 39, 41, 43
СБ (Служба Безпеки). *Див.* ОУН,
СБ

Світлик Богдана («Марія
Дмитренко») 8
«Север». *Див.* Федун Петро
Сеник Ірина 8
Серьогін, кап. МДБ 45
Сіра», окр. реф. УЧХ. *Див.*
Козакевич Наталка
«Січовик». *Див.* Український Федір
Семенович
Січові Стрільці (УСС) 7
Скалатський, р-н Тернопільської
обл. 81
«Скитан», чл. окр. проводу. *Див.*
Кондрат Михайло
«Славко», б-к СБ 22
Слепов, пр. МДБ 33
Слободян Степан («Єфрем») 28
Слюзар Дмитро («Арпад», «Кметь»,
«Юліан», «Золотар») 19, 77
Смук Євген («Клим») 21, 22
Советская, армия. *Див.* Радян-
ські, війська
Сокальський, р-н Львівської обл.
17
«Соловей», б-к СБ 22, 83
Солоп, кап. МДБ 35, 36, 44, 75
Солтис Наталя 11
Сорока М. («Птах») 42
«Спартанка», зв. *Див.* Дурбак
Марія
СРСР 15, 26, 29, 36, 49-51, 69,
80, 81, 86, 89
СССР. *Див.* СРСР
Станіславівщина. *Див.* Івано-
Франківщина
Станіслав, м. *Див.* Івано-
Франківськ, м.
Станіславська, обл. *Див.* Івано-
Франківська, обл.
Стара Рудня, с. Щорського р-ну
25, 80, 82-87
Старух Ярослав («Ярлан») 18
Стасюк Олександра 12
Степан («Дуб») 73

- Стехов, полк. МДБ 31-33, 39, 41, 43
- Стовба, г. 40
- Стрий, м. Львівської обл. 71
- Стрийський Окр.П. *Див.* ОУН, Стрийський Окр.П
- Судово-Вишнянський, р-н 23, 25, 27, 82, 86-88
- СУЗ 23, 24, 26-29, 81, 82, 87-89
- Східна Україна. *Див.* Україна, Східна
- Східні області. *Див.* СУЗ
- Східняки («восточники»). *Див.* Українці, східні
- США 49
- Т**
- «Тайфун», АБГ МДБ 78
- Тайшет, м. Іркутської обл. 51
- Тарнув, м. (Польща) 15
- Твердохліб Микола («Грім») 31
- Теклівка, с. Підволочиського р-ну 81
- Теліга Олена 8
- Тернопільська, обл. 81
- Тершаківець Зиновій («Федір») 20, 21, 94
- Тисів, с. Болахівської м/ради 42
- Тишківський Степан («Волиняк») 97
- Торонто, м. (Канада) 20
- «Треф», реф. СБ. *Див.* Саган
- Турковський Василь («Павло») 82
- У**
- УГА 15
- Україна 7, 9-13, 20, 21, 23, 27-29, 33-35, 48, 49, 51, 52, 60, 61, 66, 69, 80-85, 87, 88
- Україна, Західна 15, 25, 29
- Україна, Лівобережна 23
- Україна, Правобережна 8
- Україна, Східна 22, 23, 25, 27, 87
- Україна, Центральна 23, 25, 27, 53
- Українська Дивізія. *Див.* «Галичина», дивізія
- Українська (Самостійна) Держава. *Див.* УССД
- Українська РСР (Украинская ССР). *Див.* УРСР
- Українська Юлія Михайлівна 23
- Український Роман Федорович 23
- Український Федір Семенович 19, 22, 23, 77
- Український, народ (населення, людність). *Див.* Українці
- Українські, землі 28
- Українські, націоналісти 15
- Українські, повстанці 23, 52
- Українці 7, 10, 15, 19, 24, 29, 53, 69, 81, 84, 85, 89
- Українці, східні 88
- УМДБ (УМГБ). *Див.* МДБ
- УНР 7
- УПА 7, 8, 10, 12-14, 16-18, 34, 47, 52, 77
- УПА, ГК 30, 34, 53
- УПА, Львівська ВО 77
- УПА–«Захід» 16, 20
- УРСР 12, 14, 19, 21, 23, 26, 28-34, 36-39, 42-45, 49, 50, 53, 69-71, 75-78, 80, 81, 89, 91, 93, 98, 100
- УССД 7, 10, 12, 15, 49, 50, 52, 53, 82, 83
- УССР. *Див.* УРСР
- УЦК 82
- УЧХ 16, 17, 18, 52, 76, 82, 93
- Ф**
- Федір, з с. Стара Рудня 84, 85
- «Федір», край. провідник. *Див.* Тершаківець Зиновій
- Федун Петро («Петро Полтава», «Север») 8, 10, 12, 14, 28-32, 34, 35, 38-50, 52, 53, 70-80, 82, 92, 95-97, 99, 100
- Фоя Людмила 8
- Фрайт Володимир («Жар») 97
- Французькі, партизани 57
- Фридер Степан 42

Фридер Устина Петрівна 42

Х

Харків, м. 12

Харківська, обл. 28

«Херсонєць», окр. проп. 20

Херсонська, обл. 28

Химка Зеновія («Зоя», агент МГБ
«Мирослава») 42, 77

«Хміль», б-к СБ 22

Ходорів, м. Львівської обл. 19, 71

Холм, м. (Польща) 15, 81, 82

Холмщина 17

Хоросниця, с. Мостиського р-ну
27, 83, 87

Храплива-Щур Леся 9

Ц

Центральна Україна. *Див.* Україна,
Центральна

Центральний провід ОУН. *Див.*
ОУН, Провід

Центральні українські землі. *Див.*
Україна, Центральна

Цепков, полк. МДБ 36, 75

Ч

Червоний Хрест (ЧХ). *Див.* УЧХ

Чернігівська, обл. 25, 27, 28, 80,
82, 83, 85, 86

Чернігівщина 21-25, 27

Чехівська, з Києва 9

Чінгілян (Чингілян), лейт. МДБ
35, 79

Чолгани, с. (Болехівська м/рада)
45, 70

«Чорнота», підп. 17

«Чупринка Тарас», ген. *Див.*
Шухевич Роман

Ш

«Шакал», опер. кличка МДБ. *Див.*

Федун Петро

Шевченко Тарас Григорович 26, 87

Шнайдер І., п/полк. СБУ 52

Шорубалка Іван Кирилович, п/полк.
МДБ 30-32, 38-40, 43, 44

«Шугай», б-к. *Див.* Гнатів Федір

Шухевич Роман («Тарас Чупринка»,
«Тур», «171») 7, 8, 30-38,
42, 50, 53, 68, 70, 76-78, 92,
93, 99

Щ

Щорський, р-н Чернігівської обл. 25

Ю

«Юліан» («Юліян»). *Див.* Слюзар
Дмитро

Ющенко Віктор Андрійович 10

Я

Яворів, м. Львівської обл. 16, 21, 45

Яворівський, надр-н. *Див.* ОУН,
Яворівський НП

Яворівський РП. *Див.* ОУН,
Яворівський РП

Яворівщина 21-23, 26

Якимович Надія («Надя») 32, 95

Янів, м. *Див.* Івано-Франкове,
сmt. Яворівського р-ну

Янівські, ліси 27

«Ярина», окр. реф. УЧХ. *Див.*
Голояд Галина Омелянівна

«Ярлан», пров. *Див.* Старух Ярослав
Ясеницька, зі Львова 27, 87

«Ясень», б-к 45

«Ясна», аг. МДБ 32

Яхимович, полк. МДБ 39, 40, 43

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

АБГ – агентурно-бойова група	ОУН (б) – ОУН (бандерівців)
арк. – аркуш	ПЗУЗ – Північно-Західні Українські Землі
АРСР (АССР) – Автономна Радянська Соціалістична Республіка	р. – рік
ВО – воєнна округа	р.н. – року народження
ВУЧК – Всеукраїнська чрезвычайная комісія	р-н – район
г. – гора	рр. – роки
г.г. – годи (роки)	с. – село
ГДА СБУ – Галузевий державний архів СБУ	С. – сторінка
ГОСП – Головий осередок пропаганди ОУН	СБ ОУН – Служба безпеки ОУН
див. – дивися	СБУ – Служба безпеки України
ДПУ – Державне політичне управління	см. – сантиметр
ЗУЗ – Західні Українські Землі	смт. – селище міського типу
ЗЧ ОУН – Закордонні частини ОУН	Спр. – справа
К. – Київ	СРСР (СССР) – Союз Радянських Соціалістичних Республік
КГБ (КГБ) – Комітет державної безпеки	ст. – старший
КДБ – Комітет державної безпеки	СУЗ – Східні Українські Землі
КК – кримінальний кодекс	т. – том
Кн. – книга	т. д. – так далі
КП – Крайовий провід ОУН	т. н. – так називається (так званий)
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України	т. п. – тому подібне
м. – місто, містечко, місяць, метр	т. ч. – тому числі
МВС – Міністерство внутрішніх справ	УГА – Українська Галицька Армія
МВД – Міністерство внутрішніх дел	ул. – уліца (вулиця)
МГБ (МГБ) – Міністерство державної безпеки	УМДБ – Управління МДБ
МДБ – Міністерство державної безпеки	УНКДБ – Управління НКДБ
НАН – Національна академія наук	УНР – Українська Народна Республіка
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ	УПА – Українська Повстанська Армія
НКДБ – Народний комісаріат державної безпеки	ур. – уроджений
обл. – область	УРСР (УССР) – Українська Радянська Соціалістична Республіка
ОП (Окр.П) – окружний провід	УСБУ – Управління СБУ
Обл.П – обласний провід	УСС – Українські Січові Стрільці
ОУН – Організація Українських Націоналістів	УССД – Українська Самостійна Соборна Держава
	УЦК – Український Центральний Комітет
	УЧХ – Український Червоний Хрест
	Ф. – фонд
	ЦК – центральний комітет
	ЧХ – Червоний Хрест

СПИСОК ФОТОІЛЮСТРАЦІЙ

1. Галина ГОЛОЯД (1922 – 2003).....	6
2. Обкладинка збірки поезій «До зорі».....	55
3. Лист-прохання Олени Савицької, матері Г. Голояд,.....	90
4. Галина Голояд – «Марта Гай», фото після арешту.....	91
5. Галина ГОЛОЯД (3-и фото з різних років).....	91
6. Галина Голояд та ... Петро Федун – «Петро Полтава».....	92
7. Керівник Проводу ОУН Роман Шухевич – «Тур» та керівник Львівського КП ОУН Осип Дяків – «Наум».....	92
8. Роман Шухевич – «Тур»... Фото 1949 р.....	92
9. Галина Дидик – «Анна» (фото ... 5.03.1950 р.).....	92
10. Ольга Ільків – «Роксоляна».....	93
11. Катерина Зарицька – «Монета».....	93
12. Дарія Гусяк – «Нуся».....	93
13. Галина Дидик – «Анна».....	93
14. Керівники Львівського крайового проводу ОУН: зліва – Зиновій Тершаківець – «Федір», в центрі – Ярослав Дякон – «Мирон».....	94
15. Фотографія довірених зв'язкових керівників ОУН.....	94
16. Марія Дурбак – «Спартанка», зв'язкова В. Кука.....	95
17. Надія Якимович – «Надя», друкарка П. Федун.....	95
18. Зв'язкові ОУН. Зліва направо: І. Савицька (Козак) – «Бистра», О. Ільків – «Роксоляна», М. Пашківська – «Мартуся»	95
19. Підпільники Калущини.....	96
20. Повстанський Великдень.....	96
21. Василь Гошовський – «Дорошенко».....	97
22. Володимир Фрайт – «Жар».....	97
23. Юрій Попович – «Павлюк».....	97
24. Степан Тишківський – «Волиняк».....	97
25. Мирослав Зборик – «Арсен» та його дружина «Леся».....	98
26. Григорій Кочан – «Роман».....	98
27. Підпільні видання ОУН.....	98
28. Опакування, перший і останній аркуш 32-сторінкового листа П. Федун до Р. Шухевича.....	99
29. Обкладинки архівної кримінальної справи № 75389-фп,.....	100
30. Обкладинка 1-го тому опер.-розшукової справи № С-9112....	100
31. Ордер на арешт Г. Голояд	100
32. Майор МДБ Гузєєв та перший аркуш протоколу допиту Г. Голояд від 06.05.1950 р.....	101
33. Перший аркуш власноручних свідчень Г. Голояд.....	101
34. Витяг з протоколу від 8.12.1954 р. про відмову Галині Голояд у зменшенні терміну ув'язнення.....	101

ЗМІСТ

<i>Леся Храплива-Щур. Про ще одну велику</i>	7
Вступ.....	10
Історіографія та джерела.....	12
Родина та молоді роки Галини Голояд.....	15
Діяльність Галини Голояд у підпіллі ОУН та УПА.....	16
Львівщина, початок 1940х рр.....	16
УЧХ. Закерзоння.....	16
Яворівщина – керівник референтури пропаганди. Діяльність на Чернігівщині (1948-1949 рр.).....	21
Помічниця П. Федун (1949-1950 р.).....	28
Арешт Галини Голояд.....	29
Спроба провокації: підроблений чекістами лист від Романа Шухевича до Петра Федун	37
Як «Лисиця» перехитрила чекістів. Чекістська операція 11-17 травня 1950 р.....	38
Петро Федун та Галина Голояд у свідченнях Мирослава Зборика.....	45
Доля Галини Голояд після арешту.....	50
Висновки.....	52
Твори Галини Голояд–»Марти Гай».....	54
«До Зорі». Збірка поезій.....	54
«На постю».....	54
«Фрагмент із тисячі».....	56
«Відхід».....	56
«Не здобути нам волі чужими».....	57
«Яблуневий цвіт».....	58
«Новобранець».....	58
«Ляокон».....	59
«Підпільна похідна.....	60
«Люди підпілля. Мініятюри».....	61
«Долі».....	61
«Розвідчик».....	63
«Ішла зима».....	65
«Хрест Заслуги».....	66
Вірш, присвячений пам'яті Романа Шухевича.....	68
Документи радянських органів державної безпеки, які висвітлюють арешт і допити МДБ УРСР Галини Голояд.....	69
Протокол допиту Галини Голояд від 6 травня 1950 р.....	69

Довідка МДБ УРСР про арешт Галини Голоядта її діяльність в ОУН.....	76
Спеціальне повідомлення УМДБ по Львівській області про арешт Галини Голояд – «Марти».....	78
Службова записка із Управління 2Н МДБ УРСР, адресована начальнику Управління МДБ по Київській області Бондаренку щодо перебування Г. Голояд у м. Києві.....	80
Протокол допиту Галини Голояд від 9 жовтня 1950 р.....	81
Лист матері Г. Голояд, Олени Григорівни Савицької, до Генеральної Прокуратури СРСР.....	89
Фотоілюстрації.....	91
Показчик.....	102
Список скорочень та абревіатур.....	111
Список фотоілюстрацій.....	112

⌘ ⌘ ⌘

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Літопис УПА – це серійне книжкове видання. Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріали до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі. Кожний том або група томів Літопису присвячені окремим темам і мають назву. Частина томів охоплює історію УПА за певний період на більших територіях, як, наприклад, на Волині, в Галичині, на українських землях під Польщею тощо. Кожна з цих територій може мати два – три, а то й більше томів. Додаткова серія книжок буде присвячена загальним темам, або збірникам спогадів, праць, або може бути книжкою одного автора на якусь тему. Збірники появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступного тому. Нумерація книжок Літопису може йти інакше, ніж за оголошеним територіальним планом чи хронологією подій. Документи передруковуються з дотриманням джерельної точності, зі збереженням загальної форми оригіналу. Конечні виправлення чи відтворення пошкоджених місць відзначаються квадратними дужками або – де потрібно – пояснені в примітках. Так само відзначаються додані редакцією слова, пояснення чи заголовки в тексті. Інші підпільні матеріали – мемуари, меморандуми, публіцистика тощо – передруковуються без пропусків, проте мовні й правописні виправлення детально не відзначаються, хіба в особливих випадках. Як правило, передруки беруться з оригіналів, але при відсутності оригіналу до уваги береться найвірогідніша копія чи передрук. В усіх випадках точно подається джерело, а у випадку передрукованих архівних матеріалів – теж місце збереження даного матеріалу. Кожний том має довідник осіб та місцевостей і словник неясних слів, скорочень та маловживаних чи незрозумілих слів.

LITOPYS UPA – CHRONICLE OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

Litopys UPA is a series of books, produced with the aim of publishing source documents and materials relating to the history of the UPA, as well as stimulating and publishing works about the activities of the UPA and, in a more general way, the history of Ukraine of that period. Each volume or group of volumes of Litopys UPA is devoted to a specific theme and has a separate title. Some of the volumes deal with the history of the UPA in a given period of time or in a given region – for example, in Volyn', in Halychyna, in the regions of Ukraine held by Poland and so on. Two, three, or even more volumes may be devoted to general themes, to collections of memories, or to single books by individual authors dealing with particular questions. The appearance of Litopys UPA is not periodic, and depends on the pace at which successive volumes are compiled and prepared for print. The volumes may appear in an order other than that indicated above, based on a territorial and chronological principle. In reprinting documents, we adhere strictly to their sources and preserve the general form, language and orthography of the originals. Places in the text where corrections have had to be made, or where the original documents have been damaged or had to be reconstituted, are designated with square brackets, or, if necessary, provided with explanatory footnotes. Words, explanations, or titles inside the texts that have been added by the editors are indicated in a similar manner. Other underground materials – memories, memoranda, works of publicists and the like – are also reprinted without omissions, but only in exceptional cases are linguistic and orthographic corrections indicated. Reprints are based on original texts. In cases where the original text is not available, the reprint is based on the most reliable copy of reprint. The sources of all materials used are clearly indicated and in the case of reprinted archival material, their present locations are also given. Each volume is provided with an index of names of persons and places and a glossary listing names that may not be clear, abbreviations and rarely used or incomprehensible words.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
Серійне книжкове видання документів, матеріалів і наукових праць
до історії Української Повстанської Армії

Досі появилися такі томи Літопису УПА ОСНОВНОЇ СЕРІЇ:

Том 1. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга перша: Початки УПА; документи і матеріали. Книга містить політичні й організаційні документи та матеріали до історії УПА на Волині та Поліссі. Третє, виправлене видання, 1989 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 2. Волинь і Полісся: німецька окупація. Книга друга. Книга містить підпільні документи і матеріали про бойові дії УПА на Волині й Поліссі. Друге, виправлене видання, 1985 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 3-4. Чорний Ліс: видання команди Станиславівського тактич-ного відтинка УПА, 1947–1950 роки. Книга перша і друга. Книги містять меморіяли, біографічні нариси й документи про дії відділів УПА Станиславівського ТВ УПА. Частина матеріалів – оповідання, новели й вірші.

Том 3. Книга перша: 1947–1948. Друге, виправлене видання, 1987 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 4. Книга друга: 1948–1950 (продовження). Друге, виправлене видання, 1989 р., 288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 5. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга третя: спомини учасників. Книга містить спогади, рецензії та додаткові підпільні матеріали про дії УПА. Між мемуарами – повідомлення про договір про ненапад між ГК УПА й угорською армією. 1983 р., 312 стор., мапи, ілюстрації.

Том 6. УПА в світлі німецьких документів, 1942–1945; книга перша: 1942 – липень 1944. Книга містить аналізи, меморандуми, повідомлення, звіти, а також переклади українських документів для центральних політичних, військових і поліційних установ. 1983 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 7. УПА в світлі німецьких документів; 1942–1945; книга друга: серпень 1944–1945 (продовження шостого тому). 1983 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 8. Українська Головна Визвольна Рада; документи, офіційні публікації, матеріали; книга перша: 1944–1945. Книга містить основні документи Першого Великого Збору УГВР, передрук органу Президії УГВР *Вісник* (ч. 4 (7), серпень 1945), статті та матеріали з 1944–45 рр., які стосуються цілоти визвольного руху. 1980р., 320 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 9. Українська Головна Визвольна Рада; книга друга: 1946–1948. Книга містить видання УГВР *Самостійність* і *Бюро інформацій УГВР* та інші матеріали. 1982 р., 520 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 10. Українська Головна Визвольна Рада; книга третя: 1949–1952. Книга містить документи, офіційні повідомлення, публікації й матеріали УГВР в Україні, між ними *Бюро інформацій УГВР*, вип. 4, 6 і 9. 1984 р., 424 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 11. Тернопільщина: список впадших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 до 31 грудня 1948 року. Це підпільне видання містить біографії 725 осіб, які загинули на території Тернопільської округи. Крім того, подає нові дані про смерть близько ста невідомих повстанців, які загинули на території округи. 1985 р., XXXII – 248 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 12. Третя подільська воєнна округа УПА («Лисоня»). Книга містить видані командою воєнної округи короткі описи боїв відділів УПА – «Лисоня» від листопада 1943 р. до серпня 1945 року, збірник підпільних пісень «*Повстанський стяг*» – виданий з нагоди п'ятиріччя УПА в 1947 році, – та інші документи й матеріали групи УПА «Лисоня». 1989 р., 352 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 13. Перемищина – Перемиський курінь; книга перша: Денник відділу «Бурлаки» (Володимира Щигельського) – містить денник цього відділу («Ударники»-4, 94а) за час від жовтня 1946 р. до 24 жовтня 1947 р., ведений бунчужним «Буркуном», з епілогом Богдана Гука («Скали»). Книга має також різні документи сотні – списки вояків, господарські документи тощо. 1986 р., 370 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 14. Перемищина – Перемиський курінь; книга друга: Денники й документи – містить денники сотенного «Крилача» (Ярослава Коцьокала) з 1944 і 1947 рр., які продовжував по його смерті сотенний «Бурлака» (Володимир Щигельський), денник сотні «Крилача» (ведений бунчужним «Орестом») і документи обох сотень. 1987 р., 262 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 15. Костянтин Гіммельрайх: Спогади командира відділу особливого призначення «УПА-Схід»; спогади. Автор – киянин – оповідає про свої переживання від вибуху війни 1941 року до «звільнення» з УПА і рейду на Захід в 1945 році: мобілізація до ЧА, німецький полон, окупований Київ, участь у підпіллі ОУНм, к-р вд. УПА (ОУНм) в Карпатах, старшинська школа УПА, мандри по Поділлі й к-р вд. особливого призначення «УПА-Схід». 1987 р., 266 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 16. Підпільні журнали закерзонської України, 1945–1947. Збірник містить передруки таких підпільних журналів: «*Тижневі вісті*», «*Лісовик*», «*Інформативні вісті*», «*Інформатор*» і «*Перемога*». Всі числа цих журналів супроводжені англomовним резюме. Збірник має статтю про історію підпільної видавничої діяльності на Закарзонні та Акт оскарження Олени Лебедович. 1987 р., 608 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 17. Англomовні видання українського підпілля, 1946–1947. Збірник містить передруки підпільних видань: «*Нові Лідіце*», «*Виселення єпископа Коциловського*», «*Вибори в СРСР*», «*Нова голодова катастрофа в Україні*», «*Фашистське страшило*», «*До братніх чеського і словацького народів*». 1988 р., 192 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 18. Карпатська група УПА «Говерля»; книга перша: Документи, звіти та офіційні публікації. Містить передрук підпільного видання командування групи *Шлях перемоги*, звіти команд тактичних відтинків УПА й звіти командирів відділів та підвідділів УПА, 24 ТВ УПА «Маківка». 1990 р., 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 19. Карпатська група УПА «Говерля»; книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. Охоплює збірку нарисів і споминів, друкованих у підпіллі. Майже всі спомини написані старшинами і вояками УПА ще в Україні або відразу після переходу на еміграцію. 1992 р., 357 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 20. Показчик до «Літопису УПА»; книга перша: 1–19 томи. Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, алфавітні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про перших 19 томів «Літопису УПА». 1994 р., 528 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 21. УПА в світлі німецьких документів, 1941–1943; Книга третя: червень 1941 – травень 1943. Книга містить звіти, меморандуми, а також

перек-лади українських документів для центральних політичних і поліцейських установ. 1991 р., 271 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 22. УПА в світлі польських документів; книга перша: Військовий Суд Оперативної Групи «Вісла». Містить вироки, звіти та кореспонденцію Військового суду Оперативної групи «Вісла» за період від травня до вересня 1947 р. 1992 р., 627 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 23. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Більша частина книги – це спомини санітарів, медиків, лікарів й інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). В книзі теж поміщено підпільні документи й біографії працівників УЧХ. 1992 р., 480 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 24. Ідея і чин: орган Проводу ОУН, 1942-1946. У цій книзі передруковано головний політично-інформативний журнал Проводу ОУН на Українських Землях, що видавався 1942–1946 рр. Журнал містив важливу інформацію про боротьбу УПА, німецьку та російську окупаційну політику, розвиток української політичної думки. 1995 р., 592 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 25. Пісні УПА. Збірка пісень, тематично пов'язаних з боротьбою УПА. Збірник охоплює не тільки властиві пісні вояків УПА, але й укладені пізніше в тюрмах і концтаборах, чи уложені народом. Збірник містить тексти пісень, їх варіанти, мелодію і варіанти, а також дані про саму пісню, її авторів й оспівуваних у піснях героїв чи події. Збірник містить понад 600 пісень і їх варіантів. 1997 р., XXIV+556 стор., тверда обкладинка, ноти.

Том 26. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні пуб-лікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. Збірник містить протокол ВЗ УГВР, доповідь на цьому зборі й інші документи: вибір з листування президента УГВР Кирила Осьмака, переговори з польським підпіллям, Угорщиною й Румунією, слідчу справу Миколи та Петра Дужих й інші документи. У книзі також спогади членів УГВР й інших осіб про утворення та діяльність УГВР 2001 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 27. Роман Петренко. За Україну, за її волю; спогади. Автор – волиняк – оповідає про свою діяльність від часу війни у 1939 р. до відходу на Захід у 1945 р.. Спочатку автор був діячем ОУН Сарненської округи (від січня 1942 р. у підпіллі), згодом – шефом господарського відділу ШВО УПА «Заграва», від літа 1943 р. – ГВШ (потім КВШ УПА-Північ, командир Дмитро Клячківський) і від літа 1944 р. – старшиною для особливих доручень при ГСЗС УГВР під керівництвом М. Лебеда. 1997 р., 279 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 28. Марія Савчин. Тисяча доріг; спомини. Автор оповідає про свої переживання від вибуху війни (від 1944 р. до 1953 р. – у підпіллі) до свого приходу на еміграцію у 1954 р.. Від 1945 р. була дружиною В. Галаси, заступника пров. ОУН Закерзонського краю, від 1947 р. співробітника ГОСП в Карпатах, і від 1948 р. – пров. ОУН ПЗУЗ. Авторка перебувала разом з ним на Закерзонні, в Карпатах, на Волині, а також – в тюрмі КГБ у Києві. 1995 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 29. Іван Гарасимів («Палій»). 3 юнацьких мрій – у ряди УПА, це розповідь учасника підстаршинської школи УПА в Карпатах та ройового в сотні У-І (94), про його бойовий шлях в УПА від осені 1943 р. до осені 1947 р. в Карпатах та на Лемківщині. Спогади дають цікаву картину зі щоденного життя повстанців та їхніх командирів, та про важке становище українського населення на цих теренах. 1999 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 30. Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза; спогади. Книга містить два спогади Степана Стебельського («Хріна»), к-ра ТВ УПА 24 «Маківка» – «Крізь сміх заліза», «Зимово в бункері» та спогади Олексі Конопладського («Острроверха») – «Спомини чотового УПА Острроверха». Автори оповідають про свої дії в УПА від 1944 р. до 1949 р. року на Лемківщині та Дрогобиччині. 2000 р., 552 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 31. УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя», 1943 – 1947. Книга містить спогади «Сої», «Спартак», «Зенона Семеніва» та інших членів відділу УПА к-ра «Бриля». Також подано оперативні звіти к-ра «Бриля» та к-ра «Гамалії» («Переяслави I» та «Переяслави II») з ТВ УПА «Розточчя». 2000 р., 324 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 32. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Книга друга. Велика частина книги – це спомини санітарів, медсестер, медиків, лікарів та інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). 2001 р., 581 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 33. Тактичний Відтинок УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали). Книга містить документи і матеріали, що стосуються історії та діяльності відділів УПА ТВ-«Лемко» в 1944-1947 рр., оперативні звіти, накази інструкції та вказівки, рейди УПА, та документи Підстаршинської школи ім. полк. «Коника». 2001 р., 900 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації, мапи.

Том 34. Лемківщина і Перемищина – «Холодний Яр», «Бескид», «Верховина»: Політичні звіти. Книга містить організаційний розподіл підпільної мережі Лемківщини і Перемищини, кадрову обсаду підпільної сітки та політичні й інформативні звіти з терену за роки 1944-1947 рр.. 2001 р., 974 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації.

Том 35. Показчик до «Літопису УПА»; книга 2: томи 21–34, томи та 1–3 Нової Серії та томи 1–3 серії «Бібліотека». Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про томи «Літопису УПА» Основної та Нової Серії, також книги «Повстанські могили» т.1 за ред. Євгена Місила. 2002 р., 870 стор., тверда обкладинка.

Том 36. «Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини». Книга містить отримані з радянських архівів короткі біографії членів ОУН і УПА, які загинули на Львівщині. 2002 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 37. Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945-1955. Книга містить спогади Івана Лика («Скали», «Богдана») – «На грані мрії і дійсності» та спогади Миколи Терефенка («Медведя») – «На грані двох світів». Автори оповідають про пережите ними в підпіллі на Лемківщині та в польських тюрмах. 2002 р., 644 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 38. Петро Й. Потічний. Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в світлі радянських документів. Книга містить схеми та описи різних криївок УПА й заплілля, та перелік з'єднань Червоної Армії та Внутрішніх Військ НКВД, які були залучені до боротьби проти підпілля, зібраних в Архіві Внутрішніх військ Українського Округу за рр. 1944-1954 рр., який знаходиться в Колекції ім. Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2002 р., 430 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 39. Тактичний відтинок УПА 28-й «Данилів»: Холмщина і Підляшшя. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії

УПА на Холмщині й Підляшші в 1945–1948 роках. Між документами – звіти Холмського ТВ УПА, хроніки (денники) сотень УПА, звіти зі зустрічей представників УПА з представниками польського резистансу з ВіН-у («Вольносьць і Незавіслюсьць»), звіт із зустрічі з англійським кореспондентом та інше. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2003 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 40. Тактичний Відтинок УПА 27-й «Бастіон»: Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА в 1945–1948 роках. Серед документів — звіти Команди Тактичного Відтинку, хроніки відділів куреня УПА «Месники», звіти й огляди керівництва II Округи ОУН «Батурин», господарські звіти тощо. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2004 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 41. Президент УГВР Кирило Осьмак. Книга містить документи та матеріали про Президента УГВР Кирила Осьмака, його життя, наукову діяльність і смерть. 2004 р., 880 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 42. Петро Й. Потічний. Літопис УПА – Історія: Документи і матеріали. Вояки УПА, які в 1947–1949 роках пробилися рейдом у Західну Європу, вважали своїм обов'язком залишити для історії та майбутніх поколінь пам'ять про визвольні змагання в часі Другої світової війни та після її закінчення. Це стало реальністю в 1974 р., коли було створено видавництво «Літопис УПА». Книга містить документи та матеріали про нелегкі будні становлення та діяльності видавництва «Літопис УПА» за 30-літній період діяльності, короткі біографії членів видавничого комітету, адміністрації видавництва, редакторів, авторів, упорядників і фундаторів томів. 2005 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 43-44. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. Книги містять протоколи переслухань працівниками Служби Безпеки (СБ) ОУН Тернопільської області осіб, підозрілих у співпраці з органами державної безпеки СРСР. Матеріали походять з підпільного архіву, віднайденого у 2004 р. в селі Озерна Зборівського р-ну Тернопільської обл., завдяки с. п. Софрону Кутному. На їх базі можна вивчати організацію, обсяг та дії підпільних структур щонайменше в межах однієї області у 1946–1948 рр., коли тиск на підпілля радянських силових структур був надзвичайно потужний. Також матеріали протоколів яскраво відображають жорстокість, нелюдність та брутальність радянських репресивних органів, які шляхом терору та насилля снували павутину імперії зла на теренах Західної України.

Том 43. Книга 1: В першій книзі поміщено 85 з 193 наявних протоколів допитів, що охоплюють 13 районів Тернопільщини, зокрема: Бережанський, Білобожницький, Борщівський, Бучацький, Великобірківський, Великоглибочоцький, Великодедеркальський, Вишнівецький, Заліщицький, Залозецький, Збаразький і Зборівський райони. 2006 р., 1332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, схеми.

Том 44. Книга 2: Книга є продовженням 43 тому та містить подальших 108 протоколів переслухань СБ ОУН, зокрема, з теренів таких районів як: Золотопотіцький, Золотниківський, Козівський, Козлівський, Коропецький, Кре-менецький, Ланівецький, Микулинецький, Новосільський, Підволочиський, Підгаєцький, Почаївський, Пробіжнянський, Скала-Подільський, Скалатський, Тербовлянський, Товстецький, Чортківський,

Шумський, та з Рогатинського району Станиславівської області. Тут також поміщені Протоколи ТОС-у, Протоколи смерті, Лист підпільників на Далекий Схід, Протокол однієї події, список функціонерів МВД і МГБ та список слідчих СБ. Вступна стаття до обох книг поміщена в т. 43. 2006 р., 1288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 45. Генерал Роман Шухевич – «Тарас Чупринка» Головний Командир УПА. Книга містить спогади про ген. Романа Шухевича–Тараса Чупринку, його життя, підпільну діяльність і смерть. 2006 р., 572 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 46. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946-1948. Книга 3. Книга є важливим доповненням і продовженням тт. 43-44 та містить протоколи переслухань СБ ОУН з п'яти районів Тернопільської обл., зокрема: Великодєдеркальського, Вишнівецького, Збаразького, Золотниківського та Кременецького. Документи походять з повстанських архівів, віднайдених в околицях сіл Пліхів, Краснопуца Бережанського р-ну та Петриків Тернопільського р-ну. 2007 р., 896 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 47. Підпільна Пошта України. Книга містить ілюстрації ППУ з філателістичної збірки с.п. Степана Голяша, яка знаходиться в «Колекції Петра Й. Потічного про підпільну й антипідпільну боротьбу в Україні» при Університеті Торонто (Канада), з коротким описом рисунків марок і блоків, а також вступні статті, що привідкривають історію діяльності Підпільної Пошти України. 2009 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку:

- УПА у світлі словацьких та чеських документів 1945–1948.
- Тернопільщина: «Вістки з Терену» та «Вістки з Тернопільщини».

У НОВІЙ СЕРІЇ, т. зв. Київській, у співпраці з Інститутом української археографії та джерелознавства Національної Академії Наук України, Державним комітетом архівів України та Центральним державним архівом громадських об'єднань (ЦДАГО) України, Галузевим державним архівом СБУ (ГДА СБУ) появились такі томи «Літопису УПА»:

1. Видання Головного Командування УПА. Книга містить такі видання: «До зброї», № 16, 1943, «Повстанець», № 1-6, 1944-1945, «Український перець», № 1-3, 1943-1945 та «Бойовий правильник піхоти». Київ – Торонто, 1995 р., 482 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943 – 1944. Документи і матеріали. Книга містить документи Головної Команди УПА–Північ та документи Військових Округ «Заграва», «Богун», «Турів» та «Тютюнник». Київ – Торонто. 1999, 724 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України 1943-1959. Збірник містить найповніше зібрання документів ЦК КП(б)У – постанови з'їздів, пленумів політбюро, оргбюро, секретаріату, які супроводжуються інформативними записками, повідомленнями та довідками. У книзі також подано листи, стенограми засідань та виступів членів ЦК КП(б)У. Київ – Торонто. 2001, 652 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ (1943–

1959). Книга перша: (1943–1945). У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1943–1945 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто. 2002, 597 стор., тверда обкладинка.

5. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга друга: 1946–1947. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1946–1947 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто. 2002, 574 стор., тверда обкладинка.

6. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга третя: 1948. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1948 р. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто, 2003, 523 стор., тверда обкладинка.

7. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга четверта: 1949–1959. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1949–1959 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто, 2003, 716 стор., тверда обкладинка.

8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та Запілля 1944–1946. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва УПА-Північ і УПА-Південь, Краєвого проводу ОУН ПЗУЗ і НВРО та груп (Воєнних Округ) «Заграва», «Богун», «Тютюнник» і з'єднань груп «33» (ПЗК «Москва»), «44» (ПСК «Одеса»). Київ – Торонто. 2006, 1448 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

9. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. Книга містить архівні документи з переслухань радянськими репресивними органами таких осіб, як: Михайло Степаняк, Євген Басюк, Мирослав Гайдук, Ярослав Білинський, Артемізія Галицька, Олександр Луцький, Юрій Стельмашук, Петро Дужий, Микола Дужий, Володимир Павлик, Омелян Польовий, Федір Воробець, Дмитро Вітовський, Василь Левкович. Київ – Торонто, 2007, 912 стор, тверда обкладинка, ілюстрації.

10. Життя і боротьба генерала «Тараса Чупринки» (1907–1950). Документи і матеріали. У книзі зібрані документи та матеріали за 1907–2005 рр., які характеризують основні віхи життя і діяльності керівника українського визвольно-революційного руху в 1943–1950 рр. ген. Романа Шухевича («Тараса Чупринки») та присвячені його пам'яті. Поряд з документами Галузевого державного архіву СБ України до збірника увійшли документи Державного історичного архіву України у Львові і, частково, – ЦДАВО України, а також матеріали, які публікувалися в «Літописі Української Повстанської Армії» (Торонто) та в інших виданнях. Київ – Торонто, 2007, 832 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

11. Мережа ОУН(б) і запілля УПА на території ВО «Заграва», «Турів», «Богун» (серпень 1942 — грудень 1943 рр.). До книги увійшли 353 раніше не опублікованих документи з різних територіальних осередків ОУН(б) і запілля УПА на Волині й Південному Поліссі за серпень 1942 — грудень

1943 рр., які відображають діловодство КП, округ, районів ОУН(б) на ПЗУЗ (серпень 1942 — вересень 1943 рр.), а також округ, надрайонів, районів, кушів, підрайонів і станиць запілля УПА на ПЗУЗ (вересень — грудень 1943 р.). Київ — Торонто, 2007, 848 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

12. Воєнна Округа УПА «Буг» 1944–1948. Документи і матеріали.

Книга 1. Том містить документи командування Воєнної Округи і окремих підрозділів, пресові видання «Буг», як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ — Торонто, 2008 р., 800 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

13. Воєнна Округа УПА «Буг» 1943–1952. Документи і матеріали.

Книга 2. Том містить документи командування Воєнної Округи і окремих підрозділів, пресові видання, як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ — Торонто, 2009 р., 1232 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

14. УПА і запілля на ПЗУЗ. 1943–1945. Невідомі документи.

До збірника увійшли нещодавно виявлені у різних архівах України історичні джерела УПА (УПА–Північ) (266 документів, світлини), що раніше були не відомі широкому загалові. У них висвітлюється історія керівництва, військових підрозділів, армійського запілля за 1943–1945 рр. Територіальний ареал: північний захід, центр, північний схід Волині, Південне Полісся. Київ — Торонто, 2010 р., 640 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку томи НС:

– Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1946–1952. Книга 2.

СЕРІЯ «ЛІТОПИС УПА» – БІБЛІОТЕКА

1. Юрій Ступницький. Спогади про пережите. Автор – волиняк – оповідає про свою родину та переживання від юнацьких років (кінець 30-х) до виходу з ув'язнення в середині 50-х років. Автор є сином начальника штабу УПА полк. Леоніда Ступницького, разом з яким у 1943 р. пішов до УПА, де навчався у старшинській школі «Дружинники». Після арешту в 1944 р. поневірявся по тюрмах і таборах Радянського Союзу. Київ, 2000, 128 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

2. Володимир В'ятрович. Рейди УПА теренами Чехословаччини. Монографію присвячено одному з маловідомих аспектів історії українського національно-визвольного руху 1940–1950 років – рейдам УПА чехословацькими теренами. Обрана тема дозволяє авторові показати розмах національно-визвольної боротьби в Україні, її вплив на події у післявоєнній Європі, без чого неможливе правильне і об'єктивне тлумачення суспільних процесів того часу. Львів, 2001, 208 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

3. Ярослав Грицай – «Чорнота», Параскевія Грицай. А рани не гоїлися: Спомини «Чорноти». У книзі описані спогади чотового командира УПА «Чорноти» про події, що відбувалися в 1943–1945 роках на Закарзонні, та про його страдницьке життя в більшовицьких тюрмах і концтаборах Сибіру. Мемуари підготовлені до друку дружиною автора Параскою Грицай (з дому Ротко), яка протягом довгих років відтворювала розповіді свого чоловіка, уточнювала, доповнювала та систематизувала їх. Львів, 2001, 332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини і Любачівщини. Книга містить спогади Василя Левковича («Вороного»), його дружини Ярослави, сотенного Миколи Тарабана («Тучі»), вояків УПА Івана Філя («Шеремети»), Івана Василевського-Путко («Вуса»), оргмоба Костя Міхалика («Думи») та зв'язкової Катерини Когут-Лялюк («Грізної»). В книзі подана коротка згадка про Якова І. Чорнія («Кулю», «Мушку», «Ударника»), командира Перемиської 6 ВО УПА, авторства Федора Лопадчака. Львів, 2003, 448 стор., тверда палітурка в суперобкладинці, ілюстрації.

5. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Львівщини (без Дрогобиччини). 1944–1947 (за архівними документами). Книга є підсумком опрацювання архівних документів з фондів Державного архіву Львівської області за 1944–1947 роки. Ці документи мають інформаційно-звітний характер (також плани заходів, стенограми нарад, протоколи засідань та допитів, підпільні документи, прокурорські аналізи, агентурні справи тощо) й викривають суть боротьби комуністичного режиму проти національно-визвольного руху на вказаних теренах. У довіднику подані ключові ідентифікаційні дані про осіб, які були пов'язані з тим рухом, та джерела інформації цих даних. Львів, 2003, 416 стор., м'яка палітурка.

6. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини. 1939–1950 (за архівними документами). У цій праці зібрана трагічна інформація про особи та події, що, безпосередньо чи опосередковано, у позитивному чи негативному плані, були пов'язані з визвольною боротьбою на території тодішньої Дрогобицької області у 1939–50-х роках. Основна інформація – результат опрацювання документів архівних справ Державного архіву Львівської області (ДАЛО) та інших архівів, а також видань, публікацій і машинописів з цієї тематики; дописів, свідчень, спогадів та листів. Львів, 2005, 1312 стор., ілюстрації, тверда палітурка.

7. Володимир Ковальчук. Діяльність ОУН (б) та Запілля УПА на Волині та південному Поліссі (1941–1944 рр.). В книзі досліджено інформативний потенціал джерел з історії діяльності мережі ОУН і запілля УПА на ПЗУЗ. Обговорюється формування первісної джерельної бази, особливості фондоутворення, діловодство, проводиться класифікація документального масиву джерел та з'ясовано особливості діяльності референтур ОУН(б) і запілля УПА. Львів, 2006, 512 стор., тверда палітурка.

8. Онишко Леся. «Нам сонце всміхалось крізь ржавії ґрати». Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі. У цій монографії на основі архівних документів та матеріалів, спогадів учасників подій досліджено етапи становлення світогляду Катерини Зарицької, її участь в формуванні Українського Червоного Хреста; діяльність в референтурі пропаганди ОУН (б) та налагодження зв'язків головнокомандувача УПА Романа Шухевича; показано її життєвий шлях в тюрмах і таборах ССРСР, а потім на волі. Львів, 2007, 928 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

9. Коханська Галина. З Україною у серці. Спомини. Спомини присвячені історії національно-визвольного руху на Волині 1930–1950 рр. Вони відображають діяльність польського окупаційного режиму та більшовицькі репресії 1939–1941 рр. Авторка детально розповідає про свій вступ в ряди ОУН, проходження вишколів, свою діяльність в Колківській

республіці УПА у відділі розвідки. Окремий розділ споминів присвячений ув'язненню в комуністичних таборах. Львів, 2008, 400 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

СЕРІЯ «ПОДІЇ І ЛЮДИ»

1. Посівнич Микола. Нескорений командир. У нарисі висвітлюється життєвий шлях провідного члена ОУН та Головного командира УПА Романа Шухевича, незламного лідера національно-визвольної боротьби українського народу. Торонто – Львів, Видання 2-е, доповнене. 2008, 80 стор., ілюстрації.

2. Осьмак Наталка. Кирило Осьмак – нескорений Президент УГВР. Пропоноване дослідження розкриває на основі архівних документів і матеріалів невідомі сторінки життя і діяльності одного з чільних керівників українського визвольного руху 1940-х років. – Торонто – Львів, 2008, 128 стор., ілюстрації.

3. Посівнич Микола. Степан Бандера – життя, присвячене свободі. Пропоноване дослідження присвячене життю та діяльності Провідника ОУН та ЗЧ ОУН Степана Бандери в 1920–1959 рр. На основі спогадів та документів у книзі висвітлено боротьбу і роль ОУН і ЗЧ ОУН та її лідера у тогочасних суспільно–політичних процесах. Крім того, читач зможе довідатися про родинне, шкільне, студентське оточення, в якому формувалася особистість майбутнього Голови провладу ОУН та ЗЧ ОУН. Торонто – Львів, 2008, 112 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

4. Петро Й. Потічний. Моя дорога. Короткий біографічний спомин Петра-Йосифа Потічного, написаний англійською мовою, охоплює період від народження до часу, коли він, як юнак, вояк УПА, прибув зі своїм відділом до Західної Німеччини під кінець 1947 р. Торонто – Львів, 2008, 124 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

5. «Грім» – полковник УПА Микола Твердохліб. Спогади і матеріали. Упорядник Роман Грицьків. Видання присвячене полковнику Української Повстанської Армії Миколі Твердохлібу – «Грому». Крізь призму спогадів безпосередніх учасників подій та інших матеріалів у збірнику зображено життя і діяльності видатного повстанського командира, а також висвітлено національно-визвольну боротьбу 1930-х – 1950-х років у Карпатах. Торонто – Львів, 2008, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

6. Михайло Романюк. Петро Федун – «Полтава» – провідний ідеолог ОУН та УПА. Пропоноване видання присвячене життю та діяльності одного із керівників збройного підпілля ОУН та УПА Петра Федуну – «Полтави». На основі архівних документів висвітлено процес формування світоглядних позицій, національно-патріотичних переконань та його творчої спадщини. Торонто – Львів, 2009, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

7. Українська Головна Визвольна Рада / Упорядники П. Й. Потічний, М. Посівнич. У книзі про УГВР поміщено статті Р. Шухевича, М. Дужого і А. Камінського, спогади Л. Шанковського, Д. Ребет, у яких висвітлено боротьбу і роль УГВР у тогочасних українських суспільно-політичних процесах. Торонто – Львів, 2009, 136 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

8. Володимир Іванченко. Квітка у червоному пеклі: життєвий шлях Людмили Фої. Брошура присвячена життю Людмили Фої («Оксани», «М. Перелесник»), 1923–1950, котра була одним з організаторів підпілля ОУН (б) у м. Києві під час Другої світової війни. Арештована вона витримала тортури в'язниці НКДБ. Будучи ключовою фігурою у протистоянні радянських

спецслужб з СБ ОУН, зірвала потужну чекістську операцію з виявлення та знищення керівників українського визвольного руху. Одночасно вона – авторка чудових літературних творів. Людмила Фоя загинула в нерівному бою з військовою групою МДБ, рятуючи пораненого друга. Торонто – Львів, 2009, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

9. Олександр Іщук. Життя та доля Михайла Дяченка – «Марка Боеслава». Книга присвячена життю та долі Михайла Дяченка – поета, письменника, підпільника й одного з керівників Карпатського КП ОУН, автора чималой кількості поетичних творів та оповідань, у яких чітко продемонстровано мету та завдання українського визвольного руху середини ХХ століття. Вперше оприлюднено раніше невідому інформацію про заходи радянських каральних органів із розшуку М. Дяченка, виявлену в ГДА СБУ, окремі його твори та маловідомі фотографії. Торонто – Львів, 2010, 140 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

10. Олександр Іщук, Володимир Іванченко. Життєвий шлях Галини Голяд – «Марти Гай». У книзі чи не вперше на основі архівних документів МДБ УРСР, збережених в Галузевому державному архіві СБ України, детально висвітлено життя та долю однієї з чільних діячок українського визвольного руху Галини Голяд – «Марти Гай». Книгу доповнено творами письменниці, маловідомими фотографіями та документами з архівів радянської державної безпеки. Торонто – Львів, 2010, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

«ЛІТОПИС УПА» В МЕРЕЖІ INTERNET

Заходами Адміністрації видавництва «Літопис УПА» детальну інформацію українською та англійською мовами про видання та споріднені матеріали можна знайти в мережі Internet за адресою:

<http://www.litopysupa.com>

Ця інформація складається з чотирьох груп.

1. Вступ до серій (*Introduction to the Series*), який дає загальні інформації про «Літопис УПА» та цілі видавництва.

2. Інформації про замовлення (*Ordering information*), які дають короткі інформації про кожний том серій та як їх замовляти.

3. Книги «Літопис УПА» (*Litopys UPA volumes*), де про кожний том подано не тільки повну бібліографічну інформацію (титульна сторінка, дата і місце публікації, число ISBN, ціна та редактор книги), але також повний текст вступної статті та резюме матеріалів тому. Текст ілюстрований світлинами, які знаходяться в книзі.

4. Споріднені матеріали (*Related Materials*). У цій групі подані публікації інших видавництв, що відносяться до теми УПА та Збройного підпілля в Україні.

Аналогічну інформацію англійською мовою можна знайти також на web сторінці за адресою:

<http://www.infoukes.com/commercial/litopysupa/index.html>

*Про подальші інформації можна звертатися на адресу
Адміністрації:*

— Микола Кулик — mykola.kulyk@litopysupa.com

або Редакції:

— Петро Й. Потічний — peter.potichnyj@litopysupa.com

Адміністрація в Україні — litopys@bs.lviv.ua

Будемо вдячні за відгуки читачів на наше видання.

Пишіть на подані адреси або також на
mail@litopysupa.com

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США Й КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ім. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США Й КАНАДІ

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ «ЛІТОПISУ УПА»

М. Бошно, І. Василевський-Путко, О. Дольницький, О. Жигар, Ірина Камінська, Б. Ковалик, М. Ковальчин, М. Кошик, М. Кулик, Р. Кулик, М. Лушак, М. Мігус, П. Мицак, Емілія Нагірна-Зінько, Марія Пискір, П. Потічний, С. Рогатинський, І. Росіл, В. Сорочак, Ярослава Філь, О. Цілюпа, С. Шпак, Є. Штендера

Адміністрація:

М. Кулик, Р. Кулик, Емілія Нагірна-Зінько, Наталка Солтис

Адреса:

*LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station «С»
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada
email: mail@litopysupa.com*

Адміністрація в Україні:

Ігор Гомзяк, Богдан Столяр

Благодійний Громадський Фонд «Літопис УПА»
ім. Володимира Макара

Микола Посівнич

Адреса: «Літопис УПА»

*пл. Міцкевича, 6/7, Львів 79000 Україна
тел.(38-032) 272-4064 e-пошта: litopys@bs.lviv.ua*

47

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

ЛІТОПИС УПА

ТОМ
14

LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station "C"
Toronto, ON M6J 3M7
CANADA
e-mail: mail@litopysupa.com

<http://www.litopysupa.com>

“ЛІТОПИС УПА”
пл. Міцкевича, 6/7
Львів, 79000
UKRAINE
e-пошта: litopys@bs.lviv.ua

Серія "ПОДІЇ І ЛЮДИ"

ЛІТОПИС
УКРАЇНСЬКОГО
ПОВСТАНСЬКОГО
АРМІЇ

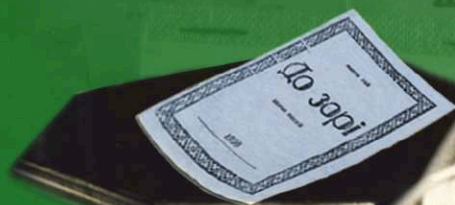
*Не здобути нам волі чужими,
а самим нам її треба брати.
Веди швидше у бій, командире,
Нам ніколи чекають!*

...

*Біль не зломить вже нашої сили,
і не змилює кохання нам нічуть –
Веди швидше у бій командире,
бо атаки нас ждуть!*

...

*Сонце будуть вже друзі стрічати.
І радітимуть, бавитись, пити –
й не прийдесться їм може згадати,
як хотілось нам жити!..*

Олександр Ішук

Володимир Іванченко

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ

ГАЛИНИ ГОЛОЯД – «МАРТИ ГАЙ»

